Emre Oral
Bir Antropik İlke İncelemesi

Muhammet Akyıldız
Yöndeş Hoca'dan Mektup Var

Victor Stenger
Çeviri: Arsel Acar
Özgür İrade Bir İllüzyondur

ISSN 1309-3304

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!

düşünbil

▶ 36

iki aylık bilim ve düşün dergisi | Temmuz - Ağustos / 2013 | 7.5 TL

Gerçek seçim, yalnızca gerçeğin ışığı altında filizlenebilir...

nietzsche

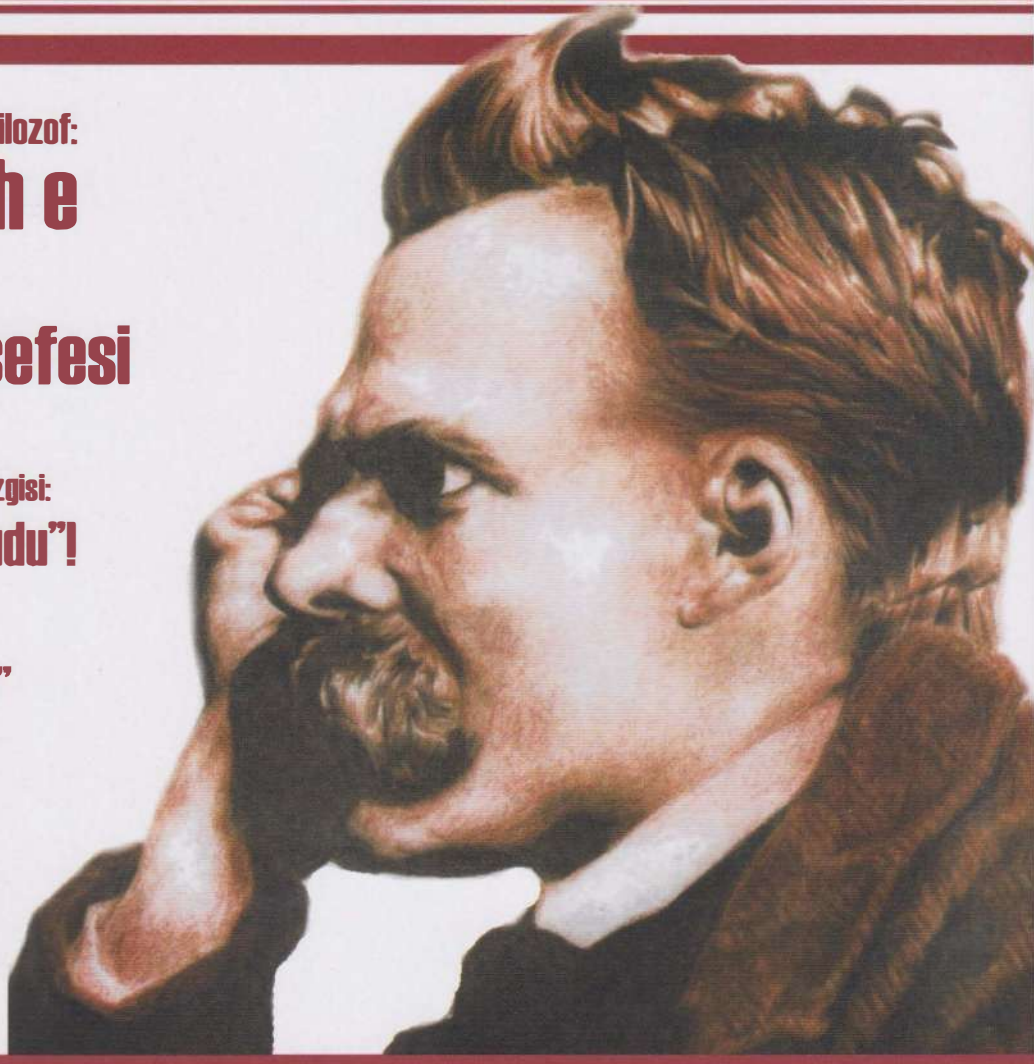

Dünden Yarına Uzanan Bir Filozof:
Nietzsche
Okan Yüksel

Nietzsche Felsefesi
Can Murat Demir

Yaklaştıkça Uzaklaşan Ufuk Çizgisi:
Nietzsche'nin "Umudu"!
Murat Mufettisoğlu

"Nietzsche'nin Ağzı" ve Kulaklarımız...
Tan Doğan

Nietzsche, Stirner'in Plagiyatörü mü?
H. İbrahim Türkdoğan

Benim felsefe yöntemimi belirleyen temel özellik İNANMAMAKTIR..!
nietzsche

İÇİNDEKİLER

Özgür İrade Bir İllüzyondur
Victor Stenger / Çeviri: Arsel Berkat Acar
42

Yöndeş Hoca'dan Mektup Var
Muhammet Akyıldız
44

Bir Antropik İlke İncelemesi
Emre Oral
48

Postmodernist Kültür Üzerine Bir İnceleme
Serkan Fırtına
58

Dünden Yarına Uzanan Bir Filozof
Okan Yüksel 04

Nietzsche Felsefesi
Can Murat Demir 07

Nietzsche'nin "Umudu"!
Murat Mufettisoğlu 10

"Nietzsche'nin Ağzı" ve Kulaklarımız...
Tan Doğan 14

Nietzsche, Stirner'in Plagiyatörü Mü?
H. İbrahim Türkdoğan 17

Gezi Parkı ve Akp Faşizmi
Okan Yolcu 20

Gezi'nirken Düşündüklerim
H. İbrahim Türkdoğan 30

32 Olcay Yılmaz
Toplumsal Bilinçdışının Bilinçlenmesi

34 Meydanlara Dökülenleri Anlamak
Nuri Bilgin

39 Osman Akyol
Gezi Raporu

52 Bilim Haber

53 Özgür Anayasa
Muhammet Akyıldız

62 eXistenZ Üzerine...
Cem Zengin

64 Kitap Kurdu

Olcay Yılmaz

EDİTÖRDEN

Merhaba değerli okurlar, yeni bir sayı ile karşınızdayız. Bu sayımızda ilk kez iki kapaklı olarak karşınıza çıkıyoruz. Normal koşullarda güncel olaylara dergimizde pek yer vermiyoruz. Ancak, gezi olaylarının tarihsel uyanış bağlamında önemli olduğunu düşünüyoruz. Gezi olayları adaletsizliğe, eşitsizliğe karşı bir başkaldırıdır. Bu başkaldırıya ses vermek ve bu sesi yükseltmek biz bilinçli insanların görevi olmalı.

Ön kapağımızı değerli bir filozof olan Nietzsche'ye ayırdık. Nietzsche, Türkiye'de ki dergilerde pek konu edilmeyen bir filozoftur. Bunun farklı nedenleri var kuşkusuz; ancak Nietzsche'nin yaşamı bugün de pek çok insana ders verir niteliktedir. Onun yaşamı ve yapıtları insan bilincinin ana damarları gibidir. Onunla kendimize bir ayna tutabiliriz.

Dergimize yeni isimler katılmaya devam ediyor. ODTÜ Fizik Bölümünden Emre Oral'ın ardından Arsel Berkat Acar da dergimizde çeşitli çeviri ve yazılarıyla yer alacak.

Uyandırma Derslerini çoğu okurumuz özlemiştir. Yöndeş Hoca aramıza geri dönüyor. Uyanmanın tamda zamanı!...

Dergimizi genel dağıtıma vermek için çalışmalarımız sürüyor. Bunun için abonelik kampanyası başlattık. Bu vesileyle abone olan üyelere eski sayılarımızı da gönderiyoruz. Kaçırmayın deriz...

Bilinçli Okumlar....

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!

düşünbil

İKİ AYLIK BİLİM VE DÜŞÜN DERGİSİ

Yıl 7 / Sayı 36 / 2013 Temmuz Ağustos

www.dusunbil.com

Sahibi & Sorumlu Yazı İşleri
Olcay Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Olcay Yılmaz

Genel Kordinatör
Onur Tosun

Makalelerde dile getirilen düşüncelerden ve kaynakların doğruluğundan yazarları sorumludur.

Grafik / Tasarım:
Olcay Yılmaz

Üyelik Koşulları:

Yıllık Üyelik : 45 TL
Yıllık Yurt Dışı : 30 Euro
Kurum ve Kuruluşlara Yıllık: 50 TL

PTT Posta Çeki No: 55 74 932
Türkiye İş Bankası : 3498-166572
IBAN: TR790006400000134980166572
İzmir- Stadyum Şb. Olcay Yılmaz

İletişim
Adres: PK:17
35390 Buca - İZMİR

Web: www.dusunbil.com
E-posta: dusunbil@hotmail.com
Tel: 0.537 256 50 28

Basım Yeri: Berke Ofset Matbaacılık Levent Demyen
Sanayi Cad. No: 30 Kazım Dirik Mah. Bornova - İZMİR
Tel: 0232 449 77 47 • 449 70 97 - 449 97 97
web: www.berkeofset.com.tr • e-mail:info@berkeofset.com.tr

Basım Tarihi: 30.07.2013

groups/dusunbildergisi/

/dusunbil

/dusunbil.com

"Aklı seviniz ve güzellikleriyle değerlerini akıldan alsın bütün yazdıklarınız."

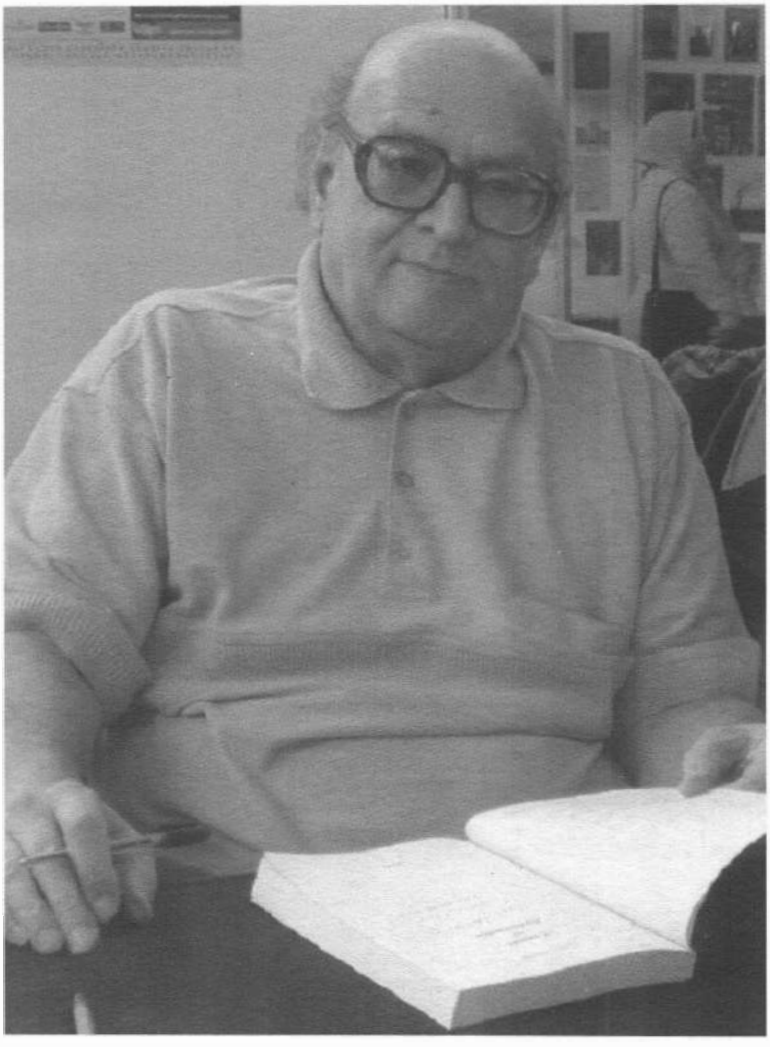

Server Tanilli

(1931 2011)

Dünden Yarına Uzanan Bir Filozof: Nietzsche

Okan Yüksel

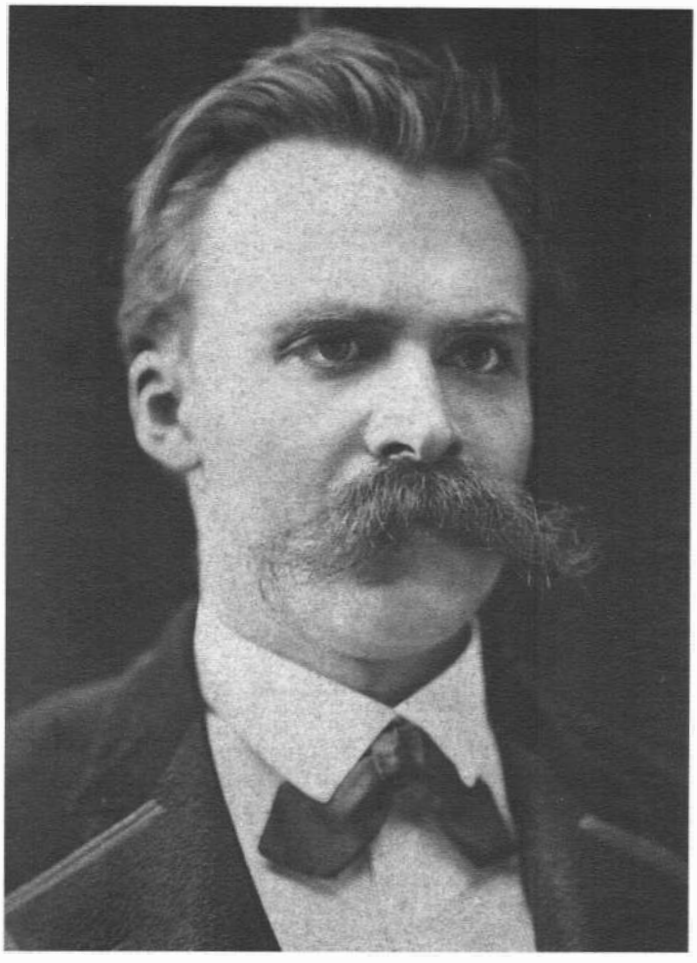

Nietzsche'yi hayatımızda bu kadar önemli kılan onun, bizleri genel geçer yargıların doğruluğunu tekrar gözden geçirmeye çağırması oldu. Nietzsche, hayatta doğru bildiklerimizin, aslında o kadar da doğru olamaya-bileceğini söyledi bize.

Nietzsche Ağladığında adlı romanda, romanın başkahramanlarından birisi olan Breuer; Nietzsche hakkında "Havadan sudan konuşacak bir adam değil" diyor.[1] Breuer haksız sayılmaz, Nietzsche gerçekten de havadan sudan konuşacak bir adam değil. Öyle ki Nietzsche, bütün düşünce tarihinin en aykırı düşünürlerinden bir tanesi ve belki de birincisi olarak kabul ediliyor. Bugün düşüncelerine yüksek değerler atfettiğimiz ve hatta yarınlarımıza ışık tuttuğunu düşündüğümüz pek çok isim onun düşünce dünyasından beslendi. Pek çok bilim dalı onun varlığı sayesinde bugün yere çok daha sağlam basıyor: "Ölümünün üzerinden geçen bir asrı aşkın sürede felsefe, psikoloji ve teoloji alanlarındaki düşünce üretimi ondan o kadar çok etkilendi ki Nietzsche olmasa sudan çıkmış balığa döner belki de bu alanlar."[2]

Nietzsche'yi hayatımızda bu kadar önemli kılan onun, bizleri genel geçer yargıların doğruluğunu tekrar gözden geçirmeye çağırması oldu. Nietzsche, hayatta doğru bildiklerimizin, aslında o kadar da doğru olamayabileceğini söyledi bize.

"Parçalayınız kardeşlerim" dedi, "Eski levhaları parçalayınız..." diye devam etti... Bunlar ağır sözlerdi bizler için: pek çoklarımız Nietzsche'yi doğru buldu ve ama çok çok daha fazlamız yanlış. Doğru ya da yanlış bulsak da Nietzsche düşünceleriyle insanoğlunun dünya üzerindeki serüvenini etkilemeyi başardı. En azından bizi şaşırtmasını, titretmesini bildi.

Nietzsche Ağladığında adlı romanın kahramanı Breuer'ın şaşkınlığı, aslında insanoğlunun Nietzsche karşısındaki şaşkınlığının bir bedene bürünmüş haliydi: "Bir de Nietzsche'nin söylemeye cesaret ettiği o sözler! Bir düşünün! Ümidin en büyük kötülük olduğunu söylemesi! Tanrı öldü demesi! Hakikat, onsuz yaşayamayacağımız bir yanlıştır demesi! Hakikatin düşmanı yalanlar değil, inançlar demesi! Ölümün son iyiliğinin bir daha ölünmeyecek olmasıdır demesi! Doktorların, insanların kendini ölümlerini ellerinden almaya hakları olmadığını söylemesi! Kötücül düşünceler!" [3]

Evet, Nietzsche bizi çok şaşırttı, şaşırtmaya da devam ediyor, edecek de...

Nietzsche söyledikleri ve yaptıklarıyla bize hazır olarak sunulan "hakikati" sorgulama cesareti verdi. Nietzsche, felsefesinde Hristiyanlık başta olmak üzere Batı'nun tüm değerlerini reddetti. Bu düşüncelerini «Tanrı Öldü» diyerek özetleyen Nietzsche, soylu bir ahlak ve felsefeye dayanmadığına inandığı Hristiyanlık düşüncesindeki "Tanrı" inancını öldürmeye çalıştı. Çünkü Nietzsche bunu boş bir inanç olarak nitelerken her türlü ilerlemenin önünde de bir engel olarak gördü. Esas olarak Nietzsche, her türlü inanç ve değere karşı durarak, metafizik ve ahlaki gücü yok sayarak hiçbir iradeye boyun eğmeyerek daima ilerlemeyi telkin etti.[4] Nietzsche, bu görüşünü Böyle Buyurdu Zerdüşt adlı eserinde insanlara şöyle vaaz etmektedir: "Artık başınızı kutsal şeylerin sırrına gömmeyin. Aksine, onu özgürce taşıyın. Yaşama anlam kazandıran bir kafa taşıyın."

"Tanrı"yı öldüren Nietzsche, insanın kendi kaderini eline almasını tavsiye etti. Bunun amacını da üst insan ve güce erişmek olarak açıkladı. Bu çerçeveden değerlendirilecek olursa Nietzsche'nin nihilizmi, bir boş vermişlik olmayıp insanın kendini geliştirmek için harici sınıflamalardan arınmasının gerektiğidir. Nietzsche'ye göre insan, kendi kaderini zamanın hakikatlerinden bağımsız bir şekilde değiştirmeli ve asıl amacı olan «üst insan»a ulaşmalıdır. Nietzsche insanın aşılması gereken bir şey olduğunu yine Böyle Buyurdu Zerdüşt adlı eserinde, şöyle dile getirmektedir: "İnsan, aşılması gereken bir şeydir. Onu yenmek için ne yaptınız? Şimdiye kadar bütün varlıklar kendilerinden üstün varlık yarattılar. Siz bu büyük yaratışın gerisinde mi kalacaksınız? İnsanı aşacağınız yerde hayvana dönmeyi mi tercih edeceksiniz?" Yine aynı eserde Nietzsche'nin üst insanı insana göre nasıl gördüğü de Zerdüşt'ün ağzından açıkça belirtilmiştir: "İnsana göre maymun nedir? Gülünecek veya acı bir utanç verecek bi'şey. İşte insan da üstüninsan'a göre böyle olmalı: Gülünecek veya acı bir utanç verecek bi'şey!"[5]

Arı'nın da belirttiği gibi Nietzsche'de ahlak anlayışı reddedilmemektedir. Aksine Hristiyanlığın yoz inancına dayanan geleneksel ahlak anlayışı reddedilmekte ve daha yüksek bir ahlak anlayışı vaaz edilmektedir.[6] Nietzsche, bu çerçevede

"Sevdiğiniz insanları düşünüyorsunuz, ama daha derine inin, sonunda sevdiğinizin onlar olmadığını göreceksiniz, siz bu sevginin içinizde yarattığı duyguları seviyorsunuz..!"

Nietzsche

takdim edilen «iyi» ve «kötü» gibi değerleri kabul etmemekte ve hatta «iyi»nin kötü, «kötü»nün iyi olabileceğini Böyle Buyurdu Zerdüşt, İnsanca, Pek İnsanca gibi eserlerinde çarpıcı bir dille ortaya koymaktadır. Örneğin Böyle Buyurdu Zerdüşt'teki şu satılar Nietzsche'nin, "iyi" ve "kötü" algısının ne kadar da yanıltıcı olabileceğini göstermesi açısından çarpıcıdır: "En büyük kötülük, en büyük iyiliktir. Çünkü iyilik yaratıcılıktır. Yıkıcı olmadan, yok etmeden yaratılamayacağına göre, iyilik kötülükten doğar." Nietzsche "ümit" gibi bugüne kadar olumlu sayılan duygu ve değerlere de saldırır, bunların aslında herkes için iyi olmadığını ortaya koyar. Örneğin Nietzsche'nin İnsanca Pek İnsanca adlı eserindeki şu satırlar öğreticidir: "Ümit mi? Ümit en son kötülüktür! Ümit kötülüklerin en kötüsüdür, çünkü işkenceyi uzatır.

Nietzsche tüm bu düşünceleri ile son yıllarda modernizmin ortaya koyduğu hakikatleri sorgulamaya başlayan eleştirel okula ve post-modernizme de kapı aralamış bir düşünürdür. Hakikati sorgulaması, bilindik "iyi"leri eleştirmesi onun pek çoklarına ilham kaynağı olmasına neden olmuştur. Post-modern ya da post-yapısalcı olduğunu söylemek mümkün olmasa da Nietzsche'nin bu akımların özünü oluşturan hakikati sorgulamak ve «değerleri» yargılamak noktasında öncü bir isim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Modern filozof ve düşünce adamlarının ilham kaynağı olan Nietzsche bugün post-modernizmin de en önemli dayanaklarından bir tanesi haline gelmiştir. Görünen o ki dünümüzü ve bugünümüzü aydınlatan Nietzsche, yarınlarda da bizlerle olacak ve düşünmek ve öğrenmek için bizlere ilham kaynağı olmaya devam edecek…

Kaynaklar

[1] Nietzsche Ağladığında, Irvin D. YALOM
[2] Nietzsche'nin Yaşamı ve Görüşleri, Ergin ERYİĞİT
[3] Nietzsche Ağladığında, Irvin D. YALOM
[4] Uluslararası İlişkiler Teorileri, Tayyar Arı
[5] Böyle Buyurdu Zerdüşt, Friedrich Nietzsche
[6] Arı, A.g.e,

"Hiç kimsenin bir şeyi sırf başka birisi için yapmadığını göreceksiniz. İnsanların bütün eylemleri kendisine yöneliktir, bütün hizmetleri kendine hizmettir, bütün sevgisi kendini seymesidir..!"

Nietzsche

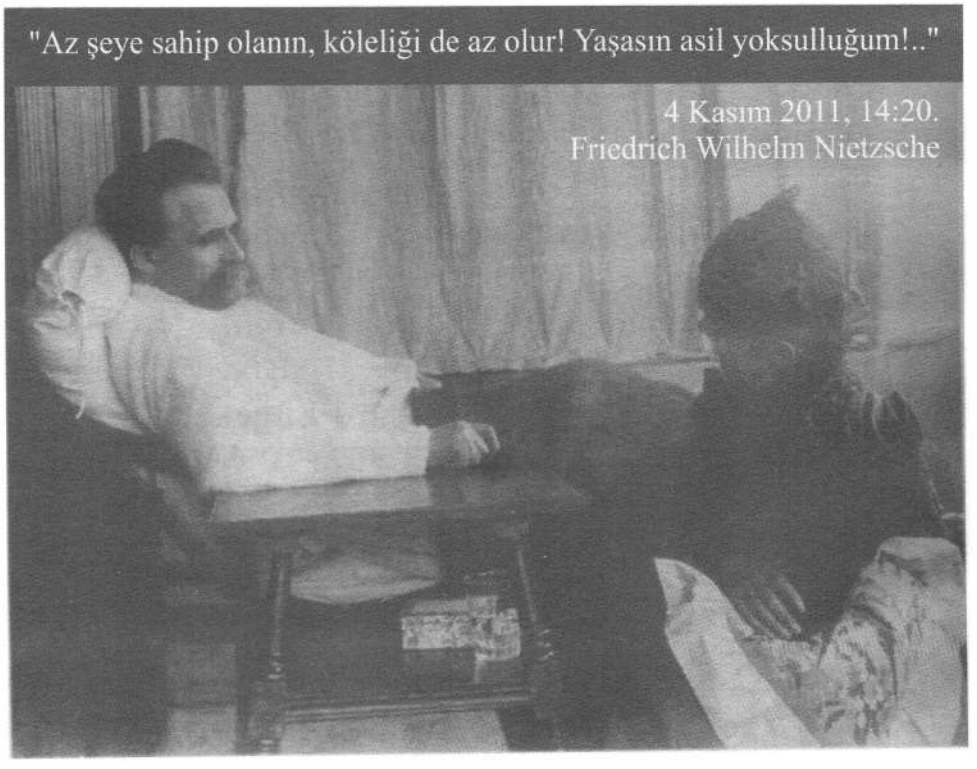

Nietzsche Felsefesi

Can Murat Demir

"Benim burada anlatacaklarım, önümüzdeki iki yüzyılın tarihidir. Ben neyin geleceğini, neyin olacağını anlatacağım, başka türlü bir şeyin artık olup bitemeyeceğini: Nihilizmin Yükselişini. Bu tarih şimdi anlatılabilir, çünkü zorunluluğun kendisi burada harekete geçmiş durumdadır. Bu gelecek şimdiden yüzlerce işaretle dile gelmektedir, bu yazgı kendini şimdiden her yerde haber vermektedir; geleceğin bu müziği için zaten bütün kulaklar dikkat kesilmiş bulunmaktadır..."

"Benim felsefe yöntemimi belirleyen temel özellik: İNANMAMAKTIR..!"

Nietzsche

Masanın üzerinde bir tomar kâğıt ve ilgili ilgisiz düşülmüş notlar silsilesi. Karalamalar, dipnotlar, alıntılar vs. Bir sürü ön hazırlık ve bu hengâmenin getirdiği o çok sevdiğim bildik dağınıklık... Ne zaman bir deneme yazmaya kalksam aynı heyecan ve kargaşayı yaşarım. Fakat bu seferki daha farklı şekilde cereyan ediyor vücudumda. Daha şiddetli ve tutkulu bir heyecan. Nedenini ancak yazmaya başladığımda anladığım türden. Hayatımın tüm alanını kapsayan bir düşünür ve onun çarpıcı felsefesiydi tüm bu trafiğin aktörü. Nietzsche'nin dehasıydı elimi ayağıma dolaştıran şey. Kaç zamandır üzerinde çalıştığım, düşündüğüm Nietzsche ve felsefesi artık yazılmaya hazırdı.

Peki, neydi Nietzsche'yi özel kılan? Başkaldırısı mı, aykırılığı mı, yıkıcılığı mı, yoksa bunların hepsini kapsayan sıra dışı biri olması mı? Hepsi. Yaklaşık 5 yıl önce üniversitede tanıştığım felsefesiyle dikkate değer bir filozoftu Nietzsche. Çünkü o tam anlamıyla bir Antiklerikal ve büyük bir Anti-Hıristiyandı. Nietzsche felsefesinde içselleştirilmiş olan bu kavramlar onun ayrıca deccal olarak kötü bir ün yapmasını sağladı.

Ona "deccal" lakabını veren, felsefesinin temelini oluşturan şey, 19. ve 20. yy'a damgasını vuran birçok kitabında sergilediği çarpıcı aforizmalarıydı. Kimilerine göre bu aforizmalar çağ atlatan, kimilerine göre ise modernite karşıtı analizlerdi. Özellikle Yahudi ve Hıristiyan cemaatinin çemberinde gelişen bu haklı ön yargı, Nietzsche Felsefesinin tamamıyla İsa karşıtı ve eski ahit düşmanı bir düşünce silsilesi olduğu yönündeydi. Ve çok da haklıydılar. Bu bağlamda çok kaba ve sert bir çekiç darbesiyle tarihi yeniden yazma gayretine girişen Nietzsche bütün enerjisini Tanrı kavramı ve bu kavramın içini boşaltmaya harcadı. Bunu sistematik olarak felsefeyle bütünleştiren Nietzsche, yarattığı sarsıcı etkinin iticiliğini ve çekiciliğini de buna borçluydu.

Nietzsche'nin felsefeye en büyük katkılarından biride kuşkusuz kendi deyimiyle "değerlerin değerlere oranla değerden düşmesi" özüne dayanan Nihilist Düşünce sistematiğiydi. Bu anlayışa göre Nietzsche tüm dini referanslı felsefeye ve söylemlere ateş püskürerek, hepsine hakaretler yağdırıyordu. Çünkü ona göre "tanrı çoktan ölmüştü"; ona göre insan artık silkinmeliydi ve kendi yaratacağı değerlere göre yeni bir dünya yaratmalıydı. Felsefesinin asıl güç noktasını oluşturan Nihilizm, kendi cümleleriyle ona şu misyonu yüklüyordu:"Neden böylesine yumuşaksınız, kaçkınsınız, dayanaksızsınız, neden yüreklerinizde öylesine çok inkar ve yadsıma var? Bakışlarınızda neden öylesine az yazgı? Ve yazgıları, acımasızlığı istemiyorsanız, benimle nasıl zafer kazanacaksınız..." (Nietzsche, Putların Alacakaranlığı, Çekiç Konuşuyor, Böyle Buyurdu Zerdüşt Adlı Bölümden (II 460)

Felsefede sert bir yöntemi kullanan Nietzsche birçok yazmalarında sürekli aynı noktaları farklı yönlerden eleştiriye tutar. Bunların tarihine indiğimizde karşımıza engizisyona kadar giden bir yol gözükmektedir. Kısacası tüm yazdıkları engizisyona çıkacak kadar iğneleyici ve aşağılayıcıydı. O tam bir deccaldi, tüm evrensel ahlak yasalarını yadsıyordu, bunların tamamıyla dini kaygılarla ve önyargıyla oluşturulduğunu haykırıyordu. Ve önemlisi de bunları yaratan insana, yeniden etken hale girerek tüm bu değerleri toptan yok etmesini öğütlüyordu. Çünkü ona göre "modern insanı haber veren şeyin içinde çöküntü diye bir şey bulunur."(Nietzsche, Güç İstenci, Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi)

Nietzsche'ye göre insanlık değil ancak insan amaç olabilirdi, insanlık ancak iyi bir araç olabilirdi. İnsan dediğimiz daha doğal ve güçlüydü, ancak insanlık diye bize sunulan şey sadece bir gerilemeyi simgeliyordu. Bu şu demekti; insan dediğimiz daha doğaya aitti, oysaki insanlık suni bir eğilimi anlatıyordu. Bu şu alıntı cümlelerle daha iyi açımlanabilir: "İnsan daha derin, daha güvensiz,"daha ahlaksız" daha güçlü, kendi kendine güvenir hale gelir ve ancak buna göre daha doğal olmuştur; bu ilerlemedir." (Nietzsche, Güç İstenci, Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi)

Nietzsche'ye göre insanlık içgüdülerinden arındırılmıştır, bunu yapan ise bizzat ahlaki değerlerdi. Ve insan bu hatasıyla en büyük kötülüğü kendisine yapmıştı. Bu Nietzsche ye göre en büyük suçtu. Bununla ilgili olarak

özellikle Fransız İhtilaline, Demokrasiye, İncil'e atıflarda bulunan Nietzsche, tarihin bu suçla ilerlediğini ve mahvolduğunu ispata kalkmıştır. Bu gerilemenin içine soktuğu ihtilaller, devrimler, ayaklanmalar ve reformlar ayrıca bir tartışma konusudur. Bu modern sayılan devinimlerin, gelişmelerin, gerileme hareketi içinde sayılmasının nedeni ise, bunları yapan insanın her geçen gün fedakârlık yapması ve bunu yaparken birçok dürtüsünü tehlikeye sokmasıdır. Yani kısaca insanlık bunları yaparken samimi olmayarak kendisine öğretilen birtakım dürtülerle hareket etmiştir, buda insanın sonu, insanlığın başlangıcıdır. Bu noktada Nietzsche şunları vurgular: "İncil tamamen soylu olmayan insanın incilidir..." Ve aynı eserde devam eder: "Fransız ihtilali Hıristiyanlığın kızıdır ve devam ettiricisidir. Onun kasta karşı içgüdüsel bir düşmanlığı vardır, soylulara karşı, son ayrıcalıklara karşı..."(Nietzsche, Güç İstenci, Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi)

Ahlak üzerine sürekli kafa yoran düşünür, ahlakı modern bir olgu olarak görürken, aynı zamanda doğal ahlaksızlığın kaçınılmazlığından bahsetmiş ve tüm değerlerin değerden düşmesinin sistematiğini geliştirmiştir. "Biz ahlakın a)bütün dünya görüşünü nasıl zehirlediğini, b)tanımaya, bilime götüren yolu nasıl kestiğini, c)bütün reel içgüdüleri çözdüğünü ve yok ettiğini görüyoruz." (Nietzsche, Güç İstenci, Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi)

Varlık felsefesinden ahlak felsefesine, tüm dallarda ahkami bir üslupla eserler veren Nietzsche'nin beklide en fazla isminin zikredildiği mecralardan biride Üstün İnsan fikrinin odağını oluşturduğu Faşizm propagandasıdır. Bu suçlama Nietzsche'nin daha çok üstün ırklar yâ da üstün milletler sınıflandırmasında dayanak bulmaktadır. Fakat bu suçlamalar pek de elle tutulur şeyler değildir. Çünkü faşizmin temel kaygısı, Darvinizm ve İnsanın Biyolojik Kökeninde birikmektedir. Ancak Nietzsche bu tezin en azından bazı taraflarına atıfta bulunarak şöyle der: "Şu ünlü yaşam mücadelesi ise söz konusu olan, bana öyle geliyor ki bunu kanıtlanmış olmaktan çok ileri sürülmüş bir savdır." Ve devam eder: "Türler büyürken kusursuzlaşmıyor, zayıf olan yeniden ve yeniden güçlüye baskın çıkıyor, nedeni bunların çoğunluk olmasıdır. Darvin zekâyı unutmuştur." (Nietzsche, Putların Alacakaranlığı)

Tüm bu çıkışlar, anti söylemler ve günümüz modern dünyasında bulduğu yankılar sebebiyle Nietzsche belki bir yüzyıl daha tartışılacağa benziyor. Ancak gerçek olan şu ki, Nietzsche'nin düşüncelerindeki orijinallik ve parlaklık da onun hala okunmasının en büyük sebebidir.

Sertliğin ve zor bir tarafın ağır bastığı Nietzsche felsefesi aslı itibariyle büyük bir hümanizma ve sekülerleşme barındırıyordu. O var olan tüm istemiyle ilk ve doğal insana dönüşü arzuluyordu. Ona göre insanlık hiç de üzerine vazife olmayan gereksiz bir sürü şeyle kamburlaşmıştı. Onun felsefesi bu yaranın en iyi ilacıydı, bu kaçaklığın ve bu korkaklığın. Birçok eleştiriye maruz kalmış olan Nietzsche günümüzde birçok fraksiyona da dayanak noktası oluşturmuştur. Bunların başında anarşist, komünist, faşist ideolojiler gelmektedir.

İnsanın olduğu her yerde Nietzsche felsefesine rastlamak mümkündü, tüm insanlığın yazgısını değiştirmeyi bir görev biliyordu. Bunun uğruna coşkulu, heyecanlı bir kaleme sahipti. Kaleminin yok etmeye meyilli olması her ne kadar korkutsa da, felsefesinin parlaklığıyla hala okunmaya değer bir düşünür olan Nietzsche ve felsefesi, tüm ihtişamıyla hala kafaları meşgul etmektedir.

Kaynakça
Nietzsche, Putların Alacakaranlığı
Nietzsche, Güç İstenci, Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi

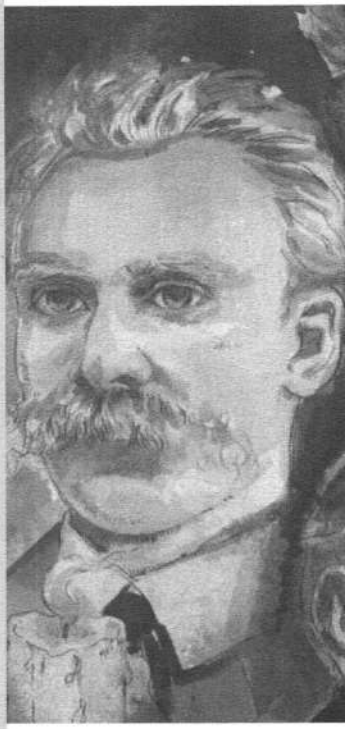

"Beni öldürmeyen şey, beni güçlendirir"

Nietzsche

Yaklaştıkça Uzaklaşan Ufuk Çizgisi: Nietzsche' nin "Umudu"!

Murat Mufettisoğlu

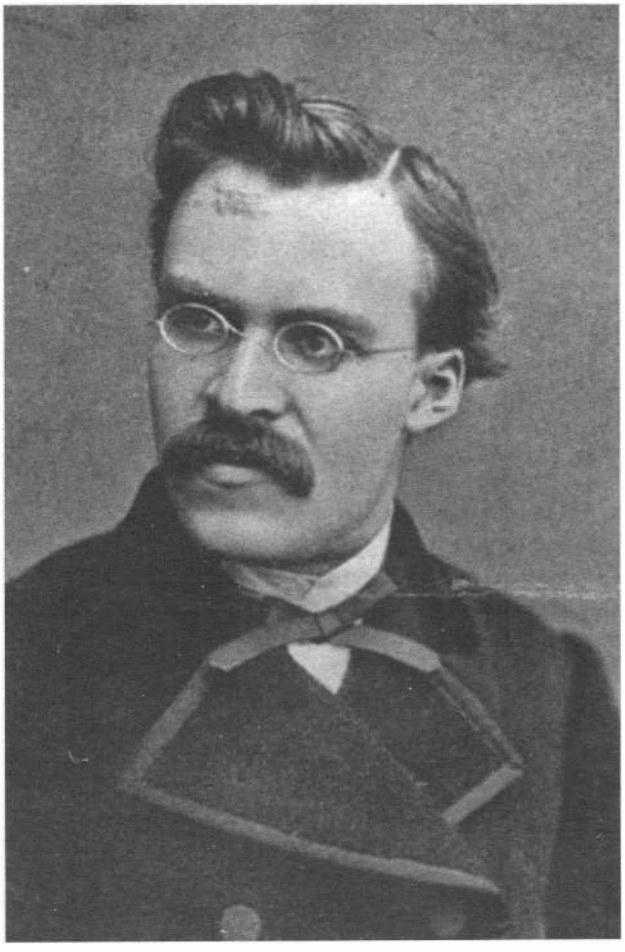

Ateistler de teisitler de aynı gemideyiz ve altımızdan akan suyun dibini göremediğimiz gibi nereye aktığını da kestiremiyoruz.

Başlıktaki paradokstan da anlaşılacağı üzere, "yanardöner" bir kavram üzerine söz söylemeye çalışırken serbest çağrışımlarla yürümek en iyisi gibi görünüyor.

Mazlumun kafasında patlayan kötü bir bumerang mı, yoksa yaşama tutunmasını sağlayan yegane dal mı?

Yoksa böyle algılamayı tercih edip çağrışım sahasını geniş tutmak gibi bir niyetim mi var?

Olsun varsın, neticede her kavram insan zihninden ve dilinden döküldüğüne göre, kavramlar arası ilişkileri bulup ortaya çıkarmak için rahat davranmakta fayda var.

En fazla toparlayamam, olduğu gibi bırakırım.

İnancım odur ki, bütün tanımlanabilirler (fenomen) ve tanımlanamazlar (noumenon) ultra-maddeci epistemenin konusu dahilindedir.

Öyleyse, umudun da farklı bir kozmozdan ithal edildiğini iddia etmek güç, diğer metafizik kavramlar gibi.

Belki iyi belki kötü birşey, belki derdimiz belki de dermanımız, bilemem. Ama bilmek istiyorum.

Kaldı ki, bir bütünden ve onun ontolojik parçalarından söz ediyorsak bilmece baştan çözülmüş demektir.

Bize düşen çözülmüş bir bilmeceden insanlığın ve doğanın hayrına veri toplamak, bu gerçekliğe uygun rasyonaliteyi geliştirmek ve ona göre yaşamaya çalışmaktır.

Kimilerini rahatsız edebilir bu cümle ancak her meselede olduğu gibi bu meselede de -inanç tadında da olsa- bir nosyona ihtiyacımız var.

İnanç sözcüğü kullanıldığı cümleye risk getirir; zira açmanızı gerektirir.

Dinleyeni tatmin edici ölçüde inancı açabilmekse birikim ister.

Ancak, inancımı bana ait kılan ve onu benimsememi sağlayan "kozmik" bir hissedişse, susmak ve gerisini okuyucuya bırakmak hakkım 'vardır'.

Kusuruma bakmayın.

İktidar süreçleri maddeseldir, lakin her iktidar varlığını en az bir metafizik nosyonla idame ettirir.

Aşkın bir varlığın ya da kusursuz bir siyasal ülkünün iktidarı, fark etmez.

Kitleyi ister disiplin altında tutun, ister içerden kontrol edin, şayet metafizik referanslarınız yoksa iktidarınız eksik kalır.

Maddesel süreçlerin bozulmasından ötürü zayıflayan iktidar/üretim ilişkilerinin kopmaması için bir güvenlik aparatına her zaman ihtiyaç duyulur.

O aparat ki, bireylere tek tek monte edilebilsin ve aşkın olanın kudretini yitirmesi halinde içkin bir kudret olarak devreğe girebilsin.

Varın adını siz koyun.

Kuşkusuz popüler süreçler de maddidir. Popülizmin temel bir manipülasyon aracı ve apolitikleştirici paradigma olarak bir ucuyla metafiziğe bağlı olması benzer 'trick' lerden biridir.

Maddenin ve maddi süreçlerin sonsuz 'varyok' döngüsü karşısında herhangi bir metafizik nosyonu ve tezi popüler akla kanıtlamanın neredeyse imkansız oluşu, her iktidarın kullanmak istediği bir güçtür, kısaca.

Bu bağlamda, biraz kendiliğinden biraz taktisyen, kitlesel bir varoluş tarzı olarak dinin tarihsel etkisi tahmin edilenden çok daha uzun süreceğe benzer.

Umuda dönelim.

Nietzsche'ye dönelim.

Büyük düşünürün tavrı kesin: "İşkencenin süresini uzatmaktan başka işe yaramaz umut" diyor.

Böyleyken, ezenin elinde masif/maddi sinsi bir silaha dönüşmesi tek kelimeyle normaldir.

Bir atıp iki alıyorsunuz: Kul' u iktidarınıza gönüllü- mahkum kılıyorsunuz, ve dahi, işkencenin süresini uzatarak gücünüzü mütemadiyen hissettiriyorsunuz.

Ne tuhaf; ezilenin dayanma gücü olan metafizik bir kavram ezen için tamamen maddesel bir silah oluveriyor.

Özelde efendisine genelde yaşama karşı reaktif duygulara sahip kölenin, gelecekte sahip olmayı düşlediği güce dair bilinçli şekilde taşıdığı umuttan söz ederken, başka bir umut bana inanç ve din arasındaki paradoksu çağrıştırıyor.

Mutlak çaresizlik hissinden doğan ve beslenen 'inancın' özünde bulunan umut; inanç siyasallaşıp toplumsallaştığında ya da toplumsallaşıp siyasallaştığında, yani ilkel bir ideolojiye dönüştüğünde anlaşılabilir boyutunu yitirip yok oluyor; geriye alışkanlıkların, aşkın ritüellerin ve gerici beşeri ilişkilerin olduğu bir yapı, yani cemaat kalıyor.

Bugün global ve neo-liberal üretim ilişkileri içinde milyonları barındıran bir cemaatin nasıl beslendiği sorusu sürecin başındaki umudun zirve düzeyde nasıl dekadans yaptığının da yanıtıdır.

Ultra-maddecilikle her olgunun ve her kavramın konumlandırılabileceğini iddia eden birinin tek yöntemi

"Ölüm güç bir şeydir. Ölümün son iyiliği, bir daha ölümün olmamasıdır..!"

Nietzsche

"Ümit mi? Ümit en son kötülüktür..!
Ümit kötülüklerin en kötüsüdür; çünkü işkenceyi uzatır!"

Nietzsche

determinizmdir.

Güzel; en azından akıl düzeyinde herşeyin kontrol altında tutulabilme imkanı olduğu gibi, felsefenin ve bilimin geldiği noktada deney ve gözlemle kanıtlanabilecek bağıntılar da var gibi.

Ancak, bu tezi kırılgan kılan bir açmaz da var: Apriori önermeler olmadan kurulumu imkansız görünüyor.

Dolayısıyla, öncesiz ve sonrasız alanı bir biçimde meselenin dışına almak ve belirlediğiniz orijinden itibaren maddesel varoluşa -kusursuz biçimde- vurgu yapmak durumundasınız, artık ne derece mümkünse.

Maddenin ve maddi süreçlerin sonsuz 'varyok' döngüsü metafizik karşısında bir güçsüzlüktür, demiştim.

Ancak varoloş ve yokoluşun sonsuz döngüsü bir mutlağa da işaret eder: Maddesel varlığın ilksizliği ve sonsuzluğu!

O halde varlığa ve onunla bütünlük içindeki bir varoluş felsefesine vurgu yapmak için yeterli rasyonel zemin olduğu gibi, bu doktrinin evrensel bir etiği de var.

Varolanla metafiziği hiç bir koşulda ilişkilendirmemek ve Nietzsche' nin telkin ettiği gibi; "İyinin ve kötünün ötesinde varolanı olduğu gibi kabul etmek" ise evrensel ilke gibi duruyor.

Umudun ve daha pek çok kavramın ipini kusursuz bir felsefi bütünlükle ve inandırıcılıkla pazara çıkarmaksa mühim bir politik tavır anlamına geliyor.

Peki bütün bu çaba, bu uğraş, bu dikkat, algısı ve kavrayışı güçlü az sayıda insan için midir?

Aslolan, hayatın kurulumunda -ne yazık ki- ilk elden belirleyici olan iktidarların güdümündeki çokluğa seslenebilmekse ve çokluğun da yaşam ve mücadele motivasyonu bu çöplük ortamında alabildiğine düşükse, onu ayakta tutmanın yegane aracı 'umut' tekrar önümüze gelmez mi?

Durum o denli umutsuz ve 'umut' o kadar ışıltılı ki, ultra-maddeciler bile onun ışığı karşısında gözlerini ovuşturuyor, yeri geldiğinde ona sarılıyor.

Ateistler de teisitler de aynı gemideyiz ve altımızdan akan suyun dibini göremediğimiz gibi nereye aktığını da kestiremiyoruz.

Gemi deseniz hepten sorunlu.

Bazen Saramago' nun Körlük romanındaki doktorun kendisi gibi, bazen de karısı gibi hissediyoruz.

Gelgelelim, iyimserken başka kötümserken başka zayıfız.

Saatte 90 km ile giden bir araç takla attığında içindeki 'insan' yuvarlanan bir kavanozdaki 'üzüm' tanesiyle aynı fiziksel dayanıma sahipmiş.

Yaşamın özünde ne vardır diye sorsalar "Yaşamak vardır" derim.

Sadece yaşamak!

Ölümün kaçınılmaz gerçek olduğunu biliyoruz; varlığın mutlak sonu olmadığını da eklemek lazım ama.

Her maddesel yokoluş yeni bir maddesel varoluşun öncülüdür çünkü.

Bu anlamda mutlak olan varlığın sonsuzluğudur, kutsanması gereken de budur.

Ortalama insan evladının "kısacık" ömründe sonsuzluk duygusunu içselleştirmesini beklemediğim gibi, bu "acıklı" duruma katlanabilmesinin yolunu da bir biçimde bulmasını gayet iyi anlıyorum.

Varoluşun/varlığın özündeki sonsuzluğu kavrayıp içselleştirmenin olanaklı olduğu nokta, bütünün parçası gibi hissedebildiği noktadır bence.

Doğayla insanın ayrı durduğunu iddia eden bölünmüşlük felsefesi (kartezyenizm) "özneyi" zihnen konumlandırmış, "öznel kavrayışın" da önünü açmıştır.

Kavrayışındaki güçlenmeye paralel, akıl(ratio) da dinamikleşmiş; duyular aracılığı ile dışsalından topladığı veri sayısında ve çeşitliliğinde muazzam artış olmuştur.

Buna rağmen, kartezyenizm benim için geçerliliğini yitirmiş; psişik açıdan kendimi ve ait olduğum insanlık ailesini -kopuk hissettiğim kozmoz karşısında- alabildiğine zayıf algılamamdan başka da işe yaramamıştır.

Ne var ki sürüp giden insanlık dramı karşısında hala huzursuz, hala güçsüz hissediyorum.

Dolayısıyla umudu -daha anlaşılabilir ölçülerde- metafizik bir güç olarak cebimde taşımayı sürdürdüğümü itiraf ediyorum.

Kaldı ki, her felsefi ekolün umutla kurduğu ilişki, aynı zamanda o ekolün beslenme kaynaklarındandır; ama az, ama çok.

Ancak bana kalırsa hiç biri Nietzsche kadar cepheden tavır almamıştır. Zaten o, cephe savaşlarının adamıdır.

Misal; Marksist doktrindeki umut, somut durumların somut tahliline bağlı olarak bir adım sonrasının öngörülmesi ve tasarlanması, yani maddi kökenleri olan bir tür beklentiye denk geliyor.

Ancak insanlığın birgün istese de

istemese de komünist olacağı tezi bugünün nesnelliği içinde hepten ütopya gibi duruyor, hele ki mücadelenin bu denli dip yaptığı sosyo-politik gerçeklikte.

Diyelim ki insanlık zihnen toparlandı ve müthiş bir iradi sıçramayla sınıfsız toplumu arzu etti.

Çevre ve ekolojiyle ilgili sıkıntılar ne olacak, doğanın dengesini gerisin geri döndürebilecek miyiz?

Nietzsche' nin Bengi Dönüş' ü geliyor aklıma ama orada bile 'apriori' bir durum var aslında.

Diyeceğim şu ki, apriori önermelerle umut arasında ontolojik bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkünken Nietzsche' nin de kimi hallerde umut ettiğini hissediyorum.

Sadece bir hissediş ama.

Sanırım maddesel ve metafizik olanın içiçeliğini; hangisinin ne oranda diğerine hakim olduğunu fazla düşünmeden evrenin ve insanlığın görece iyiliği adına yaşamaktan ve mücadele etmekten başka seçenek yok. Daha doğrusu en makul kavrayış ve politik düşünce tarzı buymuş gibi geliyor.

Her kusursuz teori, rasyonalite, deteminizm, artık adını ne koyarsak koyalım, beraberinde kendi metafizik altyapısını kurmadan edemiyor.

Duyuların algılayabildiği son nokta basit bir ufuk çizgisi. Ona yaklaşmak için ilerliyoruz, o da ilerliyor.

Bunu sonsuz kere deneyimlemeye gerek olmadığını birkaç denemeden sonra anlıyor ve pes ediyoruz.

Maddesel ufkun mutlak biçimde bizden uzak durduğuna hem fiziksel hem matematiksel bağlamda ikna oluyoruz.

Peki, gördüğüm sürekli yer değiştiren bir çizgiyse ötesine kafa patlatmak ne derece anlamlı?

Fantazi evreni olarak adını koyduğumuz bu saha bana çok daha yakın mekanları, misal burnumuzun dibini çağrıştırıyor.

Umuda gelince; yaklaştıkça uzaklaşan bir ufuk çizgisi gibi.

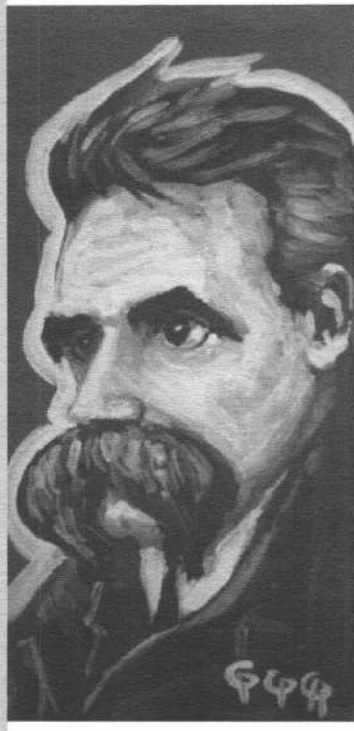

" Kutsal olan gerçekler değil, kişinin kendi gerçeği için çıktığı arayıştır..! "

Nietzsche

"Nietzsche'nin Ağzı" ve Kulaklarımız...

Tan Doğan

"Dostum Dostum"a...

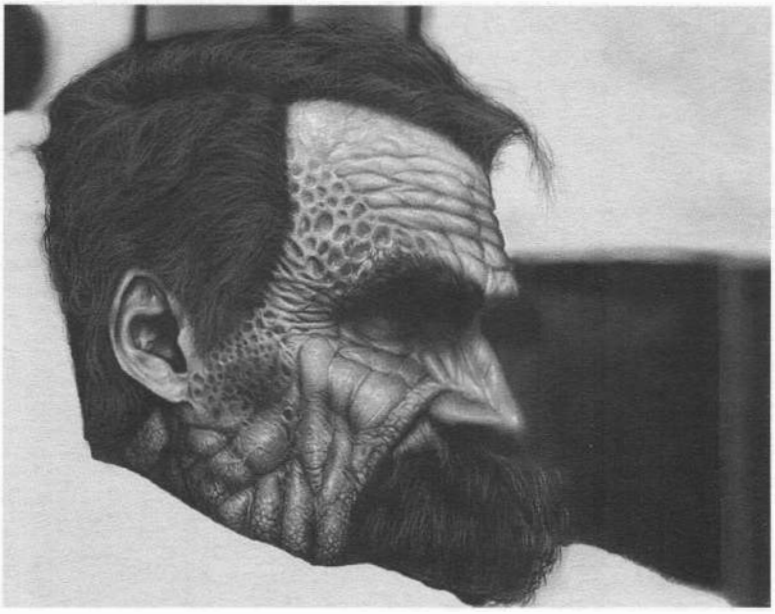

1879'da hastalığı yoğunlaşan ***Nietzsche*** üniversitesindeki görevini zorunlu olarak bırakır. Sağlık nedeniyle emekli edilir ve bundan sonraki yaşantısı seyahat ederek geçer ve...

Yapıtlarıyla ve 'Buyruğu'yla Bir Düşün-Eri

Müziğin Özünden Ağlatının Doğuşu (1872), Zamana Aykırı Düşünler (1873), David Strauss: Gizaçımı ve Yazar (1873), Tarih Üzerine: Yaşama İçin Tarihin Yararlılığı-Yararsızlığı (1874), Eğitimci Olarak Schopenhauer (1874), Richard Wagner Bayreuth'da (1876), **İnsanca,** ***Pek İnsanca (1878), Böyle Buyurdu Zerdüşt (1882), Şen Bilim (1882), İyinin ve Kötünün Ötesinde/ Öbür Yüzü (1886), Törenin Soykütüğü Üzerine (1887), Dionysos Dithrambosları (1888), Wagner Olaya (1888), Putların Alacakaranlığı (1889), Yalancı Yalvaç (1895), Nietzsche Wagner'e Karşı (1895), İşte İnsan (1908)*** adlı yapıtları yazan ***Friedrich Wilhelm Nietzsche, şöyle de buyurdu: 'Tanrı Öldü!'***

Bir Kralla Aynı Günde Doğmanın Anlamı ve *'Arlı Kızlar'*la Başlayan Bir Yolculuk

Friedrich Nietzsche'nin ***(15 Ekim 1844-25 Ağustos 1900)*** adı, Prusya kralı 4. ***Friedrich Wilhelm***'le aynı günde doğduğundan verilmiştir kendisine. Protestan bir din adamı olan babası ***Friedrich Ludwin***'in ***1849***'da ölmesinden sonra, annesi, kız kardeşi, iki teyzesi ve anneannesiyle (***'Arlı Kadınlar'***la) ***1850***'de ***Naumburg***'a yerleşir. Devletten ödenek almak koşuluyla, ***1858***'de, bir Protestan yatılı okulu olan ***Schulpforta***'ya yazılır. Orada üstün başarı gösterir; eski ***Yunan*** ve ***Roma*** soyyapıtları üzerinde öğrenim görür, inancını sorgulamaya başlar. Aile geleneği doğrultusunda, okulunu bitirince, papaz olmak üzere ***Bonn Üniversitesi***'ne yazılır. Ünlü dilbilimci ***Friedrich Wilhelm Ritschl***'in etkisiyle soyyapıtlara, ***Robert Schumann***'ın etkisiyle de coşumcu müziğe ilgi duyar; bu yönde çalışmalarda bulunur. ***1865***'te *Leipzig Üniversitesi*'ne geçer ve ***Ritschl***'in yönettiği ***Rheinischer Museum*** dergisinde, yetki belgesi olmayan tek kişi konumunda yazılar yayımlar. Ve... ***'frengi'***ye yakalanır...

Hoş Geldin Sayrılık...

1867'de orduya yazılır; (yetkililerin, onun ***pos bıyıkları***ndan etkilenmiş olmalarından olsa gerek) ***atlı topçu alayı***na alınır. ***'Fransız-Alman Savaşı'***nda ***Prusya*** askerlerine hastabakıcılık yapmak için savaşa katıldığı sırada ***dizanteri*** ve ***difteri***'ye yakalanır ; askerliği, ***'liyakat madalyası'***yla sonlanır. ***Frengi***'den sonra, ***dizanteri*** ve ***difteri, Sayrılığının sacayağı*** oluşturur. Sıra ***'kare'***yi tamamlamaya gelmiştir...

Ve Wagner ve Cosima ve Aşk ya da *'Dört Paslı Çivi'*

Ünlü besteci ***Richard Wagner***'le ilk buluşması, ***1869***'da (25 yaşındayken) gerçekleşir. Tutkulu hayranlığı, salt ***Richard Wagner***'in besteciliğine değil, ***Franz Liszt***'in kızı olan ***Cosima Wagner***'e de duyduğu ***aşk***la sürer. Besteciye olan bağlılığı, onu ***bencil*** ve ***aşırı milliyetçi*** bulması ve yoğun kıskançlıkla sevdiği ***Cosima***'nın kendisini aşağılamasıyla son bulur: ***Sayrılık karesi,*** ruhuna ve aklına çivilenmiş ***dört paslı çivi***dir artık...

'Dâhi'den 'Deli'ye Yolculuk...

25 yaşında Profösörlük... Hristiyanlığa bayrak açma... Yeni ahlak anlayışı... "Tanrı'yı öldürme..." Çağıyla ve çağdaşlarıyla 'düşünsel boğuşma...' Yollar-yerler... Kitaplar, kitaplar, kitaplar... Beyinde-bedende-ruhta çoğalan 'derin acı...' Ve 'Kamçılanan ata gözyaşı...' : Bir dâhinin delilik yolculuğundaki dörtnala koşuşu...

"Yığın"* Değil; *"Birey..."

'Üst-insan'dır ***Nietzsche'***ye göre ***'yığın'***ı kurtaracak olan; ***"yığın anlayışsızdır ve sürüdür"*** çünkü... Ve, ***"Hristiyanlık, her şeyin ölçüsü olarak, önemsiz insanların ahlakıdır; o, sürünün ahlakıdır, köle ahlakıdır."*** Böyle bir ahlakın yaratıcısı sorulduğundaysa, ***"Tanrı öldü"*** der. Bir başka deyişle, ***Papaz*** olmak için yola çıkarılan filozofun, ***Tanrı'yı öldürme serüveni***dir buncası... Babası ve annesi yüzünden yaşadığı ***zorlu ve bunalımlı yılları***n ve ***sayrılıklarla geçen bir yaşam***ın bir ***dâhi***yi nasıl ***deli***ye dönüştürdüğünün serüveni: ***Yığın*** olmamak için, ***kendi/birey*** olmak için, ***"insanca, pek insanca"***_soluk almak için...

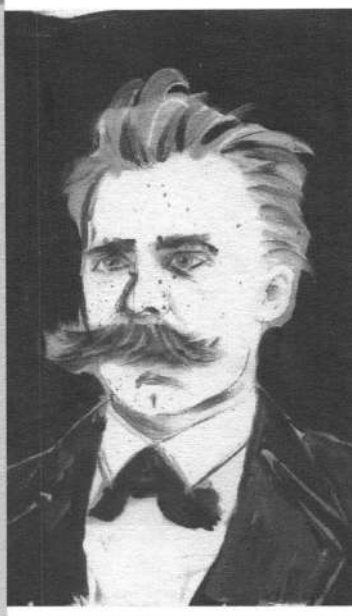

" Hiçbir adalete sığmayan sayısız çatışma ve acılar iyi bir Tanrıya nasıl mal edilebilir!"

Nietzsche

"İnsanlarla yaşamak zor, çünkü susmak zor."

Nietzsche

***"Birey"*den 'Bitkisel Yaşam'a...**

1879'da hastalığı yoğunlaşan ***Nietzsche*** üniversitesindeki görevini zorunlu olarak bırakır. Sağlık nedeniyle emekli edilir ve bundan sonraki yaşantısı seyahat ederek geçer ve...

Richard Osborne'un, ***"Felsefe"*** adlı kitabında ***Nietzsche*** için şu tümcelere denk düşülmektedir ***"Nietzsche'nin psikosomatik olduğunu düşünebileceğimiz kronik sayrılıkları vardı. Sürekli ilaç kullanıyor, çevresindeki herkesle sürekli tartışıyordu. Giderek artan bir yalnızlık içinde Avrupa'yı dolaştı ve 1889'da delirdi. Bu deliliğin nedeni sonradan çok tartışıldı..."***

Dostu ***Franz Overbeck***'in yardımıyla ***İsviçre ve Almanya'daki akıl hastaneleri***ne yatırıldıktan sonra, ***Weimar***'daki kırmızı tuğlalarla örülü evde ***gözetim*** altında tutulur. Düşünsel yetileri, görme ve konuşma konumu, yerini suskunluğa bırakır...Son günlerini, annesi ve kız kardeşinin yanında ***bitkisel yaşam*** biçiminde soluklanır... (Bu dönemde, kız kardeşi Almanlarca baskı görerek filozofun ürünlerinde değişim yapılmasına göz yumar: ***Nietzsche***'nin ***"üst-insan"*** düşününü ***"üstün insan"***a dönüştürürler ve bir öğretiymişçesine yayılmasını sağlarlar ki, us yitimine uğrayan ***Nietzsche'***nin bundan haberi yoktur...)

Ve... 25 Ağustos 1900 yılında, ***Tanrı'yı öldüren filozof da ölür...***

"Benim Ağzım, Sizin Kulaklarınıza Göre Değil..."

Thomas Mann, Herman Hesse, Andre Gide; Stefan George, Max Scheller, Karl Jaspers; Martin Heidegger, Michael Foucault, Sigmund Freud; Alferd Adler ve Carl Gustav Jung gibi kuramcıları, düşünürleri ve edebiyatçıları etkileyen, 21. yüzyılda, şimdilerinde bile ***anlaşılması***nda güçlük çekilen ***Nietzsche***'nin duygusal, düşünsel, bedensel sayrılıklarla örülü yaşamı, ***acıyı bal eyleyen yüreği ve öznel düşünceleri***, us ve yürek zarlarımızı yırtarcasına ***haykırışı***nı sürdürmekte:

"Benim ağzım, sizin kulaklarınıza göre değil..."

Nietzsche

NİETZSCHE, STİRNER'İN PLAGİYATÖRÜ MÜ?[1]

H. İbrahim Türkdoğan

"Stirner'in Biricik'i ... geleceksiz ve geçmişsizdir. O, her an ne ise, tam odur. Sonuç: Biricik mutlak süreksizdir." Stirner "... amansız bir monomandır"[2]

Jürgen Habermas

"Stirner, 19. yüzyıl felsefesinde Nietzsche'den önce en radikal nominalistti. Nominalist yıkıcılıkta gösterdiği tutarlılık, özellikle felsefe memurlarına akılsız görünüyordu günümüze kadar. Oysa o dâhi bir tutarlılıktı."[3]

Rüdiger Safranski

Giriş
1. Stirner-Nietzsche-sorusuna genel bakış
2. Giz'de kalan »Biricik'in« alımlama tarihi ve bir çıkış arayışı
3. Eduard Mushacke ve Nietzsche'nin Stirner-şoku
4. Sonuç

"İnsan ölümü nasıl karşılayacağına karar vermek zorundadır..!"

Nietzsche

Giriş

Max Stirner'in (1806-1856) Nietzsche'yi etkilemiş olabileceği birçok düşünürce ileri sürülmüş ve çeşitli felsefi incelemelere neden olmuşsa da, Nietzsche'nin (1844-1900) Stirner'in eserini okumuş ve bundan önemli derecede etkilenmiş olduğu olasılığı üzerine pek az inceleme mevcuttur. Buna karşın Nietzsche'nin Stirner'i okumuş olduğu, ancak bunu gizli tuttuğu ve Stirner'den aşırdığı iddia edilmiştir. Dünyaca ünlenen ve sevilen Nietzsche, az tanınan ve az sevilen Stirner'in başyapıtını gerçekten okumuş ve bunu gizlemiş miydi? Nietzsche, eserlerinde bir kez olsun Stirner'in adını anmaz. Ancak Stirner'i okuduğuna ve ondan aşırdığına dair ilginç kaynaklar var. Bunları irdeleyeceğim.

Stirner'in Nietzsche'yi etkilemiş olabileceği konusu ilk kez 1890'ların başlarında gündeme gelir: Nietzsche'nin Stirner'i "aşan kişi" olduğu iddiasıyla Stirner tartışma konusu olmaya başlar. Stirner ile Nietzsche arasındaki benzerlik şaşırtıcı ve dikkat çekicidir. Dolayısıyla Nietzsche'nin Stirner'in başyapıtını, eserlerinde adını anmasa da, biliyor olması gerektiği tahmin ediliyordu.

Stirner'in başyapıtı Der Einzige und sein Eigentum'un (Biricik ve Mülkiyeti, BvM) yayınlanışı Nietzsche'nin doğduğu yıla ve aya rastlar. (Ekim 1844). 1826'dan itibaren Berlin'de yaşayan Stirner, Genç Hegelci çevreye ve "Özgürler Kulübü"ne takılır. Otonom bir çizgi izleyen "Özgürler Kulübü"ne Stirner'in dostu Bruno Bauer "liderlik" ediyordu. Genç Hegelciler'in teorisyeniyse Ludwig Feuerbach'tı. Feuerbach ve Bauer, Fransız aydınlanmasının bir eseri olarak doğan ateizmi Almanya'da temsil ediyorlardı. Çok geçmeden Stirner sahneye çıkar ve her iki ateist düşünürü de "dindar ateistler" olarak betimler. Stirner, bir taraftan Genç Hegelciler'in önde gelenlerini, diğer taraftan da aydınlanma'yı eleştiriyordu. Stirner'in eleştirisi o denli radikaldi ki, daha sonraki felsefeciler Stirner felsefesinin özgül pozisyonunu araştırmaksızın sahne dışı bıraktılar. Ve Genç Hegelciliği Hegel Okulu'nun çöküşü, temsilcilerini "devrimci laf ebeleri" ve Stirner'i de bu çöküntünün en radikal ve en son öğrencisi olduğu gerekçesiyle askıya aldılar. Genç Hegelciler'in BvM'ne tepkileri ilk önce bir şok şeklindeydi. Stirner'in sert eleştirilerine hedef olan Feuerbach, bir mektubunda Stirner'i "tanıdığım en özgür ve en dâhi bir yazardır" (Laska NIK) diye niteler ve bir reddiyeyle karşılık verir. Feuerbach hayranı genç Karl Marx, Stirner'in eserinden etkilenmesi sonucu garip bir duruma düşer. Feuerbach'tan ayrılır ve Stirner'e yanaşmaz ama alelacele intikam hırsıyla sözcüğü sözcüğüne yanıtladığı BvM'ne bir Anti-Stirner'le ("Alman İdeolojisi") karşılık verir.[4] Baştan sona kadar polemik içerikli ve bir cambazın sahip olduğu yeteneklerle kaleme alınan bu eser, Marx'ın felsefi bir kriz yaşadığını ve bunun neticesi olarak da Stirner'e olan nefretini sergiler.[5] Neticede Marx, Stirner eleştirisinde, Stirner'i yok etmek için, Sloterdijk'ın deyimiyle, kendi "ölümünü göze almaktadır". Marx'ın Anti-Stirner'i, Stirner'in etkisinde bocalayan Marx'ın felsefi krizinin en berrak kanıtıdır. Benzeri bir krizi daha sonra Nietzsche yaşayacaktır.

1848 ile gelen politik atmosfer, Genç Hegelciler'in başlattıkları ateist aydınlanma'yı ve onun radikal temsilcisi Stirner'i uzun dönem için bir tabu konusuna dönüştürecekti.[6] Stirner'se, Anhuth'un şikâyetle vurguladığı gibi, "hakarete uğrayan ve nefret edilen"[7] bir parya olarak 1856'da yoksulluk içinde ölür.

Giz'de kalan "Biricik'in" alımlama tarihi ve bir çıkış arayışı

"... üslup bakımından Nietzsche'nin yazılarından geri kalmayan Stirner'in şaheseri, felsefi içerik açısındansa onlardan fersah fersah ileridedir."[8]

E. v. Hartmann

1880'lerin sonuna doğru Nietzsche henüz ruhsal çöküntü yaşamazken, Stirner önemli bir tartışma konusu değildir. Nietzsche, yaklaşık 1860'larda başarılı düşünürler olan Schopenhauer, Hartmann ve Lange'den yazılarında ve mektuplarında söz eder. Eduard von Hartmann (1842-1906) ilk kitabında ("Philosophie des Unbewussten", 1869) Stirner'e kısaca yer verir. Ancak daha önce "Stirner'in çizgisinde" olmuş olduğunu ve bu eseriyle Stirner'i aştığını anlamamızı da sağlıyor. Friedrich Albert Lange (1828-1875) Geschichte des Materialismus (1866) adlı meşhur eserinde Stirner'in kitabına "tanıdığımız en aşırı ve kötü şöhretli kitap" der ve materyalizmle ilintili olmadığını iddia ederek kitabı tartışmaz. (Lange, s. 81) Konumuza bağlı olarak bu eserler o dönem için en önemli kaynaklardır. Çünkü Nietzsche bu eserleri

ayrıntılarıyla incelemiştir.

1880'lerin başında ülkenin felsefi ve politik atmosferi değişikliklere uğrar. Yeni bir kuşak sesini duyurmaya başlar: Natüralistler ya da Realistler adlı edebiyatçılar grubu bilinçaltına itilmiş 1848 öncesi radikalizmini kendine temel alır. J. ve H. Hart bu hareketin başını çekerler. Bu dönemde Stirner güncelleşmeye başlarsa da, çeşitli dünya görüşlerinin yürütüldüğü ideolojik kavgada bir korkuluk olarak tartışmaya alınır. Engels, Hartmann, Lauterbach ve diğerleri. Engels[9], Stirner'i anarşizmin 'peygamberi' ilan ederek anarşizmle birlikte Stirner'e karşı savaş açar. (1886). Hartmann, Nietzsche'ye karşı kullanmak için Stirner'i gündeme alır.

1880'lerin ortalarından itibaren o ana kadar arkadaş çevrelerince eserleri tanınan Nietzsche, geniş okuyucu çevreleri bulmaya başlar. Nietzsche'nin Stirner'in kitabını okumuş ve bunu gizlemiş olabileceği, Nietzsche'nin hayranları arasında ilginç davranışlara neden olur: H. Hengster'in Nietzsche'nin dostu Franz Overbeck'e yolladığı bir mektubunda merak içeren şu cümle var: "Bizim çevremiz dışından Nietzsche'nin yazılarını tanıyan biri, Stirner'in 'Biricik ve Mülkiyeti' [adlı] hicivnamesinin Nietzsche'nin daha sonraki fikirlerini etkilemiş olduğunu söyledi."[10]

1889'da geniş kitlelere kadar duyulan bu soruyu Nietzsche artık yanıtlayamayacaktı, çünkü, bilindiği gibi, o tarihten itibaren dünyevi ya da düşünsel meselelerle ilgilenemeyecekti bir daha. 1891'de Hartmann, Nietzsche'nin önemli bir noktada plagiyatör olduğunu ihbar etmesi, Stirner'den aşırdığını ileri sürmesi Nietzsche'nin hayranları arasında kafa karışıklığına yol açar. Nietzsche'nin "Yeni Moral"inin hiç de "yeni bir şey olmadığını", Stirner "tarafından ta 1845'te" "dâhiyane şaheserinde" "ustaca bir üslupla" en açık "detaylarıyla" işlendiğini[11] ileri sürmesi Stirner-Nietzsche-sorusunun (Nietzsche'nin Stirner'in kitabını okumuş ve bundan etkilenmiş olduğu sorusu) geniş kitlelerce tartışılmasına yol açtı. İşte bununla Stirner'in birinci rönesansı başlamış olur. Bu rönesansa Paul Lauterbach da katkıda bulunur.[12]

Hartmann, Nietzsche'ye oranla 1870 ve 1880'li yıllarda başarılı bir filozoftur. Philosophie des Unbewussten adlı 700 sayfalık eserinde Stirner'e üç sayfalık yer verir. Hartmann'ın yürüttüğü tartışmada, sayfa açısından çok kısıtlı da olsa, Stirner'in felsefesiyle cebelleştiği hemen göze çarpmaktadır. Stirner'in "Ben" deyimini zorluklar içinde yorumlamaya çalışır, tereddütlenir ve sonuçta Stirner'in "Egoizmine", "oluş" ve "dünya süreci" bağlamında Budacı etik'i alternatif olarak sunar. Son cümlesiyse Hartmann'ın Stirner'e olan bağlılığını ve bunun garip bir neticesi olarak da Stirner'den uzaklaşma istemini içermektedir. "...Stirner'in çizgisini aşmak için, önce onun çizgisine tam ait olmuş olmak gerekir." (Hartmann PdU 614) Nietzsche'nin bu esere gösterdiği tepkiyse yine ilginçtir. 1874'te yayınladığı Unzeitgemässe Betrachtungen II adlı kitabında Hartmann'a tepkisini dile getirirken tam da Stirner'le ilgili söz konusu üç sayfanın bulunduğu bölümü ele alır. Polemik içerikli bir üslupla ve uzun uzadıya Hartmann'a saldırır. Ancak yürüttüğü tüm tartışmalara karşın Stirner'den bir kez bile söz etmez. Hartmann'sa, Nietzsche'nin bu yazısına karşılık vermez, ta ki yıllar sonra, Nietzsche'nin ünü kendisi için bir tehlike olmaya başladığı zaman rekabete girerek ona karşı cephe alır. Ve Nietzsche'nin Stirner'i mutlaka okumuş olduğunu ve Stirner'in düşüncelerini aşırdığını iddia eder.[13]

Paul Lauterbach (1860-1895), ilk hararetli Nietzschecilerdendir. Hartmann, Nietzsche'nin itibarını düşürmek amacıyla kendisini "tehlikeli" Stirner'i aşan kişi olarak önerirken, Lauterbach, Stirner'i aşan asıl kişinin Nietzsche olduğunu ileri sürüp Stirner'in "takipçisi", "bütünleyicisi" ve yaratıcılığını, Ben-öğretisini ("iyiye yönelik") "yeniden biçimlendiren" kişi olarak sergiler. Stirner'in "tehlikesine"dikkat çekip Nietzsche'yi önerir.[14] Stirner'in BvM'ne eklediği önsözle ilgili dostu Köselitz'e[15] yazdığı mektubunda (21.2.1893) şöyle der: "Benim önsözümün tek amacı var: suçsuz insanları ondan [Stirner'den] korumaktır" ve bunu "esas olarak Nietzsche'nin yardımıyla" yaptığını sözlerine ekler. (Laska NIK ve HIT 21).

Bu arada büyüyen tartışmalarda çeşitli görüşler öne çıkar. Kimileri iki düşünür arasında büyük benzerlikler keşfederken, kimileri de uzlaşamayan çelişkilerden söz ederler. Ancak hiç kimse Nietzsche'den Stirner'in adını duyduğunu anımsamaz. Nietzsche'nin hiçbir mektubunda Stirner'in adı geçmemiştir. Nietzsche'nin dostlarından F. Overbeck'in karısı Ida Overbeck günün birinde (1899) Nietzsche'nin Stirner hakkında kendisiyle

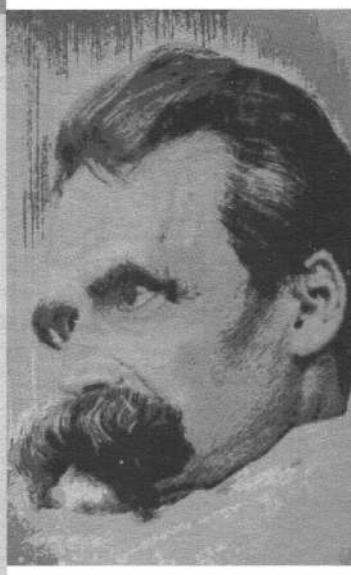

"Kendi alevlerinizde yanmaya hazır olmalısınız, önce kül olmadan kendinizi nasıl yenileyebilirsiniz?"

Nietzsche

"Gerçek seçim, yalnızca gerçeğin ışığı altında filizlenebilir."

Nietzsche

konuşmuş olduğunu açık açık itiraf eder. Bu konuşmada Nietzsche, düşüncelerinin Stirner'e yakınlığı olduğunu belirtmiş ve Bayan Overbeck'e önce çekingen sonra resmi bir tonda: "Stirner, evet o işte!" demiş. Bu ismi istemeden telâffuz eden Nietzsche, ürküten ve dışlayan el hareketiyle Bayan Overbeck'in kulağına nihayet şu sözcükleri fısıldamış: "En sonunda söyledim size işte, oysa bu konuyu konuşmak istememiştim. En iyisi söylediklerimi unutun. Yoksa plagiyatör olduğum söylenir. Ama siz bunu yapmazsınız, bunu biliyorum." (Mauthner 349 ve Laska NIK).

Ayrıca Nietzsche'nin sevgili öğrencisi Adolf Baumgartner şunu itiraf eder. Nietzsche, Stirner'in Basel kütüphanesinde bulunan kitabını Baumgartner'e 1874'te önemle önerir. Ve "Biricik"in (BvM) "Hobbes'tan bu yana sahip olduğumuz en cüretli ve en tutarlı" kitap olduğunu da sözlerine ekler. (Safranski 125 ve Laska NIK). Kitabın kütüphaneden alındığı kayıtlarda mevcuttur. Nietzsche'nin en güvenilir ve karar verebilecek dostu F. Overbeck'se şu sonuca varır: "Nietzsche'nin Stirner konusunda garip davrandığı şüphe götürmez. Ama konuşmaktan hoşlanan biri olarak konuşkanlık alışkanlığını Stirner konusunda sürdürmeyi engellediyse, bu ondan aldığı herhangi bir etkiyi gizlemek için yapılmadı kesinlikle (ki böyle bir etki tam anlamıyla mevcut değil), bizzat Stirner'den aldığı etkiyi genel olarak kendince yoğurmak isteyişinden kaynaklanıyor. [...] Buradan yola çıkarak Nietzsche'nin Stirner'i okuduğunu iddia ediyorum. Nietzsche'nin kitaplarına karşı olanlar için, bundan onun bir plagiyatör olduğu çıkarsaması doğabilir. Ancak Nietzsche'yle tanışmış olan biri bunu düşünmez." (Laska NIK)

Günümüze kadar bu bilgiler genel olarak Stirner-Nietzsche-sorusunu belirlemektedir. Şimdiye kadar çizdiğim resimden anlaşılacağı gibi Stirner'in Nietzsche üzerindeki etkisi gizli tutulmuş ve dolayısıyla karmaşıklığa yol açmıştır. Nietzsche gibi diğer ünlü filozofların da Stirner'le ilgileri benzerdir. Özel yaşamlarında Stirner'den hayranlıkla söz eden ünlü filozoflar, eserlerinde onu ya hiç anmaz ya da bir iki yan cümleyle göz ardı ederler. Ancak bu "yan cümleler" içerikleri açısından merkezi bir önem taşımakla dikkat çeker. Stirner'in tuhaf alımlama tarihine bir kez daha işaret etmek amacıyla birkaç örnek sunmak yararlı olacaktır. Yukarıda Marx'ı örneklemiştim. Engels ise, Marx'a BvM hakkındaki ilk izlenimlerini mektubunda iletirken, Stirner'i över.[16] Ancak Marx'tan aldığı yanıttan hemen sonra görüşünü düzeltir ve artık Stirner'in etkisinde olmadığını belirterek Marx'la aynı görüşte olduğunu söyler.[17] Arnold Ruge birkaç mektubunda Stirner'den övgüyle söz eder.[18] Husserl, "Transzendental Ego" üzerine yazan kişi, Stirner'i hiçbir eserinde anmaz ama ücra bir köşede BvM için "şeytani bir güç" der. (Laska DD 77) Husserl'in öğrencisi Heidegger, Stirner'i asla okumadığını söyler. Adorno bir sohbet esnasında "Stirner baklayı ağzından çıkaran tek filozoftur," der. (Helms, 200). Ayrıca genç bir yazarı (Helms) yeni bir Anti-Stirner yazmaya teşvik eden Adorno, kendi eserlerinde Stirner'i anmaz. Carl Schmitt hapishanede günlüğüne şu cümleyi kaydeder: "Şu durumda beni hücremde ziyaret eden biricik kişi Max'tır." (Laska DD 76) Bu örnekler daha sıralanabilir.

Bernd A. Laska'ya göre Nietzsche'nin Stirner'i okuduğu, ondan etkilendiği hatta bu yüzden "ilk krizini" yaşadığı kesindir. Laska, daha önce[19] Stirner-Nietzsche-sorusunu incelerken Nietzsche'nin Stirner'den aldığı etkiyi bastırmaya çalıştığını ve günümüze kadar birçok ünlü filozofun bu konuda sustuklarını ve suskunluklarına son vermeleri gerektiğini ifade etmiştir. Günümüz ünlü felsefeci ve Nietzschecilerinden Rüdiger Safranski Laska'nın incelemesini dikkate alarak yazdığı Nietzsche-Biyografisinde (Nietzsche, 2000) bu sorunu konu edinir.[20] Yukarıda 1890'larla ilgili ilettiğim bazı konuları o da ele aldıktan sonra Stirner'in Nietzsche'yi etkilemiş olduğunu vurgulamaktan kaçınmıyor. Özellikle "bilgi" konusunda Nietzsche'nin Stirner'den etkilendiğini ve Stirner'in başyapıtını bir "kurtuluş hamlesi" olarak yaşadığını söylüyor. Şunu da sözlerine ekliyor: "Stirner gibi adı kötüye çıkmış bir filozofla Nietzsche aynı solukta anılmak istemezdi." (124) Bence asıl neden doğrudan Stirner'in felsefesiyle ve onun alımlamasıyla ilintilidir. Stirner, aydınlanma düşüncesine radikal bir eleştiri getirirken, genel felsefecilerin sandığı gibi, sadece bu eleştiriyle yetinmedi; aynı zamanda köklü değişimler açısından önerilerde bulundu. Onun aydınlanma projesinin temeli olan "bilgi" bağlamında eleştirisi ve önerisi şuydu: Batı dünyası bilgiyi değil, bilgi köleliğini amaçlıyordu; her tekin ulusal

devletlerin amaçları doğrultusunda birer sadık yurtsever olması, tekin "kendine" karşı hareket etmesiydi. Tekin bu saplantıdan arınması ancak onun kendini her gün yenilemesiyle gerçekleşebilirdi. Stirner bunu "Eigner"[21] ve "Einzige" (Biricik) kavramı çerçevesinde sunmaya çalıştı. Ancak "dindar ateistler" olan aydınlanmacılar bunu görememişlerdi ve "baklayı ağzından çıkaran tek filozof" olan bu "şeytanı" felsefe dışına itmeleri gerekiyordu. Stirner'in şu cümlesi aydınlanma düşüncesine ve temsilcilerine getirilen bir eleştiri olmakla birlikte onun felsefesinin özüdür: "Bilginin istem olarak doğabilmesi ve özgür kişi olarak kendini her gün yenilemesi için ölmesi gerekiyor."[22]

Bu tartışmaları değerlendiren Fritz Mauthner, 1920'lerde, Nietzsche, Stirner'in yazılarını "mutlaka tanıyordu" peki "neden sustu?" diye soruyor. Mauthner'in deyimiyle "klasik bir tanık" olan Ida Overbeck'in ileri sürdüğü gibi aşırmacı olarak damgalanmamak için mi? Mauthner, daha çok Nietzsche'nin bu karaktere sahip olmadığını söylüyor ve Nietzsche, Stirner'den "kasırgalı bir güçten daha fazla bir şey almadı", diyor. BvM'ni okurken bir "kasırgaya" uğramışçasına Stirner'den etkilenen Nietzsche'nin üzerindeki bu güç nasıl olur da bir "dahasız"a indirgeniyor? Başka yazılarında Stirner'le uzun uzun cebelleşen Mauthner, burada F. Overbeck'in yargısına dayanıyor. Overbeck'e göre konuşkan bir kişiliğe sahip olan Nietzsche, güçlü bir olayla karşılaştığında içine kapanıyormuş. Bunu doğrulayan Mauthner peki "kasırga"yı neden küçümseyebiliyor? Ayrıca Mauthner, Overbeck'i doğrulayan cümlesinden sonra şunu da söylüyor: "Belki de Nietzsche 'Biricik'i [BvM] anlayabilen ilk insandı; ve biz Nietzsche üzerinden 'Biricik'i anlamaya ulaştık." (394) Nietzsche'yi Striner'den "daha az özgür" gören Mauthner, garip bir duruma düşüyor. Aslında Safranski'nin tavrı da tuhaf. Safranski'nin kitabıyla ilgili eleştirimde bu soruna değinmiştim.[23] Safranski, Laska'nın Nietzsche ve başka ünlü filozofların Stirner'i bastırdıkları iddiasına yer vermişse de, konuyu tam anlamıyla incelemiyor. Neydi Stirner'in eleştirisi: Aydınlanmacılar "bilgi" adına Tanrı'yı öldürdüler ama çok geçmeden onun yerine etik'in dinsel temeli olan "içimizdeki dış dünyayı" getirdiler. Stirner'e göre özgürleşmek, içselleşmiş dış-dünyanın yıkılmasıyla mümkündü. İşte bir Üst-Ben olan bu içselleşmiş dış-dünyayı aydınlanmanın temsilcileri göremezlerdi. Stirner ile Nietzsche bu noktada birleşiyorlardı. Bilgi adına ortaya çıkan aydınlanma, sadece bilgili Âdem ile bilgili Havva'yı yaratabildi. Ne var ki, Safranski'nin, Mauthner'in ve diğer düşünürlerin belirledikleri gibi Stirner o "soğuk", "çıplak", "katı", "anarşizan" diliyle; yani elindeki dinamitle Batı dünyasının us saplantısını yerle bir etmişti. Ve "doğaldı" ki, barbarlıktan kurtardığı Alman dilinin büyük şiirsel ustası Nietzsche gibi aristokratik bir bireyci, "soğuk" Stirner'le aynı solukta anılmak istemezdi. Ancak bu gerçek bir neden değildir. Meselenin aslı daha çok "güçlü bir felsefeyle" ve bir "kasırgayla" karşılaşan Nietzsche'nin kendisinde ve tabii ki Stirner'in tutarlı felsefi yeteneğinde yatmaktadır. Daha sonraki Nietzsche araştırmacıları Stirner-Nietzsche-sorusunu yanıtlamadılar; Stirner'i eserlerinde konu etmeksizin, sadece ücra yerlerde tarihte kapanmış bir olay olarak göstermeye çalıştılar. Aslında şunu itiraf etmek gerekiyor: Her camianın bir günah keçisi olması gerektiği gibi, Stirner de felsefenin günah keçisidir. Dolayısıyla ona gelişigüzel "anarşist", "nihilist", "şeytan" vb. demek meşrudur.

Nietzsche'nin eserlerinde Stirner'in felsefesinin çarpıcı ve silik izlerine rastlamak çok kolay. Ve Nietzsche'nin "ilk krizinin" Stirner'in felsefesiyle karşılaşmasından kaynaklandığını ve bunun sonucu olarak Nietzsche'nin filozof olduğunu kanıtlamak felsefe tarihinde nelere yol açabilir sorusunu sormak yerinde olacaktır.

I. Overbeck ve A. Baumgartner'e göre Nietzsche, Stirner'in başyapıtıyla 1874'te tanışır. Oysa yeni incelemeler Nietzsche'nin Stirner'in eserini daha önce bildiğini ancak gizli tuttuğunu gösteriyor. Bu, felsefi kariyerinin başlangıcında BvM'yle karşılaşan Marx'tan Habermas'a kadar çeşitli düşünürlerin tipik bir davranışıdır. Üstelik bu davranış bir "krizle" iç içedir.

Laska, şunu soruyor: Nietzsche'nin bu tarihlerden önce BvM'ni tanıdığı ve onun sonucu olarak da hayati krize girdiği şüphesi açıklanabilir ve nedenlendirilebilir mi? Nietzsche'nin ekim 1865'te BvM'ni okuduğunu ileri süren Laska, ekim öncesinde BvM'ni ancak üstünkörü tanımış olabileceğini de söylüyor.[24] Nietzsche Bonn'dan Leipzig'e geçmeden önce sömestr tatilini Naumburg'ta geçirir. Ancak iki haftalığına

"Aşık seven kişi değildir, sevdiği kişinin mutlak sahibi olmaya çalışandır."

Nietzsche

"Cinsel arzu, aslında karşıdaki insanın zihni ve bedeni üzerinde mutlak hakimiyet kurmak için duyulan arzudan ibarettir..!"

Nietzsche

Berlin'e okul arkadaşı Hermann Mushacke'ye gitmeyi planlar. Berlin tatilini dört gözle beklediği Hermann'a yazdığı mektuptan anlaşılıyor: "Şu anki yaşamım Berlin'e bir hazırlıktır, kahve eşliğinde bir parça Hegel felsefesi yemekteyim ve iştahsızlığımı gidermek için de Straussçu hap alırım."[25] (20.9.1865, Bk. Laska NIK) Neden arkadaşına ısrarla gitmek istediği aşağıda belli olacaktır.

1-17 Ekim 1865 tarihleri arasında Nietzsche, ailesiyle birlikte oturan arkadaşının evine konuk olur. Berlin'de neler yaşadığı tam olarak bilinmemektedir. Berlin'den ayrıldıktan sonra annesine şu mektubu yazar: "Berlin'deki yaşam oldukça dostça ve zevkliydi." Arkadaşının babası hakkında: "Tanıdığım insanlar arasında en nezaketli adam odur. Senli benliyiz." Şunu da ekler: 21. "doğum günümde şerefinize şampanya içtik." (Laska NIK). Neydi Nietzsche'yi bu kadar sevindiren? Bonn'dan neşesiz[26] ayrılırken Berlin'de aşırı derecede canlılık duygusuna sahip olur. Heyecanla beklediği Berlin tatilinin nedeni neydi ve Nietzsche ne yaşamıştı Berlin'de? Nietzsche biyografisini yazanların çoğunluğu Ekim 1865'te Nietzsche'de ağır bir kriz kayededi yorlarsa da, bu kriz ayrıntılarıyla incelenmemiştir.

Eduard Mushacke ve Nietzsche'nin Stirner Şoku

Bu heyecanın ve mutluluğun nedeni doğrudan Hermann Mushacke'nin babası Eduard'la ilintilidir. Şimdiye kadar Nietzsche biyografisini yazanların hiçbiri Eduard Mushacke'yi incelememiştir. Laska'nın incelemelerine göre, Nietzsche'nin ilk kriz nedeni 1865 Ekim'inin ilk yarısında Eduard Mushacke ile karşılaşmasından kaynaklanıyor.

Eduard Mushacke, Nietzsche'nin çok sevdiği[27] Mart 1848 öncesi canlı dönemin eski muhariplerinden ve Stirner'in yakın dostuydu. Bu isim Stirner'in biyografisini ilk kez yazan J. H. Mackay'ın kitabında geçer. Orada "Mussak" adında bir öğretmenden ve Stirner'in "iyi dostu"ndan söz edilir. Ayrıca Genç Hegelciler'in çekirdeğinden biri olduğu kaydedilir. Laska'nın incelemeleri sonucu "Mussak"ın Dr. Eduard Mushacke (1812-1873) olduğu kesinlik kazanır.

Laska'ya göre Nietzsche, Eduard Mushacke'yle karşılaşmasında bir şok yaşar ve bu şokun etkisinde annesine yazdığı mektupta olanlardan söz edemez ama daha sonra Berlin'deki günlerini anımsamamak için büyük bir olasılıkla "yaktığı" günlügüne kaydetmiştir. Bu nedenledir ki onun Eduard'la yaşadıkları ancak çıkarsamalarla tespit edilebilir.

Leipzig'e gelişinde, "babam" demek istediği "saygıdeğer dostu" Eduard'a, 19 Ekim'de ilginç bir mektup yazar: önce minnettarlığını ve candan duygularını iletir. Sonra Eduard'la birlikte geçirdiği günlerin mutluluğu ve gururuyla şunu kaydeder: "Yüz yıl önce bugün öğrenci Wolfgang Goethe üniversiteye kaydolmuştu. Bizim de bir yüzyıl sonra kaydımızın anılacağına dair kibirsiz bir ümidimiz var." (Laska NIK). Nelerden söz ediyor Nietzsche, Berlin'den getirdiği bir düşünce, bir proje mi vardı? Üstelik bu projede Eduard'ın da parmağı olduğu kesin, çünkü Nietzsche şunları da sözlerine ekliyor: "bunun aracılığıyla senin adın ölümsüz olacaktır." Bu bir şaka değildi! Çok yakında tuzağına düşeceyi filolojiyi Berlin'den getirmiş olamazdı. Neydi öyleyse?

Kökenleri ve nedenleri henüz tam incelenmemiş olan Berlin tatilinin verdiği aşırı mutluluk fazla sürmez. 20 Ekim'de henüz sorunsuz olan Nietzsche, "Frankonia" adlı öğrenci birliğinden[28] aylar önce ayrılma isteğini ancak şimdi gerçekleştirebilir. Ne var ki kısa bir süre sonra Nietzsche'nin tüm gücü ve mutluluğu yok oluverir ve ağır bir kriz yaşar.

Bu krizle ilgili mektup ya da günlük türünden otantik belgeler mevcut değildir. Sadece 17 Ekim 1865'ten 10 Ağustos 1867'ye kadarki döneme ilişkin otobiyografik bir yazı bulunmaktadır. Burada az da olsa var olan diğer otantik belgelere oranla farklı bir tonda Berlin tatilini anlatır, "karanlık günlerden", "mükemmel Mushacke"nin "iğneleyici" sözlerinden ve Genç Hegelci anılarından, "kulislerin ardını gören" Mushacke'nin "pesimist" havasından söz eder. Ve 1865 Ekim sonunda Schopenhauer'in eserleriyle tanıştığını, felsefeye nasıl başladığını belirtir bu raporunda. Schopenhauer'in eserleriyle tanıştığı ya da tanışmadan hemen önce acılı bir dönem ve hayal kırıklığı yaşadığını ve tesadüfen[29] Schopnehauer'in başyapıtını sahaflarda gördüğünü anlatır. Bu eserle karşılaşma dönemi tam bir cehennemdir. Bu eserden delirircesine etkilenişini izah eder. Sonuçta Schopenhauer'in eserlerinin sıkı bir incelemesi sonucu bu kasvetten arındığını ve daha sonraki haftalarda ve

aylarda tamamen filolojiye yöneldiğini ifade eder.[30] Oysa iç çaresizlikten ve dış faktörlerden dolayı filolojiye yönelen Nietzsche aslında hararetli bir filozof olmuştur. Nietzsche'nin yakmak isteyip de kardeşi Elisabeth[31] tarafından engellenen bu rapordan da görüleceği gibi, "açık yüreklilik ve gerçeği gizleme, samimiyet ve maskeli oyun karışımı" hareketler Nietzsche'de rastlanmayacak bir durum değildir. (Laska NIK)

Yakmış olabileceği yazılar, sözünü ettiği delirme korkusu yaşadığı dönemdeki "huzursuzluk" ve "melankolik" içerikli günlüktür. (Ekim/Kasım 1865). Bu yazılar Nietzsche'nin ruhsal çöküntüsünü harekete geçiren nedenleri belki de açıklayacak bilgi taşıyordu. İlerideki araştırmalar Nietzsche'nin bu krizini açıklayabilirlerse, Stirner-Nietzsche-sorusu da açıklık, hatta kesinlik kazanabilir. Laska'nın sunduğu bilgilere göre, Nietzsche-biyografisi yazarlarından hiçbiri 1865 Ekim'inin ilk yarısını tartışmamıştır. Dolayısıyla bu dönem Nietzsche tarihinde karanlık bir nokta olarak kalıyor. Ekim sonu genel olarak Nietzsche'nin daha önceki (Bonn'da kaldığı iki sömestrlik dönemi) problemlerinin (dini inancını kaybetmesi, ailesinin arzusu olan teoloji öğrenimini reddetme kararı) sonradan etkisini gösterdiği tarih olarak biliniyor.

Sonuç

1848 öncesine büyük ilgi duyan Nietzsche'yi kendi evinde iki hafta boyunca konuk eden Eduard Mushacke, Stirner'in adını hiç mi anmadı? Nietzsche hiç mi o çok beğendiği ve övgüler dizdiği "hareketli dönemi" sormadı? Stirner'in başyapıtı Mushacke'nin evinde mevcut değil miydi? Nietzsche bu kitabı gerçekten orada ve bir solukta okumadı mı? "Kasırga"ya orada yakalanmadı mı? Evet orada! Kısa süre önce Feuerbach'ın ve Strauss'un din eleştirisiyle ateizme ulaşan Nietzsche, işte orada bu insanların neden ve hangi anlamda "dindar ateistler" olduklarını anlamadı mı? Orada Tanrı'nın ölüm haberini almadı mı? Orada Nihilizmi ve Törelsizciliği okumadı mı? İyinin ve Kötünün ötesinde elinde çekiçle duran ve taşlarla örülü iki bin yıllık Batı felsefesi duvarını acımasızca kıran yaratıcı Hiç'in düşünürünü görmedi mi orada? Daha sonra yıkıcı-yaratıcı Hiç'i "iyiye yönelik yeniden biçimlendireceği" değer yargısını Stirner'in başyapıtının "şeytani gücünden" almadı mı? "İsa'ya karşı" olan Biricik'i ilk kez bu yapıtta görmedi mi? Bu eser Nietzsche gibi aşırı hassas bir insan için aşırı bir doz değil miydi?

Pekâlâ mümkün. Ve olasıdır ki, Nietzsche bu dev gücün etkisinden çıkamayıp depresyona girdi ve kaçış yolları aradı. Neticede sığındığı tek kapı "ahmak bir duygusuzluk"[32] olarak adlandırdığı filoloji ve Schopenhauer.[33] Öte yandan tüm bunlar bir yan bilgi ya da spekülasyon olarak algılanabilir. Ancak eğer genel olarak Stirner'e biçilen değer yeniden gözden geçirilir ve BvM'in çoğunlukla gizli kalmış alımlama tarihi hakkındaki bilgisizlik giderilirse, Stirner-Nietzsche-sorusuna genel yaklaşım farklı bir yön ve içerik kazanacaktır.

Dipnotlar:

1) Almanca anlamıyla "Plagiat" düşünsel alanda aşırmacılık demektir. "Plagiator": düşünsel bir eseri aşıran, çalan kimse. Fransızcada edebi hırsızlık, Latincede (plagium) ruh satma, insan çalma anlamlarını içerir.

2) Habermas, Jürgen: Das Absolute und die Geschichte im Denken Schellings. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde vorgelegt der Phil. Fakultät der Rhein. Friedr. Wilh.-Universität zu Bonn. Bonn 1954 s. 23-24, 26.

3) Safranski 125.

4) Ne var ki Marx, Feuerbach'ın durumuna düşeceğini anladığı için, Anti-Stirner'ini yayınlamaz. (Bu kitap Marx'ın ölümünden çok sonra yayımlanır -1932). Stirner, Feuerbach'ın yanıtına başyapıtındaki eleştirilerine oranla daha radikal, aynı zamanda üstün bir yanıt verir ve Feuerbach susmakla yetinir.

5) Bu süreç içinde Marx, Stirner'in etkisinde, "Tarihi Materyalizm" düşüncesinin temel çizgilerini Anti-Stirner'inde sergiler. Sloterdijk'ın vurguladığı gibi, Marx'ın bu eleştirisi "bir başka olanağa" yaşam hakkı tanımıyor. Demek oluyor ki, Marx, "en sıkı karşıtları" olan "Stirner ve Bakunin'den üstün gelemeyeceğini" anladığı için, onları "zararsız hale getirmesi" yani yok etmesi gerekiyordu. Açıkçası: Stirner'in sunduğu alternatife tahammül edememek Marx'ın ezik ruh haline işaret ediyor. Sloterdijk, bu nefreti şaşkınlıkla algılıyor. Öyle ki kıskançlıktan yara alan Marx'ın "rekabet duygusuyla açıklanabilecek" bir durum "değildir"bu. Bk. Peter Sloterdijk: Kritik der zynischen Vernunft. Erster Band. Suhrkamp 1983, s. 189-195.

"Hırsı yenmek için, daha büyük bir hırs gerekir. Pek çok kişi daha az hırsla dönen çarkın altında ezilip gitmiştir."

Nietzsche

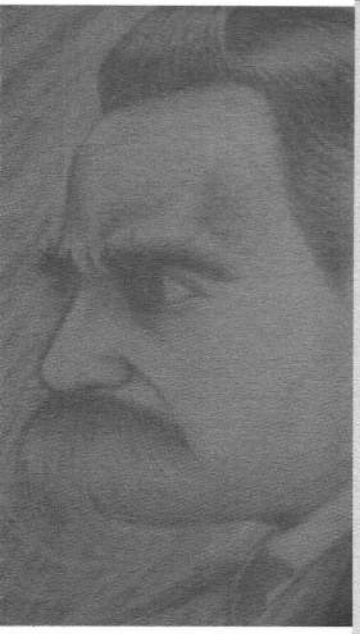

"Devlet derim ona, herkesin ağı içtiği yere, iyilerin ve kötülerin; devlet, herkesin kendini yitirdiği yer."

Nietzsche

6) Genç Hegelciliğin önde gelen temsilcileri (Feuerbach, Bauer, Marx) bile ateizm düşüncesiyle ilgilenmez olmuş ve çağın gerektirdiği politik koşullara uymuş durumdaydılar.

7) Anhuth 52.

8) Hartmann NM 521.

9) Hildebrandt'a yazdığı bir mektubunda Proudhon'un "etimolojik anarşisini" tam olarak "zararsız" bulur. Esas olarak Bakunin'in Stirner'in "isyan" ruhunu Proudhon'un anarşisine "katmasıyla", anarşinin "bugünkü anarşist doktrin" olabildiğini ileri sürer. (Engels'in Max Hildebrandt'a mektubu. 22 Ekim 1889 Berlin Bk. Texte, s. 18).

10) H. Hengster'in mektubu, 24 Haziran 1889. Alıntı yeri: C. P. Janz: F. Nietzsche. Biographie in drei Bänden. München: Hanser 1978-1979, s. III/336. Bk. Laska NIK.

11) Hartmann: NM 21.

12) İkisi de ünlenmesine büyük katkıda bulunmalarına karşın, Stirner sevenleri değillerdi.

13) Hartmann, ayrıca 1895'te bir dergide yayımladığı yazısında Nietzsche'nin yukarıda adı geçen üç sayfalık yazıya eleştirisini de dikkate alarak, Stirner'in yazılarını mutlaka bildiğini, hatta "müridi" olduğunu ama adını anmadığını tekrar vurguluyor. Bk. Hartmann, BFN 150. Ayrıca: Safranski 124.

14) Lauterbach, s. 3 -10.

15) Köselitz , "Peter Gast" adı altında uzun bir süre Nietzsche'nin bir tür sekreteri olarak çalışmıştı.

16) Engels an Marx in Paris, 19. November 1844. (MEW 27, 11). Bk. Max-Stirner-Archiv, Leipzig.

17) Engels an Marx in Paris. Barmen, 20. Januar 1845. (MEW 27, 14). Bk. Max-Stirner-Archiv, Leipzig.

18) A. Ruge an seine Mutter. Paris, 17 December 1844. Bk. Stirneriana, Sep. 2001, s. 130. Ve Fröbel'e mektubu. Paris, November 1844. Bk. Stirneriana, Sep. 2001, s. 129.

19) Laska, Bernd A.: Dissident geblieben. Die Zeit, Nr. 5, 27. Ocak 2000, s. 49.

20) Safranski'nin şimdiye kadar Stirner konusunda susmuş olması, Stirner'in alımlama tarihinin bulanıklığına, şimdiye kadar genel felsefe tarafından önemsenmediğine ya da az önemsendiğine işaret ediyor. 1997'de Nietzsche üzerine yazdığı ve Sloterdijk'ın yayımladığı yaklaşık 550 sayfalık kitabında Stirner'den hiçbir bağlamda söz etmemişti. Oysa şimdi, Laska'nın, filozofları Stirner konusunda suskunluklarını kırmalarını talep etmesi üzerine Safranski samimi davranıp Stirner felsefesine çekinmeden yanaşabilmiştir.

21) Kendine sahip olan / kendi olan.

22) Stirner, M.: Parerga. Kritiken. Repliken. LSR-Verlag, 1986, s. 97.

23) Türkdoğan, H.I.: Stirner und Nietzsche. Abbruch oder Aufbruch. Vierteljahresschrift des Max-Stirner-Archivs Leipzig, November 2001. Ve: Der Einzige und das Nichts. Max-Stirner-Archiv Leipzig 2003.

24) T. Droz (1844-1897) 1865'lerde Stirner'in "kötü ad kazanan" kitabının öğrenciler arasında (Bonn'da) elden ele dolaştığını bildiriyor. Ancak Laska, ekim öncesinde Nietszche'nin BvM'le yakından ilgilendiğine dair bir ipucu olmadığını kaydediyor. (Laska NIK).

25) "Nietzsche, Strauss'un yeni çıkan Die Halben und die Ganzen adlı kitabını okumaktaydı. Hegel felsefesinden kastettiği ise büyük bir olasılıkla Hegel'in ya da ortodoks Hegelciler'in yazılarını kastetmiyordu; bizzat Genç Hegelciler'i kastediyordu."(Laska NIK).

26) "Bir İlticacı gibi Bonn'dan ayrıldım." (Bk. Safranski 372).

27) Mart 1848 öncesindeki hareketli dönemde yaşamak istediğini belirten genç Nietzsche'nin, bu dönemden çok hoşlandığı dostu Raimund Granier'a yazdığı mektubundan da (eylül 1865) anlaşılıyor. (Feuerbach'la daha önce ilgilenmişti).

28) Bu birlik, Almancasıyla, "Burschenschaft", genel olarak halkın gelenek ve göreneklerine uyum sağlayan bir öğrenci birliği olup, tutucu ve "ulusalcı" düşünceler içerir. Her "Burschenschaft"ın grup ve yöreye bağlı olarak bir başka adı olabilir - "Frankonia" gibi. Derin dinsel bir eğitim »tadan« Nietzsche'nin bu birlikten bu dönemde ayrılması dikkat çekicidir.

29) Nietzsche'nin ekim sonu 1865'te birdenbire Schopenhauer'e (felsefeye) yönelmesi genel olarak hâlâ bir "tesadüf" olarak algılanıyor ve ayrıntılı araştırmalara konu edilmiyor. Oysa ilerideki incelemeler ekimin ilk iki haftasının, yani Mushacke'yle buluştuğu dönemin Nietzsche'nin (Stirner'in BvM üzerinden) felsefeye yöneldiğini, hararetli filozof olduğunu kanıtlayabilir.

30) W. Ross'a göre Nietzsche, Schopenhauer'in eserleriyle karşılaşmasını "aşırı bir

dramatikleştirmeyle" anlatıyor; Ross, bu karşılaşmaya şüpheyle bakıyorsa da ayrıntılı bir incelemeye girmiyor. Laska NIK dipnot 47.

31) Laska NIK dipnot 44.

32) Nietzsche'nin H. Mushacke'ye 14 Mart 1866 mektubundan, Bk. Laska NIK dipnot 50.

33) Nietzsche, Eduard Mushacke ile coşkuyla kurduğu ilişkisini neticede kaba ama gürültüsüz bir biçimde koparır. Ve E. Mushacke'ye bir daha yazmaz. Eduard'ın oğlu Hermann'a bazen yazdığı mektuplarındaysa Eduard'a sadece selamlarını iletir.

Kaynakça

Anhuth, Robert Otto:Das wahnsinnige Bewußtsein und die unbewußte Vorstellung. Halle: Fricke 1877, s. 52-56

Hartmann, Eduard von: Philosophie des Unbewussten. Versuch einer Weltanschauung. (PdU) Carl Duncker Berlin, 1869. s. 611-614.

Nietzsches "neue Moral". (NM) Preußische Jahrbücher. Band LXVII. Heft 5. Berlin, Mai 1891. s. 521.

Bemerkungen über Friedrich Nietzsche. (BFN) In: Die Gegenwart. Jg. 24, Band XLVIII, Nr. 36. Berlin und Leipzig 1895. s. 149-152.

Die Philosophie der Gegenwart. In: Das Magazin für die Literatur des In- und Auslandes. 57. Jg., No. 16, Dresden 1888. s. 241-245.

Helms, Hans G.: Die Ideologie der anonymen Gesellschaft. DuMont Verlag 1966.

Lange, Friedrich Albert: Geschichte des Materialismus und Kritik seiner Bedeutung in der Gegenwart. Zweites Buch. Verlag von J. Baedeker, 1908.

Laska, Bernd A.: Nietzsches initiale Krise (NIK). Germanic Notes and Reviews, vol. 33, n. 2, fall/Sonbahar 2002, pp. 109-133

Ein dauerhafter Dissident (DD). LSR-Verlag 1996.

Ein heimlicher Hit (HIT). LSR-Verlag 1994.

Lauterbach, Paul: Kurze Einführung zum "Einzigen und sein Eigentum" (BvM'ne yazdığı önsöz). Leipzig, 1892. s. 3-10.

Mauthner, Fritz: Der Atheismus und seine Geschichte im Abendlande. 4. Band. Georg Olms

Verlagsbuchhandlung / Hildesheim 1963.

Nietzsche, Friedrich: Die Geburt der Tragödie. Unzeitgemäße Betrachtungen I-IV. Nachgelassene Schriften 1870-1873. DTV-Verlag 1988.

Safranski, Rüdiger: Nietzsche. Hanser Verlag, 2000.

Max-Stirner-Archiv Leipzig:

Stirneriana: Nummer 20, September 2001.

Texte: 1869-1892, Heft 2. 2001.

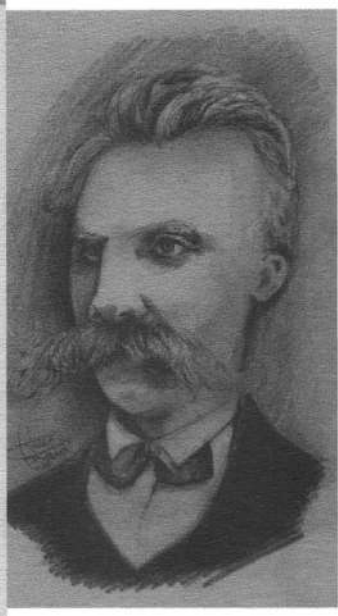

"Kadın sevmek demek, yaşamdan nefret etmek demektir..!"

Nietzsche

EVET, BIYIK SAYIMI BİTTİ, İŞTE SONUÇLAR... FREDERİC NİETZCHE'NİN BIYIĞI AK PARTİ İLBAŞKANLIĞININ TOPLAM BIYIĞININ TAM İKİ KATI... NİETZCHE YENDİ...
HAAYIIIRR BU KADAR EZİCİ BİR GALİBİYET BEKLEMİYORDUK
KOK ESMESİN KOK..
«AY LAV, AZ BIYIK...» RECEP TAYYİP ERDOĞAN.

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!
düşünbiL
SAYI 37
KAPAK KONUSU
SANAT AKIMLARI
Son gönderim tarihi: 30 Ağustos 2013
Çalışmalarınızı Bekleriz...

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!
düşünbiL
SAYI 38
KAPAK KONUSU
ÖZGÜR İRADE VE AHLAK
"Özgür irade" var mıdır?
İnsanlar davranışlarından sorumlu tutulabilir mi?
Ahlak nedir?
Zihin-Beden Problemi!
Son gönderim tarihi: 30 Ekim 2013
Çalışmalarınızı Bekleriz...

GEZİ PARKI VE AKP FAŞİZMİ

Okan YOLCU
Biyolog

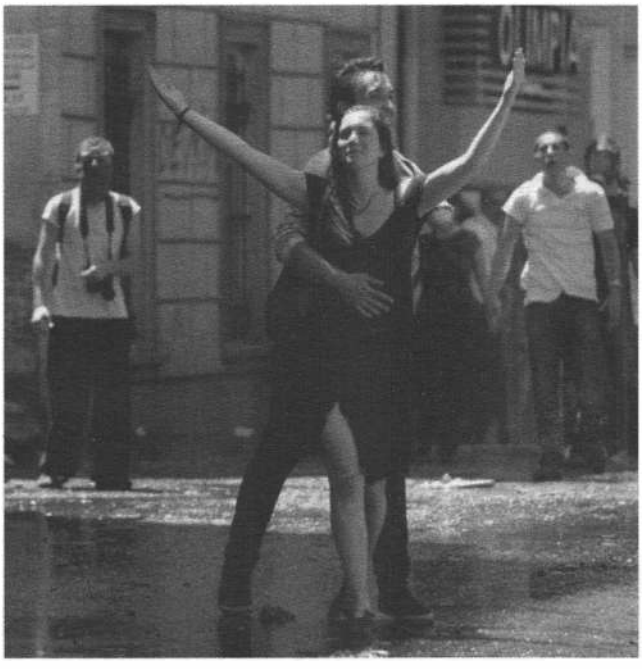

Abdullah Cömert ve Ali İsmail Korkmaz anısına...

Gezi parkında ağaçların sökülüp yerine AVM ve Topçu Kışlası yapılmak istenmesi üzerine halkın tepki göstermesi ile başlayan olaylar polis şiddeti sonucu ülkenin dört bir yanına yayıldı. Günlerdir sürmekte olan olaylarda polis-eli sopalılar'ın şiddeti sonucunda 4 kişi Abdullah Cömert, Mehmet Ayvalıtaş, Ethem Sarısülük ve Ali İsmail Korkmaz yaşamını yitirirken onlarca insan gözünü kaybetti ve binlerce insan yaralandı. Bunlara yüzlerce gözaltı ve tutuklamaları eklediğimizde ülkenin demokratik gelişiminin bir arpa boyu yol almadığını açıkça görmekteyiz.

Sosyolojik Temeller

Başbakan sürekli bu işin sadece birkaç ağaç olayı olmadığını dile getiriyor. Bunun üzerinden göstericileri darbeci, ergenekoncu vb. kılıflara sokmaya çalışıyor. Bu toplumsal tepkiyi görmezden geliyor, küçümsemeye çalışıyor. Gerçekten olay ağaç meselesini aşmıştır. AKP'nin 10 yıllık neoliberal politikalarına tepki konumuna gelmiştir. Gezi parkı nicelin nitele dönüşmesidir.

Başbakan "Bu olay sadece ağaç meselesi değildir." deyip kendini aklamaya çalışırken daha dibe batıyor. Çünkü bu olay halkı yoksullaştıran kültürel değerlerini yok sayan yaşam tarzını dikte eden doğayı rant alanı olarak düşünen savaş çığırtkanlığı yapan politikalarına karşıdır. Bugün binlerce üniversite mezunu işsiz durumda işçiler ve memurların konumu gerilemekte ve ülke taşeron işçi, ucuz işçi cennetine dönmüş durumdadır. Doğa el değmemiş rant alanı olarak düşünülerek parsel parsel satılıyor ormanlar imha ediliyor. Komşularla sıfır sorun sloganı başta Suriye olmak üzere komşularla savaş konumuna gelmiştir. Bunların üzerine alçakça yapılan Reyhanlı katliamı, alkol yasası ve tarihte alevi katliamcısı olarak bilinen Yavuz Sultan Selimin isminin 3. Köprüye verilmesi toplumun bütün tabakalarını isyan ettirmiştir.

#direngeziparkı

31 Mayıs 2013 tarihi gezi parkı olayları için dönüm noktası oldu. Demokratik haklarını kullanan insanlara uygulanan polis şiddeti sonucunda olaylar tüm ülkeye yayıldı. Polis göstericilere acımasızca saldırırken burjuva medya olayları göstermiyor hatta alay eder gibi bir kanal (cnn turk) penguen belgeseli yayınlıyordu. Halk olayları muhalif kanallar(hayat tv, halk tv, imc tv, ulusal kanal) ve sosyal medya (twitter, facebook vb.)aracılığıyla öğrendi. Sosyal medyada olaylar hakkında yorum yapan yüzlerce kişi keyfi şekilde gözaltına alındı hatta tutuklandı. Böylece

sosyal medya üzerinden halka mesaj verildi. Halkın sosyal medya üzerinden olayları yansıtmasına karşılık iktidar güdümlü medya propagandist söylemlerini, photoshoplu görüntülerini ardı ardına sıralıyordu. "Camide içki içildi." "Türbanlı bayana göstericiler saldırdı." iddialarının çok geçmeden yalan olduğu ortaya çıktı. Bunlara benzer bir çok iddia boşa çıkarıldı. Medya yine sınıfta kaldı. Tıpkı ırak savaşında, Suriye olaylarında, hayata dönüş operasyonunda vb. olaylarda olduğu gibi.

Polis şiddeti

Tüm yurda yayılan taksim gezi parkı olayları demokratik haklarını kullanan insanlara polisin sert müdahalesiyle sürekli gündemde kaldı. Dünya kamuoyu da sert müdahaleyi bir çok kez kınayan açıklamalarda bulundu. İktidardan valiye içişleri bakanından polise kadar hepsi bu durum karşısında kendilerine yıllardan beri kullandıkları "yasal kılıfı" devreye soktular. Bu olayların sorumluları" marjinal gruplar", "provokatörler"dir. Denilerek polis şiddeti meşrulaştırılmaya çalışıldı. Başta bir mayıslar olmak üzere bütün toplumsal olaylarda yıllardır bu kavramlar kullanıldı. Böylece toplumsal talepler yok sayıldı ve müdahaleler meşrulaştırıldı. Bir kişi veya bir grup taş atmış bile olsa polisin insan öldürmeye-yaralamaya vb. hakkı yoktur! Bahane edilen gruplardan dolayı binlerce masum insana saldırılması ise hiç bir şekilde kabul edilemez! Hatayda polise taş atan ÖSO üyeleri yakalandı. Çatışmanın yaşandığı şehirlerde sivil polislerin taş attığı ortaya çıktı. Toplumsal taleplerin ali cengiz oyunlarıyla yok olacağını düşünmek gözlerinizi kapatınca güneşin yok olacağını düşünmek gibidir. Toplumsal olaylar nedenleri sorgulanarak ve buna uygun çözümler üretilerek söndürülür. Toplumsal talepleri şiddet yoluyla çözmek nazi zihniyetinin ürünüdür.

Birde başbakanın halkı ötekileştiren "Yüzde elliyi zor tutuyoruz." söylemi eklenince eli sopalı-palalıların türemesi ve serbest bırakılması doğaldır. 15 yaşında SS saflarında yahudilere komünistlere vb. saldıranlar gücünü hitlerden alıyordu. Siyasetçilerin söylemlerine dikkat etmeleri zorunluluktur.

Polis şiddeti sonucu bilanço korkunç boyutlara ulaştı.yüzlerce insan türlü bahanelerle-sosyal medyada yazılanlar dahil- gözaltına alındı. 7000'inin üzerinde insan yaralandı, onlarca insan gözünü kaybetti. 4 kişi yaşamını yitirdi. Abdullah Cömert ve Ethem Sarısülük polis tarafından silahla başlarından vurularak katledildiler. Mehmet Ayvalıtaş yaşamını yitirdi. Ali İsmail Korkmaz Polis-eli sopalıların birlikte saldırması ve özellikle doktorun doğru dürüst tedavi etmemesi sonucunda 38 gün yoğun bakımda kalarak yaşamını yitirdi. Katiller hala bulunamadı. Ethemin katili belli olmasına rağmen süreç çok yavaş işletiliyor. Ayrıca Lice de demokratik haklarını kullanan grubun üzerine jandarmanın ateş açması sonucu Medeni Yıldırım yaşamını yitirdi. 9 kişi yaralandı. Bilanço bu kadar korkunç iken iktidar üyelerinin çıkıp nerede kaç cam kırıldı vb. açıklamalar yapması insan odaklı bakış açısının olmadığını gösterir.

Taksim gezi parkı

Taksim gezi parkı protestoları polis şiddetine rağmen milyonları bulan gösterilere dönüştü (bu daha başlangıç mücadeleye devam). Türkiye halkları taksimde ve diğer kentlerde büyük bir dayanışma örneği sergiledi(her yer taksim her yer direniş). Her dilden dinden renkten insan taksim meydanını gökkuşağına çevirdi. Çadırlar kuruldu. Devrim market oradakilerin ihtiyaçlarını karşıladı. Bileşenlerden oluşan taksim dayanışma platformu kuruldu. Demokratik taleplerini hükümete sundu. Ama karşılık yine biber gazı, cop oldu. Başbakan ve vali sözlerinin hiçbirini tutmadı ve ciddiyetlerini dünya kamuoyu karşısında kaybettiler. Sözlerin tutulmaması sonucu Taksim gezi parkına polisin acımasızca saldırması ile alan boşaltıldı ama direniş sonucunda tekrar açılmak zorunda kalındı. Ardından tekrar kapatıldı.

#direnarmutlu

Neoliberal politikaların baskısına suriye ile savaş durumu ve alçakça yapılan reyhanlı katliamı eklenince dünya barış kenti olan hatayda binlerce insan bu politikalara ve özellikle savaşa karşı tepkisinden dolayı sokakları doldurdu. geniş katılımlı olan gezi parkına destek eylemlerine polisin acımasız saldırısı sonucu Abdullah Cömert polis tarafından başından kurşunlanarak katledildi. Bu olayın acısı halkı yakarken Eskişehirden acı haber geldi. İnsani hiç bir duyguyu taşımayan Polis-eli sopalıların saldırısı sonucu Ali İsmail Korkmaz katledildi. Bunun üzerine onbinlerce insan kardeşleri için katillerinin bulunması için günlerce Armutlu da büyük bir direniş destanı yazdı.

Sonuç

Gezi parkı olayları türkiyede siyasetçilerin artık istedikleri gibi hareket edemeyeceklerini ve halkın taleplerine saygı gösterilmesi gerektiğini anlatıyor. Halk daha demokratik ve daha insani doğayı rant alanı olarak görmeyen kendi yaşam biçimini başkasına dayatmayan barışçıl bir ülke istiyor.

BOYUN EĞME
ESP
fabrikalar tarlalar
HKP
Alınteri
Ya ADALET Ya KIYAMET!
HALK CEPHESİ
Sendikalar göreve GENEL GREVE
kes sesini tayyip
ÜNİVERSİTE AYAKTA TAYYİP İSTİFA
Kaldıraç

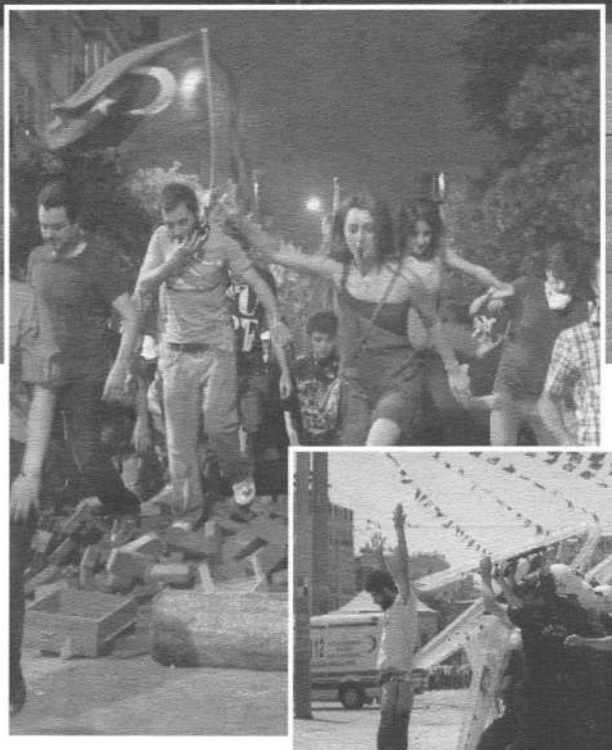

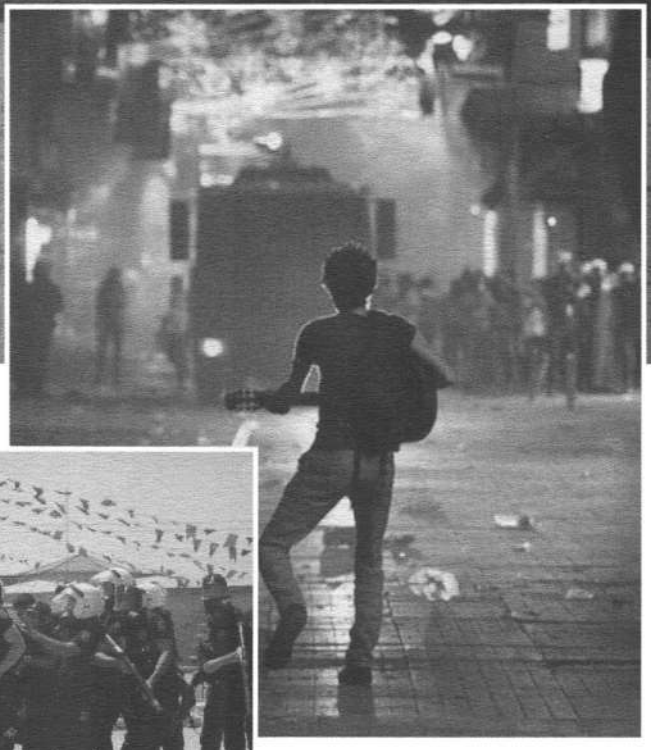

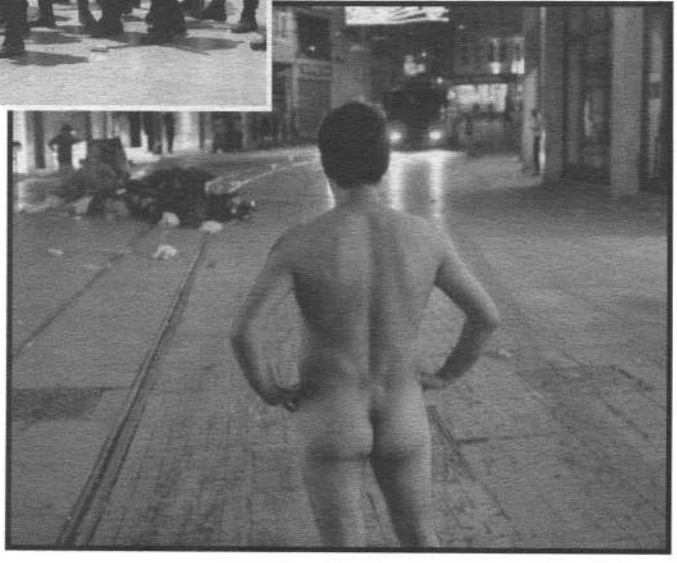

Gezi'nirken Düşündüklerim

H. İbrahim Türkdoğan

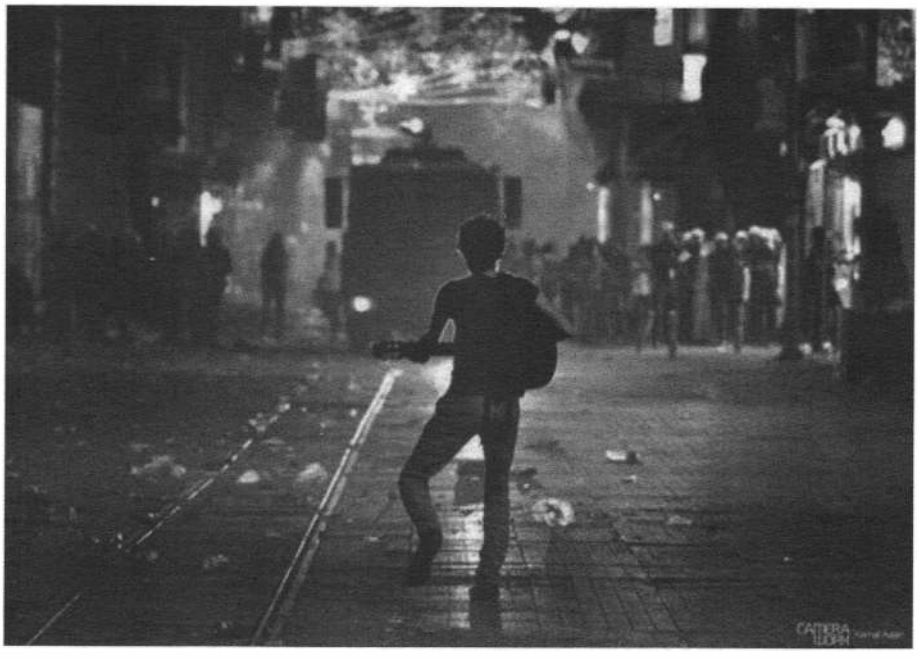

İpler koptu. Hem de kökten. Gordion düğümü çözüldü. Dünyayı yutacak kadar canavarlaşan Büyük İskender'in kılıcıyla çözülemeyen Gordion düğümü Gezi Parkı'nda çözüldü. Yalın ve sade eylemle: Öpüşen insanların gülücükleriyle.

Düne Bakış

Orient

Düşünme yetisini hiç kullanmayan, kullanmaya yeltenmeyen oryantal insanı kendisini Tanrının kucağına bıraktı. Varlık'ı ve Yokluk'u, Herşeyi Tanrı'ya mal ederek, kendisini Varlık sorumluluğundan tamamen alıkoydu. Bununla dünyevi hayatın sadece yüzeysel kısmını görebildi, sadece genel bir yüzeysellik içinde bitkisel bir hayat sürdürdü. Asla dillenmedi, dilini asla kullanamadı, sanki dil olgusu yok edilmesi gereken güçlü bir düşmanmış gibi dile ve dil sanatına karşı savaş açtı. Birbirlerine bağlı olan dil ve düşünce yeteneği oryantal insanın korkunç kâbusuydu. Aynı zamanda iki tümceyi bile bir araya getiremeyen oryantal insanı, Batı'ya kin ve nefretle bakmaktan kendisini alamadı, kendisini Batı'ya karşı bir karınca kadar çaresiz görerek, düşünen Batı'ya karşı derin bir kıskançlık besledi, Batı'nın düşünme yetisinin bir neticesi olarak gelişen tekniğine boyun eğdi, Batı'yı içselleştirmeden Batı'dan yararlanmaya çalıştı. Durmadan ikiyüzlülükler, riyakârlıklar ve düzmeceler kurarak Batı'yı aklı sıra aşağılamaya çalıştı, bunu elbette kendi aşağılık duygusundan kurtulmak için yaptı. Oryantal insanı ne Doğuludur ne de Batılı, tam ikisinin arasında sıkışan, ikisinin etkisinden kurtulamayan, iki canavarın arasında didişen zavallı koyun misalidir. İşte bu durumda dilini kullanarak her iki canavardan da bağımsızlaşacak bir bilgelik sunamadı.

Asla bilgeleşmeksizin, bilgeliğin en yüzeysel evresini bile göremeden, dünyada ve evrende olup bitenlerden en ufak bir haberi olmaksızın, dilin cazibesini zerre kadar tatmaksızın ve aynı zamanda konuşmamayı da beceremeksizin karanlığa gömüldü: Bu karanlığı sorgusuz ve sualsiz teslim olduğu kutsal yazılara borçludur.

Batı

Batı'nın ulaştığı son aşamayı ise şöyle resimleyebiliriz. Dilin kudretini art niyetle üstlenen Hıristiyan-Batı felsefesi içine düştüğü tuzağı geç fark etti. Çünkü oluşturduğu ideal insan tipi: Düşünerek kendi kendini aşan mahlûk İsa ruhlu bir Sezar! Batı'nın İnsan imgesi - işte! Bu, Doğu'ya belki bir korku filmi gibi gelecektir, ne var ki Batı, eksik ve kusurlu bulduğu İnsanı ancak bu imgede tamamlanmış olarak sergiliyor. Acı ve mutluluğu bir armonide buluşturma, ikisini kaynaştırma denemesinde Batının pek başarılı olduğunu iddia edemeyiz.

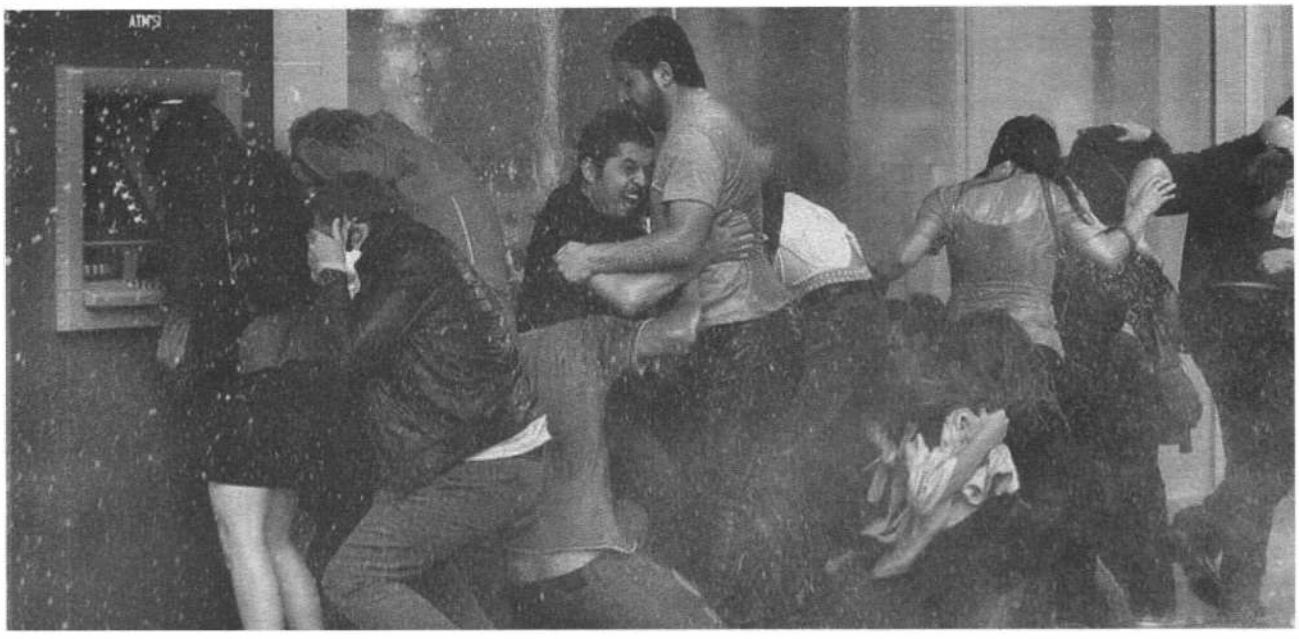

Batı ve Orient

Tanrılaşma projesinde Hazreti İbrahim'in başaramadığını Batı ve Orient yerine getirdi: Kendi çocuklarını kendi öldürdü! Tüm duygu ve düşüncelerini obsesyonlara teslim etti, saplantılara kilitlendi.

Bugün

İşte bugünün gençleri buna dur demektedir. Dindarkindar bir kuşak olmak istemeyenlerin sesidir. Bu ses tüm Türkiye'den yükselmekte ve susmayacaktır.

Türkiye her iki kutuptan öğeler barındırarak ve her iki kutuba şüpheyle bakarak kendi yolunu çizmektedir. Bu yolun başındayız ancak hızla yürümekteyiz.

Vurguluyorum: Burası Arap Baharı denilen düşünce çölü değil, burası başıboş kalmış, sahipsiz, kimsesiz gençlerin batağı da değil.

Burası tıkanan, son evresinde devasa çirkinleşen despotizme "dur" diyen, düşünen, duyumsayan gençliğin varlık sevdasıdır; evet, varlıkları, varoluşları zedelenen insanların ülkesidir. Bu mesele sağ-sol meselesi değildir, Türk-Kürt meselesi de değildir, dindarlık-dinsizlik meselesi de değildir. Bu mesele varoluş meselesidir; her dilden, her dinden, her düşünceden insanların varlık'a yönelen sesidir.

Gordion düğümü hiçbir zaman zorla çözülemedi, ona yönelen her kılıç köreldi, kırıldı. Ancak bu kez çözüldü, hem de zor kullanılmadan, şiddete başvurulmadan. Adına "sivil itaatsizlik" denildi; yerinde bir addır, güçlü bir yöntemdir, eşsizdir, imha edilemeyendir. Türkiye'de bir ilktir, üstelik bu ülkenin kendi mayasıyla gerçekleşen bir ilktir. Öpüşen sevgililer, lokmalarını paylaşan kadın ve erkekler, tencere ve tavalarıyla şenlenen bir topluluk, duran adamlar ve duran insanlar... Türkiye artık bir Gezi Parkıdır.

Türkiye kendi yolunu görmeye ve o yola girmeyi başardı. Asya ile Avrupa arasında sıkışmış olmaktan sıyrıldı; ne çölün kölesi ne de Batı'nın oyuncağı olmayacaktır artık. Türkiye Kendi yoluna uyandı. Gençlik kendini varlık'a atarak kendi felsefesini yaratmakta şu an. Eskimiş ve bozulmuş siyasal yöntem öncülük yapamayacaktır artık. Artık yepyeni bir yola girdik, kimilerine belirsiz de gelse, gençlik bu yolu kendi adlandıracaktır. Kabalaşan, hırçınlaşan, gözleri dönen polise çay ikram eden bir topluluk.

Patavatsız, kaba, arkaik, maço, otoriter karakter sergileyen ve mahalle ağzıyla politika yapan ve halkı halka karşı kışkırtan tipik diktatör özellikler içeren, bilgi ve bilgi biliminden yoksun, kabadayı, düşünmesini bilmeyen, düşünce eşliğinde diyalog kuramayan, şiddet odaklı liderlerden gına gelmiştir insanlara artık. Mantık üzerine kurulu iki tümceyi bile bir araya getiremeyen, dil biliminden payını alamamış, hatta dil sanatını imha etmeye çalışan, aşağılık kompleksi gereği "büyük adamı" oynayan bu türden liderlere git diyebilenlerin ortak düşüncesini paylaşmak gerekiyor bu noktada:

Sen, evet sen, günahkârlık fantasmasına insanları bulaştıran sensin. Ve sensin onları ahlaksızlar ve erdemliler, günahkârlar ve dindarlar, çapulcular ve kutsanmışlar diye ayıran.

Sensin obsesyonlarının salyalarıyla insanları kirleten; çünkü sen, bir din müptelası olan sen, ne kendini ne de insanları sevebilmektesin. Sen asla İnsan'ı görmedin, çünkü sen bir obsesif vehim âleminde yaşamaktasın. Oradan insanları iyiler ve kötüler diye ayırıp keyfince yargılamaktasın.

Sen içinde bulunduğun şeytan çemberinde sadece nesneyi görmekte ve kutsamaktasın ve sen kendini nesneleştirerek yücelten sen, tüm insanlığı da nesneleştirerek aşağılamaktasın.

Ve Ben sana ancak şunu söyleyebilirim: Zamanın doldu.

TOPLUMSAL BİLİNÇDIŞININ BİLİNÇLENMESİ

Gezi Direnişinin Sosyolojik ve Psikanalitik Anlamı Üzerine Notlar...

Olcay Yılmaz

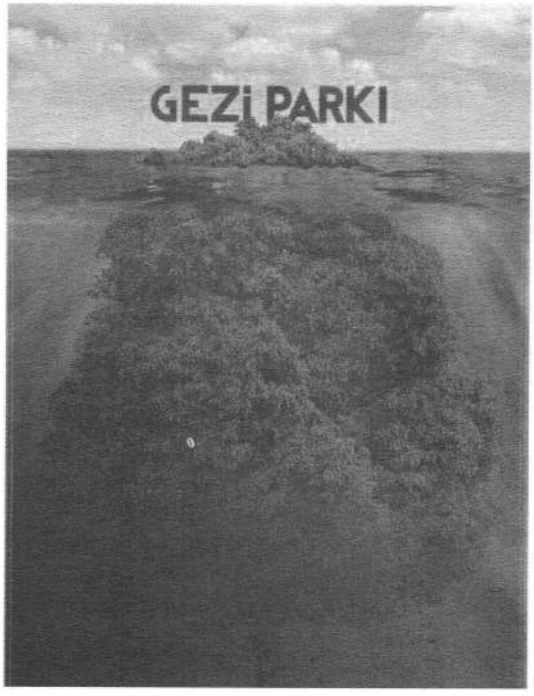

Gezi Parkı olayı toplumsal bilinç dışını tüm yönleriyle ortaya çıkardı. Birbirinden bağımsız insanlar küçük bir parıldamayla sokaklara döküldü. Aniden ve ansızın olaylar büyüdü ve yurdun büyük bölümünü kapladı. İlk başlarda olayı pek çok kişi -özellikle hükümet ve medya- kavrayamadı. Peki, bunca yaşanan olaylar aniden mi ortaya çıktı? Halk ne oldu da kitlesel olarak sokaklara çıkma gereği duydu? Bütün bunları sosyolojik ve psikanalitik bakış açısıyla irdelemeye çalışalım.

Öncelikle sorulması gereken bir soru var: Olaylar ne oldu da bu kadar büyüdü? Kuşkusuz birçok kişi hükümetin on bir yıl boyunca ortaya koyduğu uygulamalardan kaynaklandığını söyleyecektir; doğrudur. Peki, bu uygulamalar nelerdi? İsterseniz kısaca burada birkaç tanesini hatırlamaya çalışalım: Medyanın ele geçirilmesi, kamu kuruluşlarında kadrolaşma, üniversitelerin cemaatlere terk edilmesi, hukukun ortadan kaldırılması, gazetecilerin, siyasetçilerin içeri atılması, halkın parasını kendi yandaşlarına peşkeş çekmeleri, 4+4+4 eğitim sisteminin getirilmesi, üçüncü köprüye verilen isim, içki yasağı, ertesi gün hapı olayı vb. vb. Kuşkusuz burada onlarcası daha sıralanabilir. Bütün bu olaylar dizisinde özellikle de son saydıklarım bireylerin toplum baskısını üzerilerinde en çok hissettiği uygulamalardan bir kaçıdır. İnsanlar hükümetin yaptıklarından rahatsızdılar; son yaşanan olaylar artık insanları isyan etme noktasına getirmiştir. Evet oylar %50-%50 olabilir. Ancak AKP'nin %50'si ile AKP'ye oy vermeyen %50'nin yaşam tarzları oyla ölçülemeyecek derecede farklılık gösterir. Bir tarafta yaşamını öbür dünyada geçirme hayali ile bilimden bilgiden, dünyadan habersiz bir %50 var iken, öteki tarafta iletişimi kuvvetli, dünyayı takip eden, bilgisayarla haşir neşir, kitap okuyan, yaşamın bu dünyada da güzel olabileceğini düşünen insanlar var. Bu insanlar gelenekçi bir hükümetin ve bu hükümetin başında bulunan kişilerin yaşamlarına bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor. Gerici uygulamalar gelişen bir Türkiye için her zaman tehdittir. Kısacası bu insanlar böyle bir baba figürünü istemiyorlar. Bir zamanlar mazlum olduklarını söyleyenler bugün iktidardalar ve artık zulüm eden insanlar haline dönüşmüşlerdir. Gezi Parkı olayları ile başlayan ve tüm yurda yayılan olayların başlıca nedeni ilk bakışta bunlar gibi gözüküyor. Hükümet %50'nin din devleti isteğini, diğer %50'yi yok sayarak yerine getirmeye çalışması da olayların tımanmasında başka bir neden olarak görülebilir.

Şu sorunun yanıtını da burada yanıtlamakta fayda var: Örgütsüz, birbirinden bağımsız insanlar nasıl oldu da böylesine hızlı örgütlenip bir araya gelebildiler? Bu olaylar

5 yıl önce neden yaşanmadı? 5 yıl önce AKP bugünkünden farksız değildi, hatta uygulamalarının en fazla olduğu dönem bile sayılabilir. Cumhuriyet mitinglerini hatırlayınız! İnsanlar sokağa çıktı; ancak bu kadar etkili olduğu söylenemezdi. Bugün yaşanan olayları besleyen en önemli unsur kuşkusuz sosyal medyanın sosyal bir bellek işlevi görmesidir. İnsanlar partiler kanalı ile değil sosyal medya aracılığı ile örgütlendiler. Hiç sokağa çıkmayan insanlar sosyal medya kanalı ile kendilerinde güç bularak sokakları doldurdular. Haberleşmeler hep sosyal medya üzerinden sağlandı. Bundan on yıl önce insanların sosyal medya üzerinden örgütlenip hükümetleri devrileceklerini söyleyenler vardı. O gün konuşulanlar bugün kısmen de olsa gerçekleşmiş gibi gözüküyor. Ayrıca sosyal medyada sürekli paylaşım yapan sayfalar da insanların bu süreçte algılarının ve bilinçlerinin yapılanmasında büyük katkıları olduğu söylenebilir. Facebook'ta yüz binlerce takipçisi bulunan sayfalar var ve bu sayfalar insanlar tarafından takip ediliyor.

Peki, insanların isyan etmesinin farklı, bilinçdışı nedenleri olmaz mı? Şimdi açıklayacağım olay birçok kişi için gerçek dışı gözükebilir. Ancak yine de bu olguya hak verecekler de çıkacaktır. Bilindiği gibi AKP bir uzlaşma sonucunda PKK'nin silahsızlanması sürecini başlattı. Barış süreci de denen bu süreç Gezi Parkı olayların öncesinde başlamıştı. Bir psikanaliz kuramcısı için ve toplumsal bilinçdışı gibi kavramları az çok bilen birçok kişi şu kanıya kolaylıkla varabilir: Toplumsal bilinçdışı bireylerin bilinçdışı saldırganlık davranışlarını çeşitli biçimlerde rezerve eder. Bu rezerve bilinçdışı saldırganlık güdüsü farklı nesnelere yansıtılarak tatmin edilmeye çalışılır. Freud olsa bu nesnelere alkol, uyuşturucu madde, seks, marjinal örgütlere katılmak, cinsel yönelim farklılığı gibi olguları da katardı. Ancak Erich Fromm daha toplumsal düşünüp toplumsal bilinç dışı için "Toplumsal bilinç dışı, toplumun tüm üyeleri tarafından bastırılır ve farklı kanalardan yansıtılarak tatmin edilir" derdi. Hükümetlerin ve mevcut kapitalist sistemin getirdiği sosyal olgular ve buna karşı oluşturulan saldırganlık içgüdüleri insanların bilinç dışında bastırılır veya farklı olgular üzerinden akıtılır Biri çıkıp da PKK'nin silah bırakması ile insanlardaki saldırganlık içgüdüsünün açığa çıkması arasında bir bağlantı var derse psikanalitik açıdan yanlış bir düşünceye varmadığı söylenebilir. Eğer PKK insanların saldırganlık içgüdülerini bastırmada veya yansıtılmasında bir rol üstlenmiş ise bu

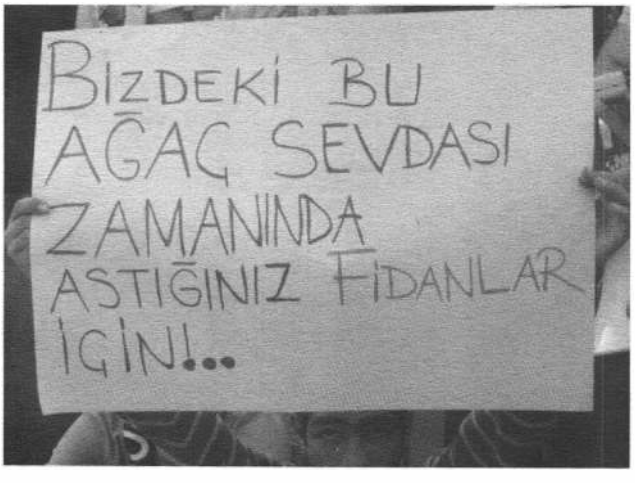

durum bazı insanlar için çok korkutucu olabilir. Ancak insanın doğasındaki saldırganlığı (Freud bunu daha çok İd'e bağlarken, Fromm daha çok toplumdan insana aktarıldığını söyler; ki ben de Fromm'un görüşlerini katılıyorum.) yok saymayan insanlar için bu durum doğal bir durumdur.

İnsanlar artık gelenekten beslenen bir baba değil, bilimsel gelişmelerden beslenen bir babanın varlığını duyumsamak istiyor. Bazıları ise bu otoriteye tümden karşı çıkıp babayı ortadan kaldırmak istiyor. Emreden, yakıp yıkan, çocuklarını birbirlerinden ayırmayan, bir çocuğunun cebine para koyarken diğer çocuğunu eve hapseden bir babaya karşı bir başkaldırıdır bu isyan. Bu isyan babaya karşı çıkarken anneyi (doğa) korumaya da çalışmaktadır. Çünkü anne de bu olaydan çok yara almıştır. Anne ekonomik olarak babaya bağımlıdır ve bu yüzden sözünün bir anlamı yoktur. Ama çocuklar annelerini ölümüne korumaya çalıştılar ve uğruna ölenler dahi oldu. Anne/Doğa özgürleşmelidir. Bu isyanın öncülleri o yüzden genellikle kadınlar olmuştur. Kadınlar ve tüm duyarlı insanlar erkek egemen sistemde böyle bir babayı istemiyor. Böyle bir baba tarihte kalmıştır ve artık yeni bir aile kurmanın zamanıdır ve bu aile eşitlik üzerine kurulmalıdır. Tabiî ki bu aile toplumun kendisi olmalıdır.

Bu yaşanan olaylar bize şunu gösterdi: Özellikle muhalefet partileri olaylardan sonra varlıklarını ve işlevlerini iyice gözden geçirmelidirler. Yeni bir siyaset tarzının ülkemizde boy göstermesi gerekiyor. Bizler 70'li yıllarda yaşamıyoruz. Ama hala 70'li yıllardaki parti anlayışının hüküm sürdüğü gözükmektedir. İnsanlar birlikte eşit ve mutlu yaşamak istiyor. Bunun için de yeni bir dile gereksinim var. Bu dili yaratanlar ancak bundan sonra bu halkı temsil edebileceklerdir.

Son söz olarak şöyle diyelim: Bu olaylar tırmanarak devam edecek gibi gözüküyor. Gencecik insanların öldürüldüğü ve hala devam eden polis şiddeti ile birlikte bu isyan bir devrime gider mi bilinmez ama hükümetin adımları karşısında halkın da bir adımı var. Bu adım bazen öylesine sert ve hızlı atılır ki karşısındakini tepe taklak eder.

İnsanların ölmediği, öldürülmediği, ortaklaşa mutlu bir yaşamın özlemi ile direnişe devam...

Meydanlara Dökülenleri Anlamak

Nuri Bilgin[1]

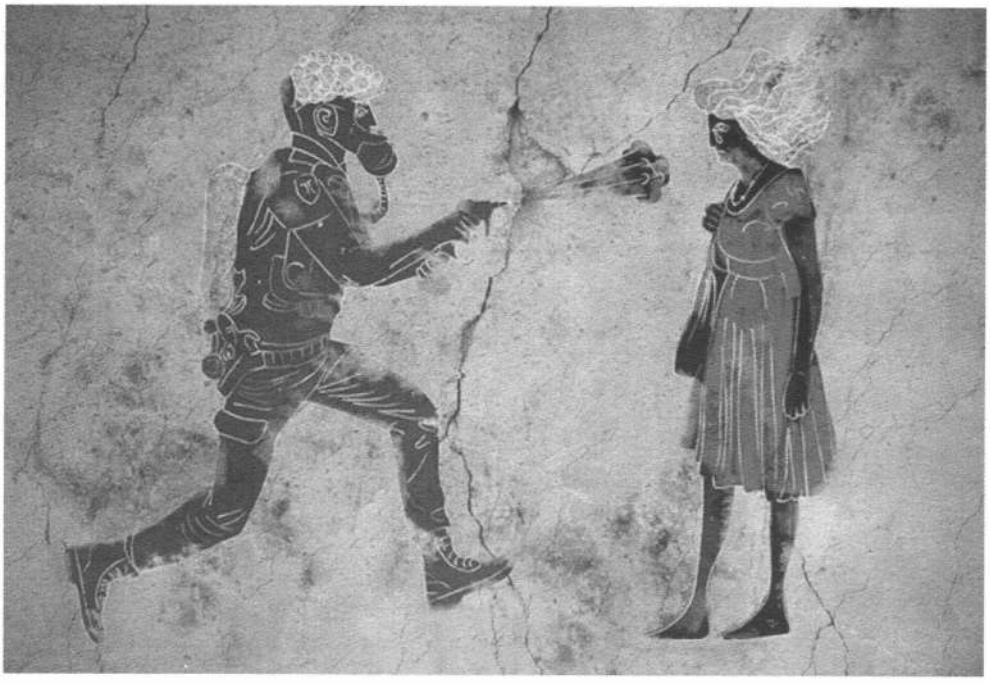

Mayıs ayının son günlerinde İstanbul'dan başlayarak tüm yurda yayılan protesto gösterileri, gazeteci ve yazarlar kadar, sosyal bilimciler açısından da üzerinde düşünülmesi ve araştırılması gereken önemli bir konu teşkil ediyor.

Taksim Gezi Parkının korunmasına odaklı küçük bir grup hareketi ne oldu da ülke çapına yayılan kitlesel gösterilere dönüştü? Şekilsiz bir kitle halinde kendi dünyalarında sessizce duran insanlar nasıl oldu da bir anda gündemin ilk sıralarına yerleşerek politikanın özneleri ve kamusal düzenin aktörleri haline geldi? Nasıl oldu da farklı kökenlerden, inançlardan, takımlardan genç-yaşlı, kadın-erkek bir dizi insan aynı yolda birleşti? Gözlerimiz önünde cereyan eden tüm bu gelişmeleri nasıl anlayacak ve anlamlandıracağız?

Olayların ilk günlerinde toplumun entelektüel peyzajına, olaylar karşısında lehte ve aleyhte vaziyet alan aktivistlerin, parti sözcülerinin ve politik angajmanı olan gazeteci ve yazarların söylemleri hâkim oldu. Bu söylemlerin büyük bir kısmı komplo zihniyetinden besleniyordu. İnce zekâ ürünü çeşitli komplo teorileri üretilerek karanlık güçlerin 'yükselen Türkiye'nin önünü kesmek üzere tezgâhladığı oyunlar'dan biri olarak nitelendi protesto hareketleri.[2] Bu kategoriye sokulabilecek ve genellikle hükümet kanadından gelen bir başka değerlendirme tarzı, bunların 'muhalefetin provokasyonu' veya illegal örgütlerin gizli oyunlarının ürünü olduğu iddialarıydı. Ancak bu tür oyunların hemen her toplumsal sorunda gözlenebildiği ve hiçbir zaman eksik olmadığı dikkate alınırsa, protesto gösterilerinin tırmanarak gelişmesini, başka yönde aramak gerekiyor; dolayısıyla söz konusu gösterilerde bunları asıl faktör gibi değil, ara veya vasıta değişken olarak görmek daha doğru görünüyor. Olayı doğru bir şekilde anlamanın yolu bu olaya özgü faktörleri bulmaktan geçiyor.[3]

Bu iddiaların öz-saygımızı korumayı sağlayıcı bir işlevi var. Arka planda sahneye konduğu varsayılan oyunlara atıfta bulunmak, şeytanlar kurgulamak, insanları sorumluluktan azat ettiği ölçüde pek çoğumuzu rahatlatıyor. Olan biteni salt güç ilişkileri üzerinden tanımlayan bu iddialar protesto hareketine katılanları, hem birbirinden farksız bir blok halinde gördüğü, hem de onları kuklalar gibi kendi iradeleriyle karar verme kapasitesinden

yoksun saydığı ölçüde sağlam bir zemine oturmuyor. Protestoculardan çok azının samimi iken çoğunun art niyetli olduğunu öne süren (Örnek ifade 'Aralarında yeşile duyarlı, ağaç sevgisi olanları tenzih ederim, ama bunların çoğu …….. hareket ediyorlar'.) ve komplocu bakışı yansıtan iddialar da havada duruyor.

Öte yandan olayları değerlendirmeye yönelik analizler ve yorumlarda ise 'polis nerede yanlış yaptı?', 'ne yapılmalıydı?', 'gençleri anlamak lazım' veya 'daha çok demokrasi gerekir' temaları etrafında eklemlenen normatif söylemlerle yürütülüyor. Ancak pek çok soruyu cevapsız bırakan bu yaklaşım olayların gelişiminde rol oynayan çeşitli aktörlerin etkileşimlerini ve protesto dinamiklerini kavramayı sağlamıyor.

Araştırmacılar olarak olan bitene nasıl yaklaşmalıyız? A.A. Moles'in fenomenoloji seminerlerinde önerdiği metodoloji ilkesi sosyal hareketler konusunda heuristik bir değer taşıyor. Bu ilkeye göre psiko-sosyal bir araştırma, yaşanan duygu ve düşünceler hakkında bir kavramsal düşünme etkinliğidir. Şöyle ki olaylara ilişkin düşüncelerimiz bir yandan olaylara karışan aktörlerin duygu ve düşünceleriyle bir yakın düzen ilişkisindedir, öte yandan da daha genel faktörlerle rasyonel bir uzak düzen ilişkisindedir.[4] Öyleyse olayların antagonist aktörlerinin detay veya tekil vakalara dayalı öfke ve kızgınlıklarının, birbirini suçlayıcı söz ve davranışlarının yansıttığı afektif dünyalarının dışına çıkarak kavramsal bir perspektife yerleşmek gerekir.[5] Benlik değerimizi yüceltme ihtiyacımızın eşlik ettiği önyargılarımız ve yanlılıklarımızdan ancak bu sayede sıyrılabiliriz.

Olayları anlamaya yönelik bir okuma ızgarası, yani teorik bir çerçeve çizebilir miyiz?

Ara özgürlük alanları

Kentsel mekânların inşasıyla ilgili bir metafordan hareketle olayları anlamlandırmada rehberlik edecek psiko-sosyal nitelikli bir çerçeve önermek istiyorum.

Sınırları belirsiz boş mekânlar total bir özgürlük alanıdır (literatürde ve sinemada Bedevilerin Sahrası, Tatarların bozkırları, kovboyların farwest'ine ilişkin mitoslar, esas olarak otorite dışı alanlara göndermektedir). Ancak burada çeşitli bina ve yapılardan oluşan bir kent kurulduğunda, bu alan her yönde istendiği şekilde kat edilen bir mekan olmaktan çıkar; bu durumda kent sakinlerinin yer değiştirmesi bir sorun haline gelir ve insanların içinden geçecekleri bir takım yollar, geçitler ve dehlizler bırakma zorunluluğu doğar. Katı duvarların ve engellerin şekillendirdiği bu mekân üstünde hareket etmek, yani bir noktadan bir başka noktaya gitmek bu sayede mümkün olur. İnşa edilmemiş, unutulmuş veya arada bırakılmış boş mekânlar Lewin ve Moles anlamında 'ara özgürlük alanları'dır (interstitial liberty). Kent sakinleri bu alanlar sayesinde, kent yapılarının ve duvarların insanı hapseden biçimlerinden sıyrılma ve serbestçe hareket etme imkanı bulur. Bu sayededir ki demokratik toplumlar, sosyal düzeni tesis etmekten vazgeçmeksizin 'izin verici' bir toplum (société permissive) olarak kalma imkanı bulurlar.[6]

İnsanın düşünce evreni de buna benzer bir şekilde yapılanmaktadır. Ancak bu evrende, katı duvarların ve engellerin yerini sosyal normlar, yani yasa ve kurallar, davranış ve ilişki kodları alır. Düşünsel ve duygusal yaşamımız bunların yapılandırdığı bilişsel bir mekanda cereyan eder. Burada da toplumun (ve iktidar odaklarının) normatif düzenlemelerinin ve sosyal kontrolün dışında kalan, yani bir kurala bağlanmayan ara özgürlük alanları vardır. Arzularımız ve ideallerimizle bu mekanın boşluklarında ilerlemeye çalışırız.

Bu metafor bireylerin toplumla etkileşimini anlamamızı sağlayabilir; insan ilk çocukluk yıllarından itibaren kendisinden istenenler ile kendi istedikleri arasında bir kopukluk olduğunu fark eder. Bireylerin yaşamı, davranışlarını tekbiçimlileştirici, standartlaştırıcı veya formatlayıcı sosyal kontrol güçleri (Moles'in terimiyle kralî (regalien) güçler) ile normdan belirli ölçüde sapmasını içeren yaratıcılık güçleri arasındaki hayati gerilime içinde cereyan eder. Metaforumuzdan hareketle şöyle diyebiliriz: Sosyal kontrol mekansal düzenlemede bina ve yapılarda, katı duvar ve engellerde somutlaşırken; zihinsel planda sosyal norm ve kurallarda kendini gösterir; yaratıcılığın güçleri ise kentlerdeki mimari yapıların kaplamadığı alanlarda, kafamızdaki yeni keşif ve arayış zeminlerinde hayat bulur (Sanal iletişim ağları da, kontrol dışı oldukları ölçüde ara özgürlük alanları arasında sayılabilir). Kısaca kentsel ve zihinsel ara özgürlük alanları, insanın kendini özne olarak anlamlandırdığı, yani var olduğunu hissettiği (facebooktan bir örnekle:"Bizim neslimiz ilk defa derinlemesine bir nefes alıyor, kendinin belki de ilk defa farkına varıyor.."), kendi sorularına kendi cevaplarını aradığı alanlardır. Girişi ve çıkışı insanın kendisi tarafından denetlenebilen bir yaşam alanına tekabül eden bu alan, insanlar kadar hayvanlar için de vazgeçilmez bir niteliktedir. Neyi, ne zaman, nasıl ve ne kadar yapacağımızı söyleyen standartlaştırıcı güçlerin hakim olduğu ("Benim sorunum senin farklı hayatlara hoşgörüsüz tavrın ve beni sürekli rencide eden üslubunla …") ve tanımlanmış doğruların bulunduğu sosyal kontrol alanlarında bir memur, görevli, sözcü veya ajan olarak bulunur insan. Buna karşılık -dayatılan genel doğruların değil, kalıcı veya geçici surette filizlenen özlemlerin ve farklılık arayışlarının filizlendiği- ara özgürlük alanlarında kendini tanır, kişisel kimliğini ve tekilliğini temellendirir, düşlerini ve illüzyonlarını besler, arzu öznesi haline gelir, nefes alır.[7]

Hareketlere katılan ve destek verenlerin büyük çoğunluğu ne ideolojik referanslara sahip, ne de sivil toplum hareketlerine üye aktivistler. Ne sadece laikler, ne sadece hükümete muhalifler; örgütlü olmadıkları gibi politik açıdan inanılmayacak ölçüde naifler (Taş atma! Küfür etme! Çevreye, dükkanlara, arabalara zarar verme! Sadece yürü, sadece hakkını savun. Hiçbir partiye ya da gruba dahil olma, sağduyulu ol yeter"). Aralarında politik/ideolojik bağları olan aktivist gruplar bir yana bırakılırsa, ortak paydaları 'ara özgürlük alanları'nı tehdit altında hissetmek ve onu korumak arzusu ("Mahalleme, meydanıma, ağacıma, suyuma, toprağıma, evime, tohumuma dokunma...").

Protesto olaylarını bu çerçevede anlamak ve bazı sorulara cevap bulmak mümkün görünüyor. Örneğin yetkililerin öne sürdüğü 'bunca reform yaptık, bu tepkiler haksızlık değil mi?' tarzı yakınmaların meselenin özüyle ilgili olmadığı anlaşılıyor. Mesele güçlü bir Türkiye veya ekonomik kalkınma, hatta hayat tarzı meselesi değil. Belirlenmemiş, formatlanmamış, kodlanmamış yaşam

alanlarına sahip olma ihtiyacı. Herhangi bir akla mecbur kalmama, kapatılmama, serbest olma ihtiyacı. Olayların patlamasında sorumlu görülen sanal iletişim ağları, aslında küreselleşmenin farklılıkları tesviye edici, kişi ve kurumları formatlayıcı etkilerini telafi etme imkanları sunan ve bu etkileri tahammül edilebilir kılan yaşam alanları olarak işlemektedir. Bu saptama, sosyal medyanın insanların mobilizasyonunda oynadığı rolü dışlamaz; hareketlenme anına kadar sanal ortamın bireylere, tekillik, kişisellik duygusu veya illüzyonu sağladığını vurgular.

Kahraman Olmanın Açmazları

Başbakanın iktidarda olduğu dönem boyunca ortaya koyduğu ekonomik ve sosyal performansın (taraftar bir ifade örneği: "Sadece Başbakanımız değil, fakat aynı zamanda milletimizi 21. yüzyıla taşıyan lider olan, sayın …") bireylerin özlemleri bakımından bir önemi yok; aksine liderin etkililiği, onun güç alanını genişlettikçe, kişilerin formatlanma ve hayatın kodlanma düzeyi de artıyor; güç mutlaklaştıkça özgürlük alanı daralıyor ve lider ile bireyler arası ilişkiler, oyun teorisi terimleriyle 'toplamı sıfır' olan oyuna, yani biri kazandıkça diğerinin kaybettiği bir oyuna dönüşüyor; daha büyük bir klostrofobi yaratıyor ve insanlar sokağa, açık alanlara dökülüyor.

İktidarın kendi doğası icabı mutlaklaşmaya meyletmesi, bir açmaza sürüklüyor. Başbakan Recep Tayip Erdoğan kuşkusuz siyasal tarihimizin en etkili liderlerinden biri. Ama sadece başbakan değil, aynı zamanda halkın öz-saygı ihtiyacına cevap veren bir kahraman figürü konumunda (Hatta başbakan Erdoğan'ın uzunca bir süre Orta Doğu ülkelerinin bir kısmında Batı yanlısı elitlerinden rahatsızlık duyan kitlelerin benlik imajını restore eden bir rol oynadığı da söylenebilir).[8] Her toplumun tarihinde zaman zaman kahramanlara ihtiyaç duyulduğunu ve toplumların kahraman imalatını (fabrikasyon) sağlayan mekanizmalar geliştirdiğini biliyoruz. Kriz dönemlerinde halk kahraman arar, hatta yaratır. 2001 krizi sonrası toplumun geniş kesimleri, zımnen bir kurtarıcı, bir kahraman ihtiyacındaydı. Bu koşullarda Çünkü 'şeyh uçmaz, müritler uçurur' sözünün ifade ettiği üzere kahramanın kim olduğu ya da objektif özellikleri çok da önemli değildir. Toplum bir şekilde krizi aşar ve krizden çıkış, bir kişinin şahsında somutlaşır (eski bir deyişle teşahhus ya da tecessüm eder).

Ancak demokrasiler normal koşullarda kahramanlara uygun bir zemin değildir. Kahraman, benlik değerlerini ve egolarını yüceltme ihtiyacı genelde oldukça belirgin olan entelektüellere de ters gelir; çünkü onlara sadece geçici bir süre ve ancak kendi pratiğini rasyonelleştirmek için gerek duyar. Krizi aşma, problem çözme misyonuyla yükümlü bir kahraman, doğası gereği, sınırların insanı değildir; alışılmışa, rutin olana aşkındır. Yerleşik davranış ölçülerine bağlı kalamaz; onun davranışı normun kendisidir; diğerleri onu izler ve böylece yeni bir norm tesis olur. Ancak her şeyin cevabını veren bir kahraman, ister istemez diğerlerinin düşünsel çabalarını bloke eder. Pek çok meslektaşım, uzmanlık alanları itibariyle kendilerine sorulan bazı sorulara (örneğin eğitimde 4+4+4 sistemi) cevap ararken, başbakanın kanaatini beyan etmesinden sonra entelektüel çabaları durmuştur: Zira düşünmeye ve konuşmaya devam etmenin şu veya bu politik safta yer almakla eş anlamlı hale geldiği ve artık kimsenin kimseyi duymadığı bir durum doğmaktadır. Kendi hocalık deneyimlerimden biliyorum. Her soruya cevap veren ve tartışmalarında öğrencilerini sürekli düzelterek 'mat eden' bir hoca, gizil bir antipati yaratır; çünkü öğrencilerini, kendi doğrularına hapsederek zihinsel dünyasında boğar. Söylediklerinin doğru ve yanlışlığının önemi yoktur. Hatta doğru şeyler söylemesi homo sapiens'in işini daha da karmaşık hale getirir.

Problemin bir başka boyutu daha var. Başbakanın bir retorik ustası (natıkası kuvvetli) olduğu açık. Ancak her soruya doğaçlama cevap verme istidadına sahip olsa da pek çok durumda yaptıklarından ve hatta yapmak istediklerinden çok bunları dile getirme ve karşısındakileri bozma (one-upmanship[9]) tarzı, kendi taraftarları arasında hayranlık uyandırırken çoğu insanı incitiyor, ters etki yaratıyor (psychological reactance). Davranışlarının ardındaki niyeti değil, nasıl algılandığı önemli. Çoğu kez bir meydan okuma ve gözdağı verme yönünde algılanan sözleri bir kibirlilik havası (arrogance) çağrıştırıyor. Ancak eğer bu analizim doğruysa, kahraman her zaman 'büyüyerek' değil, bazen de 'küçülerek' 'büyüyebilir' ve çözüm yolunda ilerleyebilir. Daha doğrusu muarızlarını savaş mantığıyla- bastırmak yerine bazen onlara anlayış göstererek yaklaşması halinde başarılı olabilir. Sertlik stratejisi muhalifleri sindirmeyi, duruma hakim olmayı ve o anda yaşanan problemi çözmeyi sağlasa da, onun geçmiş başarı ve kazanımlarının oluşturduğu 'kahraman halesi'ni söndürecektir.[10] Ve bu da bir Pirus zaferi olacaktır. Yöneticilerde aranan gerçek sorumluluk mantığı, olayları bir üst-bakışla (meta-analysis) yeniden anlamayı, daha mütevazı ve daha alicenap bir davranış stilini benimsemeyi gerektiriyor. Bu mantık sadece bizimle olanlardan değil, ayrı yollarda yürüyen veya yürümek isteyen, ayrı tellerden çalan insanlardan, hatta mahkûm ettiklerimizden de kendimizi sorumlu görmeyi içeriyor.

Donma Etkisi ve Kararın Tuzakları

Ancak kahraman konumunun Başbakan Erdoğan'a özgü olmayan- içsel zorlukları var. Bunlar sosyal psikologların uzun zamandır vurguladıkları 'davranışsal tutarlılık ilkesi'nden besleniyor. Lewin'in 'ev kadınlarının beslenme alışkanlıklarını değiştirme programı çerçevesinde ortaya koyduğu üzere, insanlar bir kez karar verdikten sonra, bu kararı koruma eğilimi gösteriyor. Kararın kalitesinden, yani iyi veya kötü olmasından bağımsız olarak karar vermenin etkisini gösteren bu eğilim çeşitli kavramlarla ifade ediliyor; örneğin Lewin'de 'donma etkisi' (freezing), Staw'da 'angajmanın tırmanışı (escalation of committement) gibi.

Bunun sosyal psikologlar (Joule ve Beauvois, 1987) tarafından incelenen en çarpıcı örneklerinden biri ABD'nin Vietnam Savaşı serüvenidir. Bu analize göre ABD, savaşa bütünüyle angaje olmadan önce 1965'te Johnson'a Vietnam Savaşının geleceği ne dair bir rapor sunulur: "Eğer çok sayıda Amerikan askeri / birliği cephe savaşına sokulursa, …… gibi nedenlerden dolayı kayıplar çok olur ve kayıp çok olunca da geri dönemeyiz, ulusal bir aşağılanma olacağından sonuna kadar gitmemiz gerekir; fakat sonuna kadar gitme yolunu seçsek de hedeflerimize ulaşmamız zor …'. Donma Etkisi kavramını temel alan bu

ileri görüşlü rapor, dikkate alınmaz. ABD, savaş süresince her yeni gelişmede mevcut stratejiyi koruma gereği duyar. Kuşkusuz ABD başkanı sadece bu motifle davranmamıştır, ama süreç bu şekilde işlemiştir.

Angajmanın tırmanışının siyasal örnekleri de çoktur; örneğin partiler bir kongre yapar, strateji belirler; daha sonra seçim kaybedilse dahi parti yöneticileri ısrarlı davranır (Kaybetmenin nedeni yanlış düşünmekte değil, yayın organlarının yanlış politikalarında veya muhaliflerin oyunlarında aranır). Makul olmayan kararlarda ısrarın nedeni, büyük ölçüde 'kendi kendini doğrulama' (Aronson'ın self-justification kavramı) ihtiyacıyla ilişkilendirilebilir (Joule ve Beauvois, 1987): İlk kararın doğru ve mesnetli olduğunda ısrar etmek, işlevsel bir amaç taşır. Hatayı kabul etmek yerine, davranışlarımızı meşrulaştırmayı sağlayacak enformasyonlar aramak ve hatta kurgulamak (komplo teorileri) bu işleve hizmet ediyor. Eski karar yeni kararlarla meşrulaştırılıyor; eski eylemler yeni eylemlerle haklılaştırılmaya çalışılıyor (Ve süreç boyunca meydana gelen ayrıntı olaylar anakronik bir tarzda neden veya gösterge / kanıt sayılıyor: "Biz dememiş miydik?").

Olaylara şu veya bu şekilde karışanların davranışlarını onların gizli planları ya da en azından niyetleri üzerinden anlamak mümkün mü? Bu bakış, Elster'in[11] ayrımıyla insan davranışlarını, bir nedene (cause) değil, bir erek veya amaca (raison) bağlayan teleolojik bir perspektifi ifade eder; zira bunlardan ilki nedenselliği, ikincisi erekselliği (finality) öne çıkarır. Sosyal protesto hareketlerine katılanların davranışlarını onların amaçlarıyla açıklamak entelektüeller arasında en hâkim bakış açısını oluşturur. Geleneksel olarak militanlara veya aktivistlere yaklaşımda oldukça isabetli görünen bu yaklaşım, insanların açık veya kapalı, temiz veya kirli, iktidar lehinde veya aleyhinde- bir proje, bir ideal, bir dava adına harekete geçtiklerini vazeder. Gezi Parkı Olaylarının aktörleri de böyle anlaşılmaya çalışılıyor. Farklı taraflara ait sayılabilecek pek çok soruda bu bakış var: "Bunların amaçları ne?", "Dış mihraklara, ... vb. hizmet ediyorlar". "Hükümet bile bile olayları tırmandırıyor; bundan sonra... olacak", "Başbakan üç adım ötesini hesaplamayacak biri değil...", "Ağaç değil başka şeylerin peşindeler".. vb. Bu yaklaşım, başbakanın danışmanlarının kolayına gelen bir çözüm yolu; çünkü rahatsızlıklar zımnen ifade edildiğinden bir belirsizlik taşırken amaçlar ve talepleri tartmak, birbiriyle karşılaştırmak, "biz daha iyisini yapacağız" demek zor değildir. Rahatsızlıklar, tıpkı kaygı gibi objesi belirsiz bir duygu durumuyla ilgiliyken amaç veya hedef objesi belli bir talebi yansıtır. Ancak Gezi Parkı protesto hareketlerinin ana kitlesinde bu tür bir stratejinin izleri görülmüyor. Bunların başkaları tarafından kullanıldıkları yönündeki iddialar da, ana kitlenin karakteristiğini göstermiyor; çünkü onların yaşamları üstünde etkili olan hükümet politikalarını ve yaşantılarını (experience vecu) dikkate almıyor. Sanki geçmiş sıfırlanıyor. Hayat sıfırdan başlatılınca ana kitlenin leitmotiv'i anlaşılmıyor; insanların meydanlara dökülmesine yol açan yapısal ve işlevsel sorunlar göz ardı ediliyor.[12]

Analizimin odak noktasını, protestolara katılanların (meydanlara çıkanlar, tencere-tava çalanlar, sosyal medyada iletişenler, vb) hedef ve stratejileri değil, rahatsızlık ve sorunları, ihtiyaç ve motivasyonları oluşturuyor. Haziran ayının ortalarında sosyal medyada dolaşan bir patch-work'ta öne çıkan semboller,[13] protesto olayları konusunda hükümetin ve danışmanlarının söylemlerinde (kuşkusuz bu söylemler bir politika gereği olabilir) Gezi Parkı olayları konusunda işledikleri ve geliştirmeye çalıştıkları sosyal temsillerle uyuşmuyor.

Protestocular sosyal medya üzerinde şekillenen kabileler gibi eğreti ve geçici, ancak sürekli bir etkileşim içinde bulunuyor. Rivayetlere ve şehir efsanelerine kapılmaya yatkınlar. Dezenformasyona ve izlenim yönetimi kampanyalarına karşı savunmasız durumdalar. Bu kırılganlık belirli bir merkezden yönetilmeyen, çekirdek bir kadrosu ve saptanmış bir stratejisi olmayan hareketlerde gözlenen bir özellik. Hareket büyüdükçe, durumdan yararlanmak isteyenlerin harekete geçmesi ve hareketi kendi amaçlarına göre formatlamaya çalışması, sürpriz değil. Nitekim olayların zaman içinde 'Gezi Parkı'na sahip çıkma' veya 'Taksim Meydanını koruma'dan başlayarak 'isyan', 'başkaldırı', 'Türk baharı' olarak mitleştirilmesi veya 'muhalefetin kirli oyunu', 'faiz lobisinin tezgâhı', 'siyasi manivela', 'yabancı istihbarat teşkilatlarının ve uluslararası medya uzantılarının operasyonu'.[14] gibi birbirinden çok farklı şekillerde formatlandığı görülüyor.[15] Hükümetin ve başbakanın gözden düşürülmesine yönelik çabalar ile protesto hareketlerinin itibarsızlaştırılması çabaları birbirine eşlik ediyor. 'Kervan yolda düzülür' misali, protesto hareketleri de zaman zaman yön değiştiriyor. Hükümet karşıtlığı daha baskın hale geliyor (bazılarına göre masumiyetini yitiriyor), ama hareketi karakterize edecek bir AKP karşıtlığı içinde görünmüyor (Nitekim sosyal medyada doğrudan hükümeti ve Başbakanı hedef alan mesajların oranı oldukça düşük bir düzeyde kalıyor).[16] Uzun zamandır kendi köşelerinde sessizce büzülüp kalan insanlar, sayıları arttıkça güçlülük duygusu kazanıyor; hatta sembolik planda kazanımlar elde ettikçe bazıları kendi güçlerine daha çok kani hale gelerek 'Arap baharından mülhem bir 'isyan', bir 'direniş' efsanesi üretiyor; ilk kez duymuşçasına yükselen seslerinin büyüsüne kapılıyor; Kitle içinde hedefler hakkında hükümler belirginleştikçe düşünsel çabalar duruyor ve entelektüel kapasite, slogan düzeyine geriliyor. Kitle içinde bir yenilmezlik inancı yükseliyor; kahraman figürü mizah konusu edilerek yerle bir edilmeye çalışılıyor. Üstelik bazı alt gruplar kabalaşarak

hakaretlere ve şiddete meylediyor....vb.

Haziran ayının ortalarından itibaren protestolardaki yoğunluğun kaybolduğu ve gerilimin azaldığı görülüyor. Gerilim ve şiddetin asimptotik bir şekilde azalması ve belki de zaman zaman tekrar artması beklenebilir. Bundan sonraki günlerde olayların uzak ve yakın aktörleri kadar gözlemcilerinin de farklı perspektiflerden değerlendirmeler yapacağı kesindir. Muhakkak ki toplumun bütünü açısından hem kazançların, hem de kayıpların olduğu görülecektir. Bu değerlendirmelerin çoğunun hükümet karşıtlığı veya yanlılığı tonunda yapılması -ne yazık ki- kaçınılmaz görünüyor; daha farklı bir ifadeyle belirtirsek, yaşanan olayların değerlendirilmesinde, entelektüel hastalığımız yeniden nüksedecek gibi görünüyor; zevahiri kurtarmak, yüzümüzü korumak (face saving) için olayları yanlı okumak; iktidar odaklarıyla bağlantılarımıza göre yorumlamak; ikili düşünce kapasitesi gösterememek, meta-analiz yapamamak... Olayları anlamlandırırken peşin yargılarımıza uyacak şekilde yanlı bir okumadan kaçınmak, 'doğru' sosyal politikalar oluşturmak açısından büyük önem taşıyor. Elbette ki bir hukuk devletinde yasaya yasal yollardan karşı çıkmak esastır ve yasalar yasalara şiddet vasıtasıyla karşı çıkışa izin veremez (Arendt'in deyişiyle yasanın ihlalini yasayla meşrulaştırmak mümkün değildir). Ancak öncelikle aynı toplumda standartlaştırıcı güçler ile yaratıcılık güçlerinin ortak-yaşamsal (conviviality) gerçekliğini kabul etmek, hatta sosyal kontrol ile normdan sapmaların birlikte varoluşunu sağlamak gerek. Toplumsal norm ve uzlaşmaların, ilke olarak eleştiri ve karşı çıkışa açık olduğu ve hukuk devletinin belirli koşullar altında yasalara karşı tepkileri kabul ve teşvik ettiği unutulmamalıdır.

Dipnotlar:

[1] Prof. Dr., Ege Üniversitesi

[2]Oyunun senaryosuna kaynak olarak genelde *'baharlı' kansız devrimlerin mimarı* olarak nitelenen Gene Sharp'ın *From Dictatorship to Democracy* adlı kitabı gösteriliyor.

[3]Stuart Mill'in ünlü formülünde ifade edildiği gibi, bir olayın nedeni, bu olay her var olduğunda gözlenen (var olan) ve olay varolmadığında da gözlenmeyen nedenlerde aranmalıdır.

[4]Moles'ün *yakın* düzen ve *uzak düzen* kavramları, Schutz'ın 'typifications of the common knowledge / constructs of second degree' kavramlarına tekabül ettirilebilir (Schutz, A. (1962), *Collected papers I,* p. 36, La Haye: Nijhoff (1962)

[5]Bu perspektif olayların analizini hükümet ve AKP'nin, eylemciler ve muhalefetin karşıtı veya destekçisi olmadan yapmayı gerektirir.

[6]Moles, A. A. ve Rohmer E. (1978), *Theorie des Actes*, Paris: Casterman

[7]*Facebook* ve *twitter* gibi sosyal medya platformlarının, özellikle genç nesiller için ara özgürlük alanı işlevi gördüğü açıkken otoritelerin bu alanları kontrol etme ve yasal düzenleme konusu yapma yönündeki söylemleri, protesto olaylarının merkezi iktidar nezdinde farklı bir yönde yorumlandığına işaret etmektedir.

[8]Bu perspektiften bakıldığında protesto olaylarını başbakanın imajını zedelemeyecek tarzda yönetmenin, hem ülkenin dışa açılması, hem de uluslar arası politika açısından büyük önem taşıdığı açıktır. Bu anlamda Başbakan Erdoğan'ın imajının 'israf' edildiğini düşünmek abartma olmayacaktır.

[9]*Stephen Potter'ın (1958)* popülerleştirdiği ve kitabının başlığına koyduğu *'one up-manship' kavramı*, İngiliz muhafazakâr çevrelerindeki usta oyuncu tarzını niteler. Potter 16 bölümden oluşan kitabında (*One-Upmanship: Being Some Account of the Activities and Teachings of the Lifemanship Correspondence College of One-Upness and Games Lifemastery (1958))* işadamları, resim, tiyatro ve sanat çevreleri, doktorlar ve akademisyenler gibi farklı alanlardan davranış tarzlarıyla bu tarza örnekler verir. Bu tarza sahip kişi hayata bakışında 'üstte çıkmazsan, altta kalırsın' (*if you're not one-up, you're one-down)* anlayışını taşır; çaba harcamadan maksimum kazancı elde etmeye ve karşısındakini bozmaya çalışır).

[10] Kahraman halesinin kararması, Weberci terimlerle bir tür *'disenchantment'* olarak görülebilir.

[11]Elster, J. (2007), *Explaining social behavior: More nuts and bolts for the social sciences*, Cambridge, Cambridge University Press

[12]Gezi Parkı olaylarına ilişkin tartışmalarda, temmuz ayının ortalarından itibaren komplo iddiaları daha da güç kazanmış görünüyor. Büyük kitlelerin meydanlardan çekilmesi, eylemlerin esas olarak bazı militan veya aktivist gruplar tarafından sürdürülmesi ve özellikle de Mısır'da 3 Temmuz 2013 günü gerçekleşen darbe, bu iddialara kanıt olarak gösteriliyor. Hakikat arayışında analojinin bu denli baskın hale gelmesi entelektüel dünyamız açısından büyük bir sorun. Kaldı ki bu yöntem, iki olay arası biçimsel, işlevsel veya yapısal herhangi bir benzerliği belirleyici sayma bakımından, iddia sahiplerinin de olayları doğru bir şekilde değerlendirmesine engel teşkil ediyor. Çünkü insanların neden meydanlara döküldüğünü değil, "gizli eller"in olaylardaki rollerine odaklanıyor.

[13]Bu patch-work'un bileşenleri: Kırmızı elbiseli kız, Redhack, ağaç, İstanbul United, Çarşı, biber gazı ve gaz maskesi, limon ve talcidli su Poma ve Tomalar, duvar yazıları, tencere/tava ve bazı 'ünlü' aktörler ve siyaset adamları, penguen ve elbetteki MİZAH

[14]Uzmanlara (Fredet, Jaubert, vb.) göre, özellikle Reagan'dan bu yana demokratik saydamlık gerilerken politik marketing büyük bir gelişme göstermiştir. *Spin doctors* denilen manipülasyon üstatları (örneğin Karl Rowe, John Rendon, Alaistair Campbell, Pavlovski), devlet başkanlarını etkileme, enformasyon ve entoksikasyonla oynama, kamuoyunu yap-boza dönüştürme peşinde koşuyor. Bir bakıma demokrasinin Rasputin'leri olan ve özel danışman statüsünde iktidarların merkezine yerleşen, kral yapıcı, kamuoyunu döndürücü, seçimleri şekillendirici, imaj yaratıcı, konsensüs oluşturucu bu kişiler Washington, Londra, Moskova, Pekin veya Berlin'de en kilit noktalarda bulunmakta ve son 25 yıldır Irak, Kuveyt, Nijerya, Bosna, Kosova, Ukrayna gibi ülkelerde yapılan operasyonların planlanması ve yürütülmesinde ön planda yer almaktadırlar. Üstelik 1990'lı yıllarda Türkiye hakkında sürekli 'yargılayan' ve 'ders veren 'Batılı ülkelerin yaklaşık 10 yıldır sessiz kaldığı, hükümetin politika ve uygulamalarına destek verdiği gözden kaçmamaktadır. Anlaşılıyor ki Batı ülkelerinde bazı gruplar başbakan'dan rahatsızdır; ama muhakkak ki Gezi Parkı Olaylarına karışanlarla aynı nedenlerden dolayı değil. *Ancak uluslararası oyunların bir vakıa olması, onları olayların asıl failli haline getirmiyor.* Kaldı ki bu oyunların hükümet tarafından saptanması halinde izlenecek en makul yol, gerilimi düşürerek oyunu bozacak tarzda davranmaktır.

[15]Twitter'da 27 Mayıs ile 15 Haziran arasında 4 *hastag*'le (*ayagakalk, direngeziparkı, direngeziparki ve occupygezi*) paylaşılan yaklaşık 20.000 tweet üzerinde yapılan bir incelemeden (Bilgin ve Yücesoy) bazı nicel verileri aktaralım;

- İlk 5 gün sıklıkla sözü edilen 'ağaç' terimi (günlük frekans ortalama 100'ün üstünde) 1 Haziran'dan sonra daha sonra azalıyor (ortalama 15)
- İlk 4 gün nispeten az görülen *polis, şiddet* ve *biber* gazı terimleri, 31 Mayıs ve sonrası bir tırmanış gösteriyor, 4 Haziran dan sonra azalıyor(gün başına ortalama 30-40 düzeyinde).
- Direniş, devrim terimleri ilk 4 gün nadiren görülürken, sonra ani bir artış gösteriyor, 7 Hazirandan itibaren, günlük ortalama 80 düzeyine iniyor. Ama genelde tüm diğer terimlere göre önemini koruyor
- Hükümet, başbakan, AKP /Ak Parti terimleri yine 31 Mayıstan itibaren artıyor, günlük görülme sıklığı toplam olara 100'ün üstünde seyrediyor, 5 Hazirandan itibaren yarı yarıya azalıyor.
- İstifa / hükümet istifa terimleri ilk 4 gün hemen hiç görülmezken 31 Mayısla birlikte bir patlama gösteriyor, vb.

[16]*Direngeziparkı* (5869 tweet) ve *ayagakalk* (5033 tweet) *hastag*'lerinde paylaşılan 11000'e yakın mesajın taksonomik analizine göre (Bilgin ve Yücesoy) tüm mesajların dağılımı şu şekilde: Olay yer(ler)inden bilgi / haber verme: % 30, sloganlar: % 10, olan biteni sorgulama/eleştiri: % 8, çağrılar: % 6, hükümet karşıtı ifadeler: % 4, polis karşıtı ifadeler: % 3, polis haberleri (neler yaptığı) : % 6; imza kampanyası çağrıları: % 3, eylemcilere yardım önerileri: %3, STK ve sanatçılardan mesajlar: % 9; desteklemeyenlere eleştiri: % 015, medya eleştirisi: % 015, Atatürk içerikli mesajlar: % 06; vb.

GEZİ RAPORU

Osman Akyol

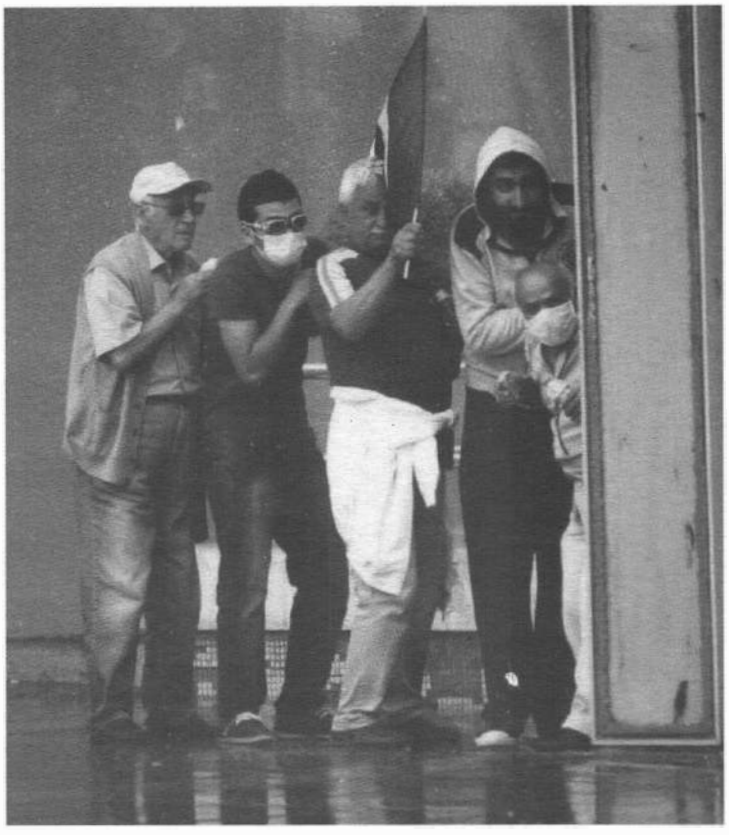

Çoktandır amirlerime iyi bir haber veremiyordum. Ajan provokatörlükten atılmam an meselesiydi. Gezi Parkı protestoları patlak verince durumu düzeltmek için hemen kolları sıvadım, tkp ile birlikte protesto eylemine katılmaya karar verdim.

Önce bir duşa girdim. Duştan sonra aynada uzun uzun kendime baktım. Stalin bıyıklarım ve Deniz Gezmiş parkamla tam bir devrimciydim. 31 Mayıs 2013'ü gösteren takvim yaprağını koparıp arkasına baktım. İmsak vakitleri ve günün sözü yazılıydı:

"İşçilerin zincirlerinden başka kaybedecek hiçbir şeyleri yoktur!"

Sapanımı ve demir bilyelerimi sırt çantama koyup çıktım evden.

Gece saat bir, dışarıda hafif bir sis var. Bir yerlerden siren sesleri geliyor kulağıma. Soğuk ve nemli havayı ciğerlerime çektim. Adımlarımı sıklaştırdım. Yol boyunca katılanlar oldu. Başsız bir kalabalık halinde çoğalarak ilerliyorduk. Bağdat Caddesi'ndeki toplanma yerine vardığımda, Barış adındaki tkp'li arkadaş karşıladı beni.

"Hoş geldin Savaş Arkadaş!"

"Hoş bulduk Barış Yoldaş."

Düşsel bir çam ağacına sırtımı dayayıp oturdum. Çantamdan tabakamı çıkarıp tütün sarmaya başladım. Tütün sararken bazıları meraklı gözlerle beni izliyordu. Barış kulağıma eğildi.

"Arkadaşlar esrar sanıyor."

"Esrar zaten!"

"Neee!"

Kalabalık gittikçe artıyordu. Gece üç sularında yürüyüşe geçtik. Yol boyunca iki yanımızdan restore edilmiş camiler ve dökülmek üzere olan okullar yükseliyordu. Başımızda sonradan adının Erkan olduğunu öğrendiğim biri vardı. Meğer bu çapulcu kılıklı adam tkp başkanıymış. Şaşırdım.

E-5 Karayolunu trafiğe kapattık. Beklenenin aksine yoldan geçen araçlar hiç itiraz etmediler. Biliyorlardı, biz dosttuk. Boğaz köprüsüne yaklaşınca ilk slogan geldi.

"Her Taksim, Her Yer Direniş!"

Arkamızdan konvoy halinde bizi takip eden taksiciler de slogan atmaya başladılar.

"Tayyip İstifa!"

Ajan provokatörler, ezilenler, şoförler, sarhoşlar, orospular, lümpen proleterler, memurlar... çapulcu ve ayak takımı sınıfından kim varsa hepsi birlik olmuş kol kola iktidara yürüyorduk. Boğaz Köprüsü'nün üzerindeki manzara görülmeye değerdi.

"Faşizme Karşı Omuz Omuza!"

Sloganlar ve zılgıtlar eşliğinde Beşiktaş'taki Barbaros Bulvarı'na kadar geldik. Burada polis önümüzü kesti.

Hemen çöp konteynırlarını yola devirip barikat kurduk ve direnişe geçtik.

"Yaptığınız eylem kanunsuzdur, dağılın!"

İnsanlar korku duvarını çoktan aşmıştı, kimse takmadı bu anonsu. Çantamdan sapanımı çıkarıp içine bir demir bilye yerleştirdim ve megafonla anons yapan polisin kafasına fırlattım. Bilye tam kaskına isabet etti. Şöyle bir sarsıldı, sonra hiçbir şey olmamış gibi anons yapamaya devam etti. Bu esnada arkadaşlar, çevredeki esnaftan kamulaştırdıkları masa ve sandalyeleri barikata atıp barikatı güçlendirmeye çalışıyorlardı.

Dağılmadığımızı gören polis üzerimize gaz bombalarıyla saldırdı. Yoğun bir gaz bulutu sardı ortalığı. Bu saldırıya taş ve bilye atarak karşılık verdik. Gazın ardından üzerimize panzerle su sıkmaya başladı polisler. Taş ve Molotof kokteyli atarak karşılık verdik. Atılan taşlardan korunmak için kalkanlarını kendilerine siper eden polisler, zaman tünelinden fırlamış komik Romalı askerleri andırıyorlardı. Polisin içine düştüğü bu duruma üzülmedim desem yalan olur. Onlar da bu ülkenin evladıydı ve hırsızları kovalamaları gerekirken onlara hizmet etmek zorunda bırakılmışlardı.

Mücadele böyle karşılıklı saldırılarla sürerken bir toma son sürat üzerimize doğru gelmeye başladı. Barikatın arkasındaki arkadaşlar kaçarak canımızı zor kurtardık.

"Yoldaşlar dağılmayın!"

Bu anonsla birlikte barikatın arkasında yeniden toparlandık. Toma aracı daha fazla ilerleyemedi.

Herkes eline ne geçerse polise fırlatmaya başladı.

"Yoldaşlar taş kırın!"

Çantamdaki bilyeler bitmişti. Taş atmaya başladım sapanla. Çocukken köyde sapanla kuş avlardık, o günleri yaşadım bir an. Taş atmak bilye atmaktan daha zevklidir. Bilye soğuktur, taş ise sıcak, bizden. Üstelik hedefine doğru giderken havaya dağılan üzerindeki toz parçacıkları insanda gerçek mermi hissi yaratır.

Benimle birlikte polise taş ve Molotof kokteyli atan diğer eylemcilerin yüzleri maskeliydi. Alandaki bir görevli, tkp baskılı kırmızı bir fular getirdi.

"Yüzünü bununla kapat yoldaş."

"Kalsın, böyle iyi."

Grup psikolojisiyle daha da saldırganlaşmıştık. Taş, sopa elimize ne geçerse polise atıyorduk. Gazdan göz gözü görmüyordu. Elinde tkp bayrağıyla öne çıkan bir yoldaş polisin attığı yerdeki biber gazına tekme atarak polislerin olduğu tarafa geri fırlattı. Attığım taşlardan biri bir polisin ayağına isabet etti. Yaralanan polis topallayarak uzaklaştı arkadaşlarının yanından.

Barikatı dağıtmak için toma aracı tekrar geldi. Bu sefer barikatı yarmayı başardı. Daha fazla direnemedik, ara sokaklara kaçtık. Kaçarken arkamızdan toma'yla su sıktı polisler.

Arka sokaklarda tekrar birleştik.

"Yaşasın Devrim ve Sosyalizm!"

Alandaki diğer arkadaşlarla tweet'le haberleşiyorduk. Haberleşme işiyle görevli arkadaş, "Galata tarafında arkadaşlar polisleri geriletmiş!" diye bağırdı. Bu iyi haberdi. Peş peşe slogan atarak sevincimizi paylaştık.

"Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam!"

Saatlerdir ayaktaydık. Arkadaşların bazılarında

açlık ve yorgunluk belirtileri baş göstermeye başlamıştı. Saat üçte tekrar Dolmabahçe'de buluşmak üzere dağıldık.

Barış'la beraber kepenkleri indirilmiş dükkânların arasından yürüyerek Beşiktaş'taki tkp binasına vardık. En üst kattaki sigara içilen bölüme çıktık.

Burada dinlendiğimiz sırada CHP'nin de eyleme katılacağı haberi geldi. Bu haber bir anda binadaki kalabalığı dalgalandırdı.

"Gezi Parkı'nın AVM yapılması bardağı taşıran son damla oldu."

"AVM gerçek niyetlerini perdelemek için uydurulmuş bir yalan, asıl amaçları oraya cami yapmak."

Biz konuşurken tavuk döner ve ayrandan oluşan kumanyalar da geldi. Bana iki ayran verdiler. Şaşırdığımı gören arkadaş:

"Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre!" dedi.

Ne demek istediğini pek anlamadım ama acılı, ketçap mayonezli, malzemesi bol tavuk döner harikaydı. Yemekten sonra tkp'li arkadaşla birer sigara tüttürdük. Sonra, çıkıyoruz, dendi ve hep birlikte harekete geçtik.

Dolmabahçe'de toplanmaya başladığımızda saat ikiydi. CHP'nin de katılmasıyla toplanan kalabalık bir anda on binlere ulaştı. Başbakan'ın içki yasağına rağmen bazı kendini bilmez eylemciler ellerinde bira şişeleriyle gelmişlerdi eyleme.

Saat iki buçukta Taksim'e doğru yürüyüşe geçtik. Yol boyunca ara sokaklardan "Şerefine Tayyip!" sloganları işitiliyordu.

"Yağma Yok, Sosyalizm Var!"

"Tayyip istifa!"

Yetmişlerin devrimci ruhu yeniden canlanmıştı. Saat üçte Gezi Parkı önüne geldik. Polis burada tekrar müdahale etti. Biber gazı, ses bombası, tazyikli su, cop ve plastik mermilerle saldırdı. Gerçeklik duygusunu yitirmiş göstericiler korkusuzca polislerin üzerine yürüdüler.

"Faşizme karşı omuz omuza!"

"Her yer Taksim, Her Yer Direniş!"

Saldırı ve direniş sürerken günün en iyi haber geldi: "Arkadaşlar Vali Mutlu açıklama yaptı! Polisler Taksim'den çekiliyormuş."

"Hükümet İstifa!"

Kitleyi dağıtamayacağını anlayan polis anlaşılan geri çekilmeye karar vermişti. İki gün süren mücadele sonunda Gezi Parkı'nı geri almıştık. Haber kısa sürede Reuters aracılığıyla tüm İstanbul'a yayıldı. İnsanlar, Gezi Parkı'na ve Taksim'e akın etmeye başladılar. Bu ayaklarının altındaki zeminin kaydığını fark eden orta sınıfın, işçilerle kol kola kazandığı ilk zaferdi.

"Bu Daha Başlangıç, Mücadeleye Devam!"

"Tayyip Amerika'ya Fethullah'ın Yanına!"

"Kahrolsun AKP Diktatörlüğü!"

Alanda toplanan kalabalığın sayısı gittikçe artıyordu. Akşama doğru sayı yüz binlere ulaştı. Yakıcı güneşin altında, hep bir ağızdan Grup Şehir Işıkları'nın Yankee Go Home şarkısını söylemeye başladık. Grup Yorum'un Gel Ki Şafaklar Tutuşsun şarkısıyla halaya durduk, Tolga Sağ'ın Kostak Yeri türküsüyle oynadık. Alandakiler Çav Bella şarkısını hep bir ağızdan söylerken coşku doruğa çıktı. Coşkunun doruğa çıktığı bu anda Akasya Durağı'nın fırıldak Sinan'ı Levent Ülgen ve Öyle Bir Geçer Zaman Ki'nin Süleymanı Renan Bilek'de geldi alana.

Eylemcilerin arasına karışmış onların zaferiyle sevinirken birden aklıma ajan olduğum geldi. Toparlanıp ayrıldım alandan. Ayrıldığım sırada Gündoğdu Marşı söyleniyordu alanda hep bir ağızdan.

Taksim'e otobüsler çalışmadığından Şişhane'ye kadar yürümek zorundaydım. Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü önünden geçerken binanın önünde bekleşen yorgun ve yaralı polisleri gördüm.

Eve gelir gelmez televizyonu açtım. Akşam haberleri çoktan başlamıştı. Hemen masaya oturup raporumu yazmaya başladım.

"Bütün bu olaylar bizim iktidar olarak ne kadar başarılı ve becerikli olduğumuzun bir göstergesidir. Muhalefetin senelerce uğraşsa da başaramayacağı bir şeyi beş günde başardık ve normal koşullarda bir araya gelmesi düşünülemeyecek olan birbirinden farklı kesimleri, grupları, fraksiyonları toz duman içerisinde birbirleriyle buluşturduk."

3 Haziran 2013, İstanbul

ÖZGÜR İRADE BİR İLLÜZYONDUR

Victor Stenger
Çeviri: Arsel Berkat Acar

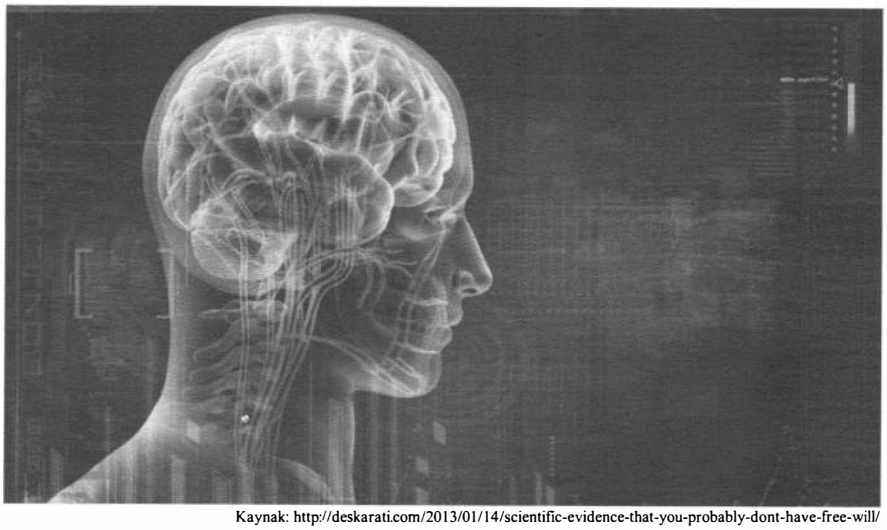

Kaynak: http://deskarati.com/2013/01/14/scientific-evidence-that-you-probably-dont-have-free-will/

Nörobilimdeki araştırmalar daha önce hafife aldığımız kafamızın dışındaki dünya ile olan etkileşimlerimiz konusunda devrim yaratan şaşırtıcı bir gerçeği açığa çıkarıyor: Bilincimiz gerçekte davranışlarımızdan sorumlu değildir.

Laboratuvar deneyleri biz bir karar verdiğimizin farkına varmadan evvel beyinlerimiz zaten bu kararı çoktan vermiştir bile. Yakın bir zamanda yazılan "Subliminal: How Your Unconscious Mind Rules Your Behavior" (Subliminal: Bilinçsiz Zihniniz Davranışlarınızı Nasıl Kontrol Ediyor) kitabında fizikçi Leonard Mlodinow davranışlarımızda dominant bir rol oynayan bilinçsiz hareketleri gösteren bir sürü psikolojik deneyi gözden geçiriyor. Bu tanımlama özgür irade ve buna bağlı olarak günah ile kefaret konusundaki dini öğretileri ile sorumluluk ve ceza konusundaki bizim hukuki kavramların temel iddialarına meydan okuyor. Beyinlerimiz bilinç altımız ile davranışlarımızı belirliyorsa, davranışlarımız için nasıl sorumlu tutulabiliriz ki? Yasal sistemimiz suçluluları nasıl cezalandırabilir ya da bir Tanrı nasıl davranışlarını bütünüyle kontrol edemeyen günahkarları cezalandırabilir ki?

Özgür İrade bir illüzyon mudur? Yakın bir zamanda yazılan "Free Will" kitabında nörobilimci Sam Harris çekinmeden bu konuyla başa çıkıyor. Belirsiz olmayan terimlerle bize anlatıyor: "Özgür irade bir illüzyondur". Bizler maddesel olmayan bilinçli yöneticiler olarak var değiliz, ama bunun yerine beyin ile beden tarafından kararları ve davranışları belirlenen fiziksel varlıklarız.

Filozoflar özgür irade konusundaki sorularla farklı şekillerde tanımlıyorlar. Bağdaştırıcılar (Incompatabilists) özgür iradenin determinizm -önceki sebeplere bağlı olan şeyler, mesela kader, Tanrının kararları, ya da Doğanın yasaları gibi- ile bağdaşabileceğini düşünürler. Bunlar ikiye ayrılmaktadır. Liberteryenler özgür irademizin olduğunu söylerler çünkü insanlar sebep ve sonuçlardan sorumlu tutulacak bir şekilde bunları aşabiliyor. Deterministler özgür irademizin olmadığını söylerler çünkü determinizm

ya doğrudur ya da indeterminizm (rastgelelik) bize kontrol ya da sorumluluk vermemektedir. Bu iki grup da bağdaştırıcılar yani özgür iradenin determinizm ya da indeterminizm ile bağdaştığını söyleyenlerle zıt konumundalar.

Determinizm tam olarak nedir? İki yüz yıl önce, Fransız fizikçi Pierre Laplace şunu belirtir; Newtoncu mekaniğine göre evrendeki tüm parçacıkların pozisyonu, momentumu ve üzerindeki güçleri bilindiğinde bu parçacıkların hareketleri tahmin edilebilir. Bu Newtoncu dünya makinesidir. Fiziğin ilgilendiği kadarıyla, bizler bütünüyle sadece parçacıklardan oluşuyoruz ve bu özgür iradenin bir illüzyon olduğunu gösterir.

Yine de, rahat bir şekilde şunu söyleyebiliriz ki evren Newtoncu bir dünya makinesi değildir. Kuantum mekaniğin Heisenberg'in belirsizlik prensibi bize gösteriyor ki, en diplerde, doğa temelde indeterministtir. Ama kuantum indeterministlik beyinde önemli bir rol oynuyor mu ve bu özgür iradenin önünü açıyor mu? Büyük ihtimalle hayır, sebebini söylüyorum:

Beynin hareket eden parçaları mikroskobik standartlarına göre ağırdır ve göreceli olarak yüksek hızlarda hareket ederler çünkü beyin sıcaktır. Dahası, bu mikroskobik standartlara göre içerilen uzaklıklar büyüktür. Beyindeki kuantum etkilerin önemsiz olduğunu boyutsal olarak gösterebilmek kolaydır. Yani Liberteryenler determinizmin mikrofiziksel, kuantum düzeyinde hatalı olduğu konusunda haklı olsalar bile, beyin her türlü deterministik bir Newtoncu makinedir, bu sebeple onların tanımladığı şekilde bir özgür irademiz yoktur.

Beyin davranış kontrolüne gelince deterministik gibi olsa da, beyinlerimizin termal hareketleri ile bizleri verilerle besleyen çevrede "sahte-rastgelelilik" (pseudo-randomness) bol olmaktadır ("saf" kuantum rastgeleliğin karşıtıdır). Bunun yeterli oranda belirsizliği oluşturup da bizlere "özgür irade" hissiyatını verme imkanı vardır. Ya da, belki belirsizlik direkt bir rol oynamaksızın, bu bizim farkında oluşumuzun azlığı sebebinden dolayı davranışlarımızın bilindik doğa yasalarından bağımsız olduğunu yorumlama şeklimizdir. Her türlü, bu bizde liberteryen bir özgür iradeye sahip olmadığımız anlamına gelir, her ne kadar böyle olduğu izlenimine kapılsak da.

Ama bir de bir teselli sunalım. Kuantum düzeyinde sabit bir determinizm olmamasına rağmen, bağdaştırıcılar beynin işlevlerini gelişigüzel süreçler olarak görmekle haklılar. Bir başka haklı noktaları da düşüncelerimiz ve davranışlarımız bilinçsiz süreçlerin bir ürünü olsa da, onlar yine de bizim düşüncelerimiz ve davranışlarımızdır. Başka bir deyişle, "bizi" sadece bilinçli zihnimiz değil, ama hem bilinçli hem de bilinçsiz süreçler oluşturmaktadır. Başkaları bizi etkileyebilse bile, kimse kendimiz dışında edindiğimiz verilerin hesaplarına erişimi yoktur. İşleyen başka bir beyin bizimkilerle aynı davranış algoritmlerine göre aynı final kararlara ulaşmayabilir çünkü o noktaya kadarki hayat tecrübeleri farklıdır.

Liberteryen bir özgür irademizin olmadığı halde, doğal ya da doğa-üstü olarak, bir karar dışarıdaki kuvvetler tarafından kontrol edilmediyse ve bunun yerine bu kuvvetler bedenimize göre içten ise, o zaman o karar bize aittir. Eğer sen ve ben maddesel olmayan bir bilinç (ya da ruh) değil isek, ama fiziksel bir beden ile beyine sahipsek, o zaman yine de kararları veren yine "biz" olmuş oluruz. Sonuçta, bilinç ne rol oynarsa oynasın, beyin bunu yapabilmek için evrildi. Böylece, o kararlar için sorumlusu da "biz" oluyoruz.

İşte her şey buraya kadar indirgeniyor. Bir davranışa "özgür irade" desek de demesek de kimin umurundadır? Buna "özgür irade" demek (bağdaştırıcılar gibi) fazlasıyla kafa karıştırıcıdır, çünkü bir tür düalizm önermektedir, doğa-üstü olsa da olmasa da; bu yüzden buna sadece "otonomi" diyelim. Buradaki olay şudur: otonom bir insanın ahlakı ile yasal sorumluluğu nedir ve yanlış şeylerle bir toplum nasıl başa çıkmalıdır?

Elbette, eğer bizler -onları tehlikeli kılan beyinleri ve sinir sistemlerine bağlı olarak- başkalarına karşı tehlikeli olanlardan kendimizi koruyamasaydık, işleyen bir toplumumuz olamazdı. Yine de, bilindik kuralların üzerinde konumlandıran liberteryen bir özgür irademiz olmadığı halde, intikamcı ahlakımız ile hukuk sistemlerimizin yeniden değerlendirilmesi gerekir ve hatta zorla yenilenmesi gerekebilir.

Yayınlandığı Yer:
http://evrimagaci.org/fotograf/73/3423/

Kaynak: http://www.huffingtonpost.com/victor-stenger/free-will-is-an-illusion_b_1562533.html

YÖNDEŞ HOCA'DAN MEKTUP VAR

Muhammet AKYILDIZ

Tünaydın!

Öyle sevinçliyim ki çocuklar!.. Mektubuma başlamadan önce, bana bu sevinci yaşattığınız için hepinize teşekkür ediyorum.

Şiddetin, bağnazlığın, cahilliğin, acımasızlığın, sevgisizliğin, adaletsizliğin, düşüncesizliğin, bencilliğin ve insana karşı insanın ürettiği daha birçok akıl almaz akılsızlığın karşısında sizi "bir orman gibi kardeşçesine" görünce dedim ki kendi kendime: "Hey gidi Yöndeş hey! İki yıldır çocuklara Uyandırma Dersleri anlatıyorsun, ama bak bu çocuklar bu dersi senden daha iyi anlatıyorlar. Ayrıca senin gibi teorikten değil, pratikten veriyorlar derslerini. Oturmuşlar Gezi Parkı'na, bırak insanı, ağacı bile kardeş bilmişler kendilerine. Komik olma, uyan artık Yöndeş! Bırak artık bu dersleri de, biraz ders izlemeye git!"

Bunları dedikten sonra kendimle çelişecek değildim elbet. Okuma yazma öğrenecek olmanın heyecanı ve sevinciyle okula koşan altı yaşındaki bir çocuk merakıyla Gezi Parkı'na vardığımda hep birlikte beni "Tünaydın" diyerek karşılamanız nasıl mutlu etti beni anlatamam! Hayatımın en anlamlı günlerini aranızda geçirdiğimi, sizinle omuz omuza yürümekten onur duyduğumu itiraf etmeliyim! Acı tatlı her günümüz şu an gibi aklımda çocuklar! Bu arada "Hocam kaç gündür burada kir pas içinde kaldınız" diyerek bir TOMA'nın sıktığı suyu fırsat bilip beni sabunlayan arkadaşınıza da ayrıca teşekkür ediyorum. "Köpüren Adam Eylemi" yapma fikrimin yaratıcısıdır kendisi!

Gelelim Uyandırma Dersleri'ne nokta koyma fikrime:

Evet, Gezi Parkı'na giderken böyle bir düşünceyle gitmiştim oraya ancak, aklımdan geçenler benden önce oraya varmış olacak ki, bir çadırın önünde kitap okuyan grubun içinden fırlayan biri, daha "tünaydın" bile demeden: "Hocam, Uyandırma Dersleri'ne son vermeyi düşündüğünüz çalındı kulağımıza, doğru mu? Hocam siz ne yapıyorsunuz gözünüzü seveyim? Biz kalkmış önümüzdeki eğitim öğretim yılında Uyandırma Dersleri'nin okullarda ders kitabı olarak okutulması için Talim ve Terbiye Kurulu'nun önünde, gerekirse terbiye sınırlarını aşıp, bir eylem yapmayı düşünüyoruz, siz kalkmış bizi yarı yolda bırakıyorsunuz! Hocam ayıp olmuyor mu şimdi? Üstelik kitabın arka kapağını bile hazırladık. Arka kapağa, kitap hakkında kendileri ile birebir görüştüğümüz kişilerin eser hakkındaki düşüncelerini aldık. Ön kapağın tasarımı da artık size kalmış. Buyurun bir göz atın yorumlara, umarım bu görüşler fikrinizden caydırır sizi!" dedi.

İnanın çocuklar, okuyunca ben bile ayıpladım kendimi! Ben o ders notlarının sınıf ortamından dışarı çıkmadığını düşünüyordum. Meğer asıl uyuyan benmişim de haberim yokmuş!

Bu kadar ses getirdiğine göre bana da devam etmek düşer herhalde! Bazen geri adım atmak doğruya ve güzele götürür insanı. Bu yorumları sizinle de paylaşmak istiyorum, buyurun, bana hak vereceksiniz:

"Bizim zamanımızda Yöndeş Hoca vardı da, biz keyfimizden mi uyuduk? Yanımızda Uyandırma Dersleri gibi bir eser olsaydı, o rutubetli mağarada 300 yıl değil, 3 dakika bile uyumazdık. 21. yüzyıl insanına şaşıyorum doğrusu! Biz bile uyandık, onlar hala uyuyorlar. Üstelik Yöndeş Hoca gibi bir hocaları olmasına rağmen. İlginç!"

(Yedi Uyurlar'dan Debernuş)

"Yöndeş Hoca eserimde bahsettiğim prensin ete kemiğe bürünmüş halidir. O bir prensesi değil, tüm insanlığı uyandırmak için uzaklardan bize öpücük atan, halkın bağrında ışkın vermiş bir kahramandır. Uyanmak için illa öpülmeyi beklemeyiniz. Gidip Yöndeş Hoca'nın ateşli fikirlerinin dokunuşlarıyla seviştiriniz beyninizi. Çağ bunu gerektirir"

(Uyuyan Güzel'in yazarı Edward Frederick Brewtnall)

"Bana içirilen uyku iksirinin büyüsü Uyandırma Dersleri'ni okuduktan sonra bozuldu. Üstelik gözlerim yarı kapalı bir vaziyette kitaba şöyle bir göz gezdirdiğim halde. Artık Gargamel'e karşı her an tetikteyim. Yöndeş Hoca benim ikinci Şirin Babamdır!"

(Uykucu Şirin)

"Elinizdeki bu kitap eğer İlk Çağ'ın sonlarına doğru yazılmış olsaydı, insanlık Orta Çağ gibi bir uyurgezerlik dönemi yaşamaz ve Aydınlanma Çağı yüzyıllar öncesinden başlamış olurdu. Haliyle ben dahil, Rene Descartes, Gottfried Wilhelm Leibniz, Johann Gottfried Herder, Christian Wolff, Denis Diderot, Claude Adrien Helvétius, Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, Voltaire, David Hume, John Locke ve Thomas Paine gibi Aydınlanma Çağı'nın yapım ve yayılmasında emeği geçen daha birçok kişi pazarda domates satıyor olurduk. Saydığım isimler insanlığın hafızasında hala yaşıyorsa, bilinmelidir ki Yöndeş Hoca'nın sahneye geç çıkmasındandır. Yöndeş Hoca'nın 21. yüzyıl insanı olması, insanlığın geçmişi için bir kayıp, gelecek için ise büyük bir şanstır. Yöndeş Hoca'nın çağdaşı olmayı çok isterdim doğrusu!"

(Immanuel Kant)

"Uyandırma Dersleri'nden en çok biz etkilendik. 'İçkisine uyku ilacı katılıp, yatağa atılacak genç kız sahnesi var mı?' diye hangi film şirketinin kapısını çalsak: 'Anticoşkun ve Antialçosan içeren Uyandırma Dersleri gibi bir kitap varken öyle mi? Hah hah hah! Nihahooohoo!' şeklindeki alaylı kahkahalarla kapı dışarı edilmek onurumuzu zedelemektedir. Meslek itibarımız sıfıra inmiştir. Yöndeş Hoca tarafından uzmanlık alanımıza tecavüz edilmiştir! Üzerine vazife olmayan konulara burnunu sokanları devlet görmüyor mu? Yöndeş Hoca'dan davacıyız! İşsiz kaldık."

(Tecavüzcü Coşkun ve Milli Tecavüzcümüz Nuri Alço)

"Narkozun etkisinden kaynaklanan ameliyat sonrası uyanamama riski Uyandırma Dersleri kitabının piyasaya çıkmasıyla birlikte ortadan kalkmış bulunmaktadır. Narkoz öncesi hastaya okutulan bir sayfalık "Uyandırma Dersleri" metninin, insandaki 'merak' duygusunu uyku halindeyken bile diri tuttuğu ve bünyedeki bu merak duygusuyla hastalarımızın %99'unun hiçbir sorun yaşamadan narkozun etkisinden çıktıkları ve ilk hareketlerinin sehpanın üzerinde duran kitaba uzanmak olduğu gözlenmiş olup; narkozun etkisinden çıkamayıp, öbür tarafı boylayan %1'lik kesimin ölüm nedenleri üzerinde yapılan araştırmada, narkoz öncesi hasta yakınları tarafından 'Uyandırma Dersleri' kitabı yerine, hastanın başında sala okutulduğu ortaya çıkmıştır. Deneklerimizde iş böyleyken, aynı deneyde kontrol grubu olarak alınanlarda ise durum bildiğiniz gibidir."

(Unvanı "Operatör Dr." Diye Başlayan Hipokrat Yemini etmiş bir kardeşimiz)

"Nobel Tıp Ödülü'ne layık görüldüğüm halde bu ödülü reddetmemin nedeni Yöndeş Hoca'ya saygımdan ötürüdür. Bu ödülü hak ettiğimi düşünmüyorum. Böyle bir ödül verilecekse bu Yöndeş Hoca'ya verilmelidir. Neden mi? Uyurgezerlik ve Narkolepsi (Uyku Hastalığı) konusunda yüksek lisans tezi hazırlamak için Google'da dolaşırken "Uyandırma Dersleri" kitabı ile karşılaştım. Yaptığım tek şey uyurgezer bir hastanın eline bu kitabı tutuşturmak oldu. Benim için küçük, insanlık için büyük bir iş yaptığımı sonradan anladım. Sadece bu davranışa kimsenin Nobel Tıp Ödülü verecek hali yok elbet. Benim yaptığımı kim olsa yapar. Nobel Ödülü'nü getiren asıl durum, 'Uyandırma Dersleri' kitabını okuyan 'uyurgezer' hastaların anında "okurgezer" hale dönüşmesidir. Sanırım ödülü kabul etmememin haklı gerekçesi anlaşılmıştır. Ödül Yöndeş Hoca'nın hakkıdır!"

("Uyurgezerlik ve Narkolepsi (Uyku Hastalığı) Tedavisi" adlı yüksek lisans tezi ile Nobel Tıp Ödülü'ne layık görülen ancak ödülü reddederek bilim dünyasının gözlerini belerten sempatik ve mütevazı bir başka genç kardeşimiz)

"8 çocuk doğurdum ve hepsini de 'dandini dandini dastana, danalar girmiş boştana' ninnisi ile uyutarak büyüttüm. Uyandırma Dersleri kitabını okuduktan sonra, memleketin danalarının bostanımızda nasıl tepindiklerini 'amaniiin!' diyerek fark ettim. Yazık etmişim yavrucaklarıma! Bizi uyutanların boynu altında kalır inşallah! Soyka kalasıcalar!"

(Gezi Parkı'ndan Bir Anne)

"Yöndeş Hoca Zerdüşttür!"

(Uyandırma Dersleri'nin içeriğinden rahatsızlığını, kısa ve öz bir şekilde ifade ederken, kameralara boşbakan görüntüsüyle fikrini inceden inceye ele veren yetkili ve etkili birisi)

Evet, bu yorumlardan sonra siz olsanız ne yaparsınız? Uyandırma Dersleri'ne son verme düşüncesizliğinden dolayı hepinizden özür diliyorum çocuklar! Önümüzdeki eğitim öğretim yılında derslerimiz doludizgin devam edecektir. Eylül'de görüşürüz!

Mektubuma son verirken çok sevdiğim ve tam da mektubu bağlayacak, gençliğimin o unutulmaz şarkısı geldi aklıma, Alpay'dan "Eylülde Gel" şarkısı: *"Tatil geldiği zaman/Ağlarım ben inan/Gidiyorsun işte/Arkana bakmadan/Nasıl geçer bu yaz/Ne olur bana yaz//Sen sen sen/Sen bir ömre bedel/Yok yok yok/Gitme gitme gel/Eylülde gel//Okul yolu sensiz/Ölüm kadar sessiz/Geçtim o yoldan dün/İçim doldu hüzün/Yapraklar solarken/Adını anarken/Bekletme ne olur/Gelmek zamanı gel/Yok yok yok/Gitme gitme gel/Eylülde gel //Eylülde gel Eylülde okul yoluna/Konuşmadan yürüyelim gireyim koluna/Görenler dönmüş hem de mutlu diyecekler/Ağaçlar sevinçten başımıza konfeti gibi yaprak dökecekler/Yaprak dökecekler/Yaprak dökecekler"* Mutlaka dinleyin çocuklar, Eylülde ilk dersimize bu şarkıyı koro halinde söyleyerek başlayacağız. Bu da yaz tatili ödeviniz olsun! Kalın Sağlıcakla! (Yöndeş Hoca)

AYDINLANMA HAREKETİ

http://www.dusunbilaydinlanmahareketi.com/

Amacımız

Ülke olarak yeni bir döneme girdik. Bu dönem isyan ve direniş dönemidir. Hükümetin mevcut uygulamaları halkı isyan etme noktasına getirmiştir. Gezi parkı ile başlayan direniş tüm ülkeye yayılmış, isyan dalgası çoktan devrim dağlarına doğru yürümüştür. Biz de bir yayıncı olarak bu isyan ve direnişe bilimsel ve felsefi bilgi ile katkı sunmak istiyoruz. Bu direniş cehalete karşı yapılan bir savaştır. Bu savaş ağırlaşarak devam edecek gibi gözüküyor. Belki çok ağır bedeller ödenecektir; ancak halk her zaman kazanmıştır ve kazanacaktır.

Biziler maddi unsurların bölünerek azaldığı bir dünyada değil, bilimsel bilginin paylaşılarak çoğaldığı bir dünyada yaşamak istiyoruz. Bütün çabalarımız bu yaşamı tüm insanların zihnine bir daha geri dönmemecesine kazımaktır. Voltaire Fransız Devrimini önceden sezinlemiş gibi şöyle der: "... ışık öylesine yayılıyor ki gitgide, ilk fırsatla patlayacak ve güzel bir gürültü-patırtı olacak o zaman; gençler, pek mutlu insanlar, güzel şeyler görecekler." Düşünbil Dergisi olarak yedi yıldır sürdürdüğümüz çabaların sonunda bilimin ışığını yurdumuzun her köşesine yaymaya adayız.

İnsanlar okullarda, sokakta, iş yerlerinde kısacası her alanda bilimsel düşünceden uzaklaştırılmak isteniyor. Bireylerin aydınlanması otoritenin/iktidarın sağlamlığını yıkacağı endişesini doğuruyor ve bu durum bazı insanların gözünü korkutuyor. Oysa insanların ortak paydası toplumsal düşüncedir ve toplumsal düşünce bilimsel düşüncenin yeşermesi ile var olabilir. Biz de bu yedi yıllık süreçte toplumun aydınlatılması için elimizde bulunan tüm araçları seferber etme kararı aldık. Bundan böyle bu araçlardan en önemlisi olarak gördüğümüz dergimizi genel dağıtıma vererek aydınlığı ülkenin her köşesine, köyüne, ovasına, mahallesine kasabasına ulaştırmayı hedefliyoruz. Tüm üreten aydınlanmacı güçleri bu aydınlanma seferberliğine katılmaya çağırıyor ve "patlayacak olan bir gürültü"ye hep birlikte ses verelim diyoruz.

Biz Kimiz?

Düşünbil Dergisi 2007 yılında Aydın'da kurulan bir dergidir. İlk sayısı 8 sayfa olarak yayınlanan dergi ilk başlarda üniversite içerisinde okurları ile buluşurken kısa zamanda Türkiye'nin birçok iline dağıtımı yapılan bir dergi konumuna gelmiştir. Dergi içerik olarak başlangıçta felsefe ve edebiyat ağırlıklı ilken sonraları daha çok bilim ve sosyal bilimler alanında yapıtlar yayınlamaya başlamıştır. Özellikle din, tanrı, evrim ve psikanaliz konularında özel sayılara imza atmıştır.

Düşünbil Dergisi bilimsel bilginin ışığında materyalist düşünceyi toplumun geniş kesimlerine yayma amacını güder. Toplumsal değişmeyi öncelikle bireysel değişimde görür ve çalışmalar bu doğrultuda devam eder. Bireyin aydınlanmasına yönelik yeni bilgi kanallarının ve çeşitli bilim dalları arasındaki bağlantıları da içine alarak zihinlerde köklü bir değişimi hedeflemektedir. Düşünbil birey için düşünme yollarının öğrenilmesinde bir araç konumu olma hedefini taşımaktadır.

Dergimizin temel çizgileri

- "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." ilkesi ile her türlü eleştiri, görüş ve öneriye açık olmakla birlikte, dergi olarak her olguyu eleştirebilir, yeni görüşler ortaya koyabilir ve yeni öneriler sunabilmekteyiz.
- Toplumsal aydınlanma gibi bir işlevi sürdürmek adına dergide genellikle anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösteriyoruz.

- Hiçbir bilgiyi düşünceyi -bu bilimsel bilgi dahi olsa- dogma olarak görmüyoruz, görmeyeceğiz.

Dergi Yapılanması

Aydınlanma Hareketi'nin birincil amacı derginin içeriğinde yapılanmaya gitmek ve böylelikle dergiyi olgunlaştırmaktır. Bu kapsamda dergiyi yeniden yapılandırıyoruz. Bu yapılanmada siz de aşağıdaki belirtilen kurullarda görev alabilirsiniz.

Yöntem ve Görevler

İnsanlara ulaşmanın en önemli aracı basındır. Popüler bilim dergileri de bu araçlardan biridir; ancak Türkiye'de bilime özellikle de aydınlanmaya dair geniş ölçekte bir bilim dergisi yok denecek kadar azdır. NTV Bilim dergisinin kapanması, Bilim Teknik dergisinin bilimden uzaklaştırılma çabaları bilim dergilerinde bir boşluk yaratmıştır. Biz bu boşluğu doldurma hedefi ile yola çıkıyoruz. Türkiye'nin bir bilim dergisine ihtiyacı vardır; yalnızca bilim değil aydınlanmayı sağlayacak bir felsefeye de gereksinim var... Bu gereksinimi karşılamak için nitelikli bir dergi yaratmak istiyoruz ve bu yünde tüm çabalarımızı ortaya koyup canla başla çalışacağız. Nitelikli bir içerikle okuyucuya ulaşmanın yollarını oluşturacak aydınlanmacı insanların görev alabileceği kurullar oluşturduk. Bu kurullara katılım için aşağıdaki formu doldurup dusunbil @ hotmail.com adresine göndermeniz gerekiyor.

Danışma Kurulu

Ülkemizin yetiştirdiği çok değerli bilim insanları bu kurulda görev alabilecektir.

Özellikler

- Her hangi bir üniversiteden emekli olmuş olması yeterlidir.

Görev

-Yazı kurulunda değerlendirilen yazılar için yeri geldiğinde danışman olması

- Her hangi bir zamanda dergiye yazı (makale, deneme) göndermek

Yazı Kurulu

Çeşitli üniversitelerde okuyan öğrenci & görev yapan öğretim üyesi ve öğretim görevlileri bu kurulda görev alabilirler.

Özellikler

-Aşağıda sırlanan bilim dallarından her hangi birinden doktorasını yapmış olmak.

Felsefe, biyoloji, matematik, sosyoloji, genetik, psikoloji, tıp, sanat, edebiyat, müzik, kimya, fizik, astronomi,

Görev

-Dergide yayınlanacak yazıları derlemek ve yayınlanmasını sağlamak

-Dergiye yılda en az iki yazı ile katkı sunmak

-Çeviri ve serbest kurulundan gelen yazıların bilimselliğini kontrol etmek

Çeviri Kurulu

Çeşitli dillerde yayınlanmış yazıları Türkçeye çevirecek çevirmenlerden oluşacaktır. Çeviri yapan kişi sayfa başına emeğinin karşılığını ücret olarak alabilecektir.

Özellikler

- Daha önceden çeviri yapmış olmak. (bu kurulda görev alabilmek için önceden çevirdiği yazılardan iki tanesini orijinali ile birlikte derginin mail adresine göndermesi gerekiyor)

Görev

- Çeşitli dillerde yayınlanmış olan yazıları (makale, deneme, anı, vb) Türkçeye çevirmek.

Ücret tarifesi

(Başlangıçta) A4 sayfası 12 punt aralıksız (50 satır) ücreti 10 TL Çevrilmiş her hangi bir yazı 7 sayfayı aşmamalıdır.

Çevrilecek yazı çevrilmeden önce kısa bir özetini derginin mail adresine göndermesi ve onay alınması gerekmektedir.

Çevrilecek yazı derginin formatına uygun olmalıdır.

Serbest Kurul

Bu kurul her bireye açıktır. Bireyler, derginin aydınlanmacı içeriğine uygun her türlü dökümanı (denme, makale, anı, resim, fotoğraf, şiir, haber, bulmaca, vb) dergimizin mail adresine gönderebilirler.

Katılım Formu // Dergi Yapılanması

Ad Soyad:
Mail Adresi:
Cep Telefon No:
Doğum Yılı:
Emekli olduğu / Çalıştığı Üniversite:
Katılmak istediği Kurul:

Etkinlikler:

- 2. Bilim ve Sanat Kampı (21-25 Ağustos 2013)
- 1. Psikanaliz Günleri (Ekim 2013)
- 2. Felsefe Günleri (tarih henüz kesinleşmedi)
- 2. Evrim Sempozyumu (tarih henüz kesinleşmedi)
- 2. Teoloji Sempozyumu (tarih henüz kesinleşmedi)
- 2. Mitoloji Günleri (tarih henüz kesinleşmedi)

Teknik Katkı ve Sponsorluk

Basın ve yayıncılık alanı özellikle teknoloji ile iç içe geçmiş durumda. Bu kapsamda teknik olarak aşağıdaki sıralanan konularda siz de bize katkı sunabilirsiniz.

- Web Tasarım
- Grafik Tasarım

Sponsor Olmak

Derginin maddi girdisini sağlamak için de ayrıca çalışmalar yapacağız. Özellikle yapacağımız etkinliklerle derginin maddi yükünü karşılamaya çalışacağız. Bunun dışında sizler de dergimize maddi destekte bulunmak isterseniz bu kanalın açık olduğunu da bilmenizi isteriz. Maddi katkı sunmak için bizimle bağlantıya geçmeniz yeterlidir.

Reklam vermek

Sizin de bir işletmeniz varsa ve bunun tanıtımını yapmak istiyorsanız dergimize reklam vererek bu tanıtımı gerçekleştirebilirsiniz.

Detaylı bilgi ve iletişim için: dusunbil@hotmail.com

İMTİYAZLI İNSANLIK, İMTİYAZLI GEZEGEN:
BİR ANTROPİK İLKE İNCELEMESİ

Emre Oral

''Şeylerin, olduklarından başka türlü olamayacakları tanıtlanabilir, zira her şey bir amaç için yaratıldığından, her şey zorunlu olarak en iyi amaç için yaratılmış olmalıdır. Bakın, burun gözlük taşımak için yapılmıştır; bu yüzden gözlük takarız. Bacaklar açıkça çorap ve pantolon giymek için tasarlanmıştır; biz de bu yüzden çorap ve pantolon giyeriz. Taşlar yontulmak, sonra da şatolar yapmak için meydana getirilmiştir. Efendimizin muhteşem bir şatosunun olması bu yüzden; eyaletin en büyük baronunun en iyi yerde oturması gerekir. Domuzlar yenmek için yaratıldığından yıl boyu domuz yiyoruz. Ve "Her şey yolunda" diyenler, kendilerini doğru ifade etmiyorlar; "Her şey en iyisi" demeleri gerekir."

Bu kinaye dolu sözler, Yeni Çağ'ın -ve belki de tüm çağların- en sivri kalemi, Voltaire'in "Candide" adlı eserinde, zamanın optimist (iyimser) düşünürlerinden olan ve ayrıca "sonsuz küçükler hesabı"nı (Calculus) Newton'dan bağımsız olarak bulan Leibniz'i temsil eden, Dr. Pangloss'tan. Newton'ın çağdaşı olan Leibniz, Dünya'nın, bizler için özel olarak tasarlandığı fikriyle kardeş, mümkün olan dünyaların en iyisinde yaşadığımız yaklaşımını getirmişti. "Mümkün olan dünyaların en iyisi" anlayışı, Fransız düşünür, François Marie Arouet tarafından, yani daha iyi bilinen adıyla, Voltaire tarafından, söz konusu eserde alaya alınmıştı. Leibniz'in olabilecek en iyi düzen savunmasının, her türlü sosyal analizin ve -daha da önemlisi- eleştirinin mezarını kazabilecek bir savunma olmasını kenara bırakıp, bu iyimserliğin ve minnettarlığın ne kadar haklı olduğunu sorgulamamız gerekiyor.

Yani "imtiyazlı gezegen", Dünya. "İmtiyazlı Gezegen" kalıbı, astronom, Guillermo Gonzales ve teolog Jay Richards'ın 2004'te yayınlanan kitapları, "The Privileged Planet"'in isminden gelir. Bununla beraber, eğer atmosferimiz, tüm elektromanyetik ışınların periyodik cetveli olan elektromanyetik spektrumun görülebilir aralığındaki ışınlara geçirgen olmasaydı ve Güneş'imiz de bu aralığa bu ışınları sağlamasaydı, gözlerimiz hiçbir işe yaramayacaktı. Ancak bu, Güneş'in ve Dünya'nın, insan gözleri ışığın görülebilir aralığına duyarlı olduğu için, özellikle bu özelliklere sahip olarak tasarlandığı anlamına gelir mi? Açıkçası kulağa saçma geliyor. Bu tip önermeler, kabaca, evrende belli bir tasarımın olduğunu kabul eden akıllı tasarıma temel bile oluşturabiliyor. Tabii ki oldukları gibi insanların önlerine sürülmüyorlar; kulağa bilimsel gelen bir dille cilalanan tüm bu argümanların üzerindeki cila kazındığında, ciladan bile zayıf bir temelle karşılaşıyoruz.

Hepimizin merak ettiği, belki de merak etmekte oldukça geç kaldığı bir olgu var gökyüzünde; belki gökyüzüyle ilgili tüm diğer meraklarımız gibi. Güneş'in ve Ay'ın, Dünya'ya olan mesafeleri ve ebatları çok farklı olmasına rağmen, bizlerin açısından bakıldığında büyüklükleri anlamına gelen açısal çaplarının tam olarak olmasa da aynı olmasından bahsediyoruz. Daha basit bir açıklamayla, Güneş ve Ay, yeryüzünden bakıldığında, neredeyse aynı büyüklükte görülür. Eğer bu söz konusu olmasaydı, tam Güneş tutulmalarını deneyimleyemezdik. "The Privileged Planet"'in yazarları, tam Güneş tutulmalarını gözlemleyebilmemize çok şaşırıyorlar ve bunu, tasarlanmış evreni bir adım daha öteye taşıyarak, bizim keşfetmemiz için tasarlanmış evren fikri için kanıt olarak gösteriyorlar. Gonzalez ve Richards'a göre, eğer bu açısal çapların çakışması söz konusu olmasaydı, genel görelilik keşfedilemeyecekti. Zira 20. yüzyıl'ın başlarında yapılan deneyde, yıldız ışıklarının, Güneş yakınlarında saptığı bir tam Güneş tutulması sırasında genel görelilik doğrulanmıştı. Ancak bu iki yazarın unuttuğu -veya görmezden geldiği- çok ama çok önemli bir ayrıntı söz konusu: genel göreliliğin, Güneş tutulamalarının işin içinde olmadığı birçok doğal olguyla beraber de doğrulanabilmesi. Bu anekdotu, gözden kaçırılanlara sadece küçük bir örnek olarak vermiş bulunuyoruz. Şimdi derinlere doğru inelim.

YAŞAMIN EVRENDEKİ YAYGINLIĞI

Öncelikle şunu belirtmek zorundayız: bu konuda elimizdeki veriler, iddialı açıklamalar yapabilmemiz için çok çok az. Henüz Dünya'mızdan başka bir gezegende yaşam bulabilmiş değiliz. Keşfettiğimiz yüzlerce gezegenden hiçbirinde, kompleks yaşamın izlerine rastlanamadı. Belki de bunun tek sebebi, teknolojik yetersizlikler. Böyle düşündüğümüzde, atom altı dünyada kat ettiğimiz yol ve gezegen üstü alemde kat ettiğimiz yol karşı karşıya geliyor. Küçük olan, dışında olduğumuz sisteme dair bilgilerimizin çabuk artmasına rağmen, büyük olan ve içinde bulunduğumuz sistem, bizleri oldukça ıssız bir adada hissettiriyor. Kısaca, kuvvetle muhtemel, evrendeki gezegenlerin çok büyük bölümünde yaşamamız olanaksız. Diğer yandan, özgün olan sadece Dünya'mız değil; Güneş'imiz de sıradışı bir yıldız. Astrobiyoloji dediğimiz dalı doğuran tüm bu sorunlar, başka bir yerde yaşam keşfedildiğinde, bunun insan kavrayışına etkisini ve "yaşam" kavramının tanımını işin içine sokuveriyor. Haliyle filozoflar ve teologlar da, haksız bir şekilde, daha şimdiden bu konuda en yetkin söz sahipleri konumuna geliyorlar.

"Yaşam" diye söze başlayıp yaşamın türlerini düşündüğümüzde, mikrobal yaşamın oldukça yaygın olmasına rağmen, bitki ve hayvan gibi kompleks yapıların, çevresel faktörlere oldukça duyarlı olduğu gerçeği dikkatimizi çekiyor. Astrobiyoloji disiplininde çalışanlar arasında ise, bu konudaki fikirleri göz önüne alındığında, geniş bir yelpaze mevcut. Yelpazenin bir ucunda, "nadir-dünya" fikri yer alıyor ve evrende kompleks yaşamın yaygın olmadığını savunuyor. Yelpazenin diğer ucundaysa, şu anda bildiklerimiz ve bilmediklerimiz göz önüne alındığında, nadir-dünya fikrinin oldukça muhafazakâr kaçtığını ve karmaşık yaşam biçimlerinin yaygın olabileceğini savunanlar bulunuyor. Nadir-dünya görüşünü savunanların, biraz düşündüğümüzde mantıklı olarak değerlendirebileceğimiz çıkarımları şunlar: kompleks yaşam barındıran bir gezegenin, dönüş eksenini kararlı kılması adına, bir doğal uydusu bulunmalıdır, gezegen sistemi bir tek yıldızın etrafında dönmeli ve yaşamın bulunduğu gezegenin yörüngesini istikrarlı kılacak olan ve onu kuyruklu yıldızlar ile dev meteorlardan koruyacak dev gezegenler içermelidir. Bu sonuncu maddenin koruma durumu ile ilgisini sorgulayanlarımız olabilir; günümüzde biliyoruz ki, bilhassa Jüpiter'in çekim gücü, sistemimizdeki meteorları Dünya'dan uzak tutmaktadır. Bunların yanında, nadir-dünya görüşünün öncülleri arasında, gezegen sisteminin metal oranının yüksek olması ve sistemin radyasyonunun düşük olması gibi şartlar da bulunuyor. Kısaca nadir-dünya görüşünü savunan kesim, kompleks bir yaşam için esas olarak, Dünya'nın tüm özelliklerini gerekli tutuyorlar. Ancak bu noktada, herhangi bir gezegenin eksenine kararlılık kazandıracak bir doğal uydunun gerekli olduğu, şüpheli bir önerme gibi duruyor. Zira bu eksenin kararlı olma gerekliliği oldukça tartışmalıdır. Bununla beraber, bugüne kadar saptadığımız gezegenlerin büyük bir kısmı, metal oranları Güneş'imizin metal oranına yakın yıldızların çevrelerinde keşfedilmiş; ancak metal oranı düşük yıldızların çevresinde de gezegenlerin keşfedilmiş olması, durumu iyice karmaşıklaştırıyor. Gerçekten de, şimdilik galaktik bir yaşanabilir bölge çizebilmemiz için, elimizde yeterli verinin olduğunu iddia edecek hiçbir hamle yapamayız.

Şunu biliyoruz: şimdiye kadarki gözlemlerimizin öznesi durumunda bulunan keşifleri referans olarak aldığımızda, karmaşık yaşamın bulunduğu tek gezegen, Dünya'mız. Bu elbette bir ölçüde ilgi çekicidir; ancak inanılmaz ya da şaşırtıcı değildir, çünkü evrende var olan koşulları da günümüzde, bir ölçüde biliyoruz. Dünya'mızın evrimi sırasında bazı şartlar daha farklı olsaydı, elbette Dünya'da, üzerinde çalıştığımız haliyle bir kompleks yaşamdan bahsedemezdik. Daha da önemlisi, bizler sadece mevcut koşulları altında hayatta kalabileceğimiz bir gezegende evrildiğimiz için "bize uygun" bir gezegende bulunuyoruz.

FİLOZOF ve TEOLOGLAR İÇİN: HASSAS AYAR ve PARAMETRELER

20. yüzyıl'ın son çeyreğinde bazı teologlar ve filozoflar, evreni insanlığın varoluşuna özel bir önem vererek, hassas ayarlı fiziksel sabitlerle dolduran bir tasarlayıcının dışında, bu sabitlerin nasıl mümkün olabileceği sorusunu sormaya başladılar. "Hassas ayar" teriminin kökleri de esasında buradadır. Bu konuda öncelikle şunu bilmemiz gerekiyor: evren insana değil, insan evrene bağımlı süreçler sonunda evrilmiştir. İnsan, evrene sonradan gelip yerleşmiş ve ardından yaşanabilir sınırda bulunan bir gezegende düşünmeye başlamış değildir. İnsan türü, evrenin bir parçası olan bir gezegen

üzerinde gelişen şartlar -bu şartları fiziksel yasaların şekillendirdiğine dikkat edelim- sonucu, belli bir evrim ağacı bünyesinde günümüzdeki anatomik ve fizyolojik özelliklerini kazanmış; bazılarını da kaybetmiştir. Yani insan, evrenin, evrenle beraber değişen bir parçasıdır. Şimdi derinlere doğru kat edebiliriz.

Söz konusu teologların ve filozofların literatürlerinde bulunan hassas ayar argümanlarının neredeyse hepsinin sorunu, fiziksel bazı yanlış anlaşılmalardır. Bir örnek vermek gerekirse, Planck sabiti (h), ışık hızı (c), Newton'ın kütleçekimsel sabiti (G) veya bir başka fiziksel sabitlerin hassas olarak ayarlandığı konusunda verilen referanslar, tamamen yanlıştır. Çünkü bu sabitlerin hepsi, değerleri sadece kullanılan birim sistemini tanımlayan keyfi sabitler olarak bilinir. Bu açıdan bakıldığında, sadece ama sadece, kütleçekim kuvvetinin ve elektromanyetik kuvvetin oranı gibi, birimlerin işin içinde olmadığı (yani birimlere bağlı olmayan) "boyutsuz" sayılar işe yarar niteliktedir. Yani kabaca bir şekilde ifade etmek gerekirse, hassas ayar argümanları söz konusu olduğunda tek başlarına fiziksel sabitler değil, bu sabitlerin, birimsiz oranları önemlidir. Örneğin, "Nötrinoların kütlesi 5*10-35kg yerine 5*10-34kg olsaydı, evrendeki bollukları sebebiyle kütleçekimsel etkileri, evrenin genişlemesi yerine büzülmesine yol açacaktı." Bu çıkarım, 10-35 sayısında bir tasarlanmışlık veya bir hassas ayar yapılmış izlenimi veriyor. Diğer bir deyişle, "Kobe Bryant, boyu 1 metre daha kısa olsaydı dünyanın en iyi basketbolcuları arasında olamazdı.". Evet, biraz ironik; ancak nötrinolarla ilgili verdiğimiz örnek, mantıksal olarak tam da buna karşılık geliyor. Düğümün çözüldüğü yerde ise şunu söylemek gerekiyor: eğer nötrinolar , yukarıda söylediğimiz gibi, mevcut kütlelerinin 10 katına sahip olsalardı, evrende onlardan 10 kat daha az bulunurdu ve böylece kütleçekimsel etki sabit kalırdı.

Yukarıda sözünü ettiğimiz hassas ayar örneği, diğer birçoğu gibi, birkaç açıdan başarısızdır. Hassas ayarlı sabitlerden bahsederken dikkat edilmesi gereken husus, mikrofizik parametrelerinin çoğunun sözde hassas ayarının, konuya nereden baktığımızla ilgili olmasıdır. Ancak bununla beraber, Dünya üzerinde bilinen şekliyle yaşam, bazı fiziksel sabitler mevcut değerlerinden farklı olsaydı, var olma olanağı bulamazdı. Dikkat etmemiz gereken, "bilinen şekliyle" ifadesidir. Yaşamın ne olduğuna dair yaptığımız tanımlar, Dünya'mızdan içeri parametreler içerir. Çünkü yaşamın başka bir türünün nasıl tanımlanabileceğine dair bilgilerimiz hiçe yakındır. Diğer bir deyişle, insanlık olarak, henüz etrafımızı yeteri kadar kontrol etmemişizdir; daha önce de belirttiğimiz gibi, veri eksikliği söz konusudur.

Peki bu mevcut değerlerinden farklı olsalardı, optimist bir yaklaşımla, yaşamın bugünkü tanımını değiştirebilecek olan, daha karamsar bir yaklaşımla ise yaşamı olanaksız kılacak olan parametreler neler? Bunlardan ilki, elektromanyetik kuvvet ile kütleçekimi arasındaki bağıntıdır. Elektromanyetik kuvvet, kütleçekiminden 1039 kat daha büyüktür. Örneğin bu kuvvetler, birbirlerine biraz daha yakın olsalardı, yıldızlar, yaşam evrimleşmeden çökerdi. İkinci parametre, evrenin boşluktaki enerji yoğunluğudur. İşin ilginç tarafı, bu yoğunluk, teorik hesaplamaların işaret ettiğinden 10120 kat daha düşük. Evren, genişlemesinin herhangi bir anında bu kadar yoğun olsaydı, katastrofik bir etkiyle beraber patlardı. Bir diğer parametre ise,. yaşamın temel parçacıkları olan proton, elektron ve nötron arasındaki kütle bağıntısıdır. Elektronun kütlesi, proton ve nötronun kütlelerinin arasındaki farktan daha da azdır. Böylece serbest bir nötron, protona, elektrona ve diğer bazı özel parçacıklara bozunabilir. Bu böyle olmasaydı, nötron kararlı kalarak, yıldızların yakıtı ve yaşama giden yolda önemli bir durak olan hidrojenin oluşumunu engelleyecekti. Son olarak ise karbon çekirdeğinin uyarılmış eneri seviyesi üzerinde durmamız gerekiyor. Karbon çekirdeği, 7,65 MeV'luk bir uyarılmış enerji seviyesine sahiptir. Böyle olmasaydı, yıldızlar, bildiğimiz anlamıyla yaşamın evrilmesi için yeteri kadar karbon üretemezlerdi. Hatta astronom, Fred Hoyle da bu enerji seviyesini, deneylerden önce öngörmüştü.

İncelediğimiz tüm bu parametrelerin çok önemli ve dikkat kesilmemiz gereken özelliği, bir birime bağlı olmadan ifade edilebilmeleridir.

Bir başka özel örnek ise, "ince yapı sabiti" dediğimiz, bir elektronun yükünün büyüklüğüne bağlı olan ve α (alpha) ile gösterilen, boyutsuz parametredir. Hassas ayarcı filozofların ve teologların ortaya attığı iddia, bu değerin, yıldızların, yaşamın evrilmesine izin verecek kadar uzun yaşayabilmesi için, doğal değerinden uzaklaştırıldığı, bu değere bir hassas ayar uygulandığı yönündedir. Öncelikle şunu belirtelim: α bir sabit değildir. Günümüzde de doğal parçacıkları ve kuvvetleri açıklamadaki başarısı giderek artan Standart Model'den, α değerinin ve temel kuvvetlerin güçlerinin enerjiyle beraber değişebildiğini, Büyük Patlama anında bilinen dört temel kuvvetin birleştiğini, ortamın ısısının (enerjisinin) ise kat be kat değiştiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Bunlardan hareketle, α'nın doğal değeriyle başladığını, dolayısıyla kütleçekimiyle elektromanyetizmanın eşit güçte başladığını söyleyebiliriz. Ancak bu eşitlik (yani simetri) kararsız olduğundan, evren bir yandan soğurken bununla bağlantılı olarak, kendiliğinden simetri kırılmasıyla, dört temel kuvvet birbirinden ayrıldı ve güçleri, bugünkü değerlerine evrildi. Tartıştığımız bağlamda bir sonuca ulaşmak gerekecekse, bu sonuca, yıldızların oluşumunun ve yaşamın evrilmesinin, evrenin yeterince soğumasını veya diğer bir deyişle, kuvvetlerin birbirinden ayrılmasını beklediğini söyleyerek ulaşabiliriz. Belli şartların oluşması gerekiyordu ve bu şartlar oluştu; bu bekleyiş de esasında saniyenin çok çok küçük bir dilimi kadardı.

Antropik ilkeyi kullanan teologların, filozofların ve bazı teist bilim insanlarının bir başka hatası da, tek bir parametreyi değiştirirken, diğer sabitlerin tümünün olduğu gibi kaldığını düşünmeleridir. Bununla da kalmazlar esasında; bütün fiziksel parametrelerin birbirinden bağımsız olduğu gibi berbat bir varsayıma dayanan daha derin olasılık hesaplarıyla kendilerini yorarlar. Böylesi çalışmalarda yapmaları gereken, evrenin bir parametresini değiştirdiklerini varsaydıklarında, bu parametreye bağlı

diğerlerini de değiştirilmiş olarak varsaymaları, eğer gerekirse bu değişimin ölçüsünü de belirtmeleridir.

Diğer yandan, günümüz fizikçilerinden Anthony Aguire, 6 büyük kozmolojik parametre eşzamanlı biçimde değiştirildiğinde ortaya çıkabilecek evrenleri, birbirinden bağımsız olarak inceledi. Çalışmalarının sonucu ise ilgi çekiciydi: yıldızlar, gezegenler ve zekâ içeren yaşam, bu evrenlerden bazılarında oluşabiliyordu.[1] Bunun yanında, bir diğer fizikçi, Craig Hogan, aynı sonuçları veren bir başka çalışmaya imza attı.[2] Antropik ilke için yapılan bir başka çalışmada ise, Japonya'da bulunan Kyoto Üniversitesi'nden teorik fizikçiler, karbon, potasyum, magnezyum gibi yaşam için gerekli olan ağır elementlerin, yıldız oluşumu için kesin parametrelerin ne olduğundan bağımsız olarak, en genç yıldızlarda bile bulunabildiğini gösterdiler.[3] Günümüzde elimizdeki en iyi modellerden biri -hatta en iyisi de diyebiliriz- olan Standart Model'e baktığımızda, tüm bu çalışmalar ve araştırmalar, hiç de değersiz durmuyor. Elimizdeki parçacıkları ve kuvvetleri sistematikleştiren Standart Model, teori tarafından belirlenememiş, ancak deneylerce bulgulanabilen 24 adet parametre içermektedir. Söz konusu modelin binlerce veri noktasını tam olarak betimlediği göz önüde tutulursa, durumun hiç de kötü olmadığı görülebilir. Neticede ise, tüm temel parametrelerin, kütleçekimini Standart Model ile birleştirecek nihai bir teori elde edilmesi umut ediliyor.

ANTROPİK İSRAF

İnsan yaşantısının deneyimlerine göre Güneş Sistemi'miz, herhangi bir analojiye sığmayacak kadar büyüktür. Güneş'e olan 150 milyon km'lik mesafeyi, astronomların yaptığı gibi, birim uzunluk olarak aldığımızda, son zamanlarda gezegen statüsünden çıkarılan ve o zamana kadar en son gezegen olma özelliğini taşıyagelen Plüton'un Güneş'imize uzaklığı ise 40 birim (6 milyar km) olur. Güneş Sistemi'mizin sınırları olarak düşünülen kuyruklu yıldız kümesi, Oort bulutu ise 33 trilyon km uzağa kadar yayılmaktadır. Güneş Sistemi'mizin ötelerine uzandığımızda ise, 40 trliyon km, yani 25600 birim uzağımızda, sistemimize en yakın yıldız olan Proxima Centauri ile karşılaşıyoruz. Alpha Centauri adlı bir yıldız sisteminin (çoklu yıldızların birbiri etrafında döndüğü sistemler) bir üyesi olan bu yıldız da dahil olmak üzere, bu sistemin diğer yıldızlarının ev sahipliği yaptığı gezegenlerde, yaşam izine henüz rastlanmamış. Burada bir genellemeye gönül rahatlığıyla varabiliriz: göründüğü kadarıyla, sadece tek yıldızlı sistemler yaşamı destekleme olasılığı taşıyor. Belki de yaşam, evrenin gündeminde hiç de ön sıralarda bulunmuyor.

Güneş ve gezegenleri, yüzlerce milyar yıldızı olan Samanyolu Galaksisi'nin merkezinden oldukça uzaktır. Elbette, şimdiye kadar çoğu yerde rastladığımız görsellerde ve tasvirlerde de tanık olduğumuz gibi, açık gecelerde gökyüzünde görülen yıldızlar şeridinden dolayı Samanyolu adını alan galaksimiz, bir disk şeklindedir; yaklaşık 10000 ışık yılı kalınlığında, yassı, spiral bir disk (1 ışık yılı = 10 trilyon km). Bu diski ne bir dj (disc jokey), ne de bir CD sürücü döndürüyor; sadece insan türü, geliştirdiği herhangi bir teknolojiyi, mütevazi bir model olarak uzaya uyguluyor. Devam edersek, Samanyolu Galaksisi, gözlenebilir evrendeki 100 milyar galaksiden biri olarak geride kalıyor. Burada da uydularımız var; galaksimizin uyduları, iki uydu galaksi: Büyük ve Küçük Magellan bulutları. Bunlardan sonra en yakın galaksi ise bizim galaksimize, bizi korkutmayacak kadar hızda (ama günlük yaşama göre yine de çok çok hızlı) yaklaşmakta olan Andromeda galaksisi'ne rastlıyoruz. 2,44 milyon ışık yılı uzakta bulunan Andromeda ile, 4-5 milyar yıl sonra, bir çarpışmadan çok, kütleçekimin başrol oynadığı yoğun bir etkileşim sürecine girerek şekil değiştirecek ve yeniden yapılanacak olan galaksimiz, bu kaderine doğru hızlı adımlarla yürümekte.

Tüm bunların üzerinden geçtikten sonra, bütün bir evrenin büyüklüğü aklımızda bir soru işareti olarak kalabilir. Gözlediğimiz en uzak galaksilerden biri olan Abell1835IR1916, 13,2 milyar ışık yılı uzakta bulunuyordu. Işığının bize ulaşması 13,2 milyar yıl sürmüş olan bu galaksi, evren henüz 600 milyon yıllıkken doğmuş. Kendi görüntüsü Abell'den ayrıldığından beri evren genişlediğinden, söz konusu galaksi bizden bugün 40 milyar ışık yılı uzakta bulunuyor. Ancak bizlerin ufku, 13,8 milyar ışık yılı uzakta. Ünlü fizikçi Alan Guth'un şişen evren modeli doğruysa, ki büyük olasılıkla doğru, evren, 10-35 saniye gibi tahayyül etmenin bile zor olduğu bir zaman diliminde, yine tahayyül etmenin olanaksız olduğu bir katsayıyla genişlemiştir. Fikir vermesi açısından şu ölçeği ortaya koyabiliriz: görülebilir evrenin büyüklüğü 1026 metre, tanımlanabilen en kısa mesafe (Planck uzunluğu) 10-35 metre ve en büyük, en küçükten sadece 1061kat daha büyük.

Tüm bunların arasında, aşağı yukarı 10 milyar yıl beklemiş ve kendisine kalsa kompleks olan bir yaşam, bu beklediği süreyi hiç hesaba katmayarak, tüm evrenin kendisine özel tasarlandığını düşünebiliyor. Çünkü Dünya hiç de yaşlı gibi durmuyor; yakılan ormanlar yeniden yeşerebiliyor, kirlenen hava, döngülere zarar vererek yeniden temizleniyor, Güneş hiç bitmeyecekmişçesine enerji salmaya devam ediyor. 5 milyar yıl yaşındaki Güneş de bizler için aynı şeyi ifade ediyor, 4 milyar yıl yaşındaki Güneş de. Ancak bu iki form, astrofiziksel açıdan çok farklı şeylerle karşılık bulurlar. Bu arada, Güneş'ten yayılan her 1 milyar fotondan sadece 2'si Dünya'yı ısıtmaya yarıyor; geri kalanı ise uzaya dağılıp gidiyor. Dağılıp giden enerji, israf edilen enerji olarak, artan entropiye katılıyor. Tüm bu sistem, ancak bu enerjiyi israf ederek yaşayabilir.

[1] Anthony Aguire, "The Cold Big Bang Cosmology as a Counterexample to Several Anthropic Arguments", Physical Review D64 (2001).
[2] Craig J. Hogan, "Why the Universe is Just So?", Reviews of Modern Physics 72 (2000).
[3] Nakamura, Takashi; Uehara, H.; Chiba, T "The Minimum Mass of the First Stars and the Anthropic Principle", New Astronomy 7 (2002).

Hubble gözlerini 'mavi gezegen'in üzerine dikti

Bilim

Kaynak: NTV Bilim

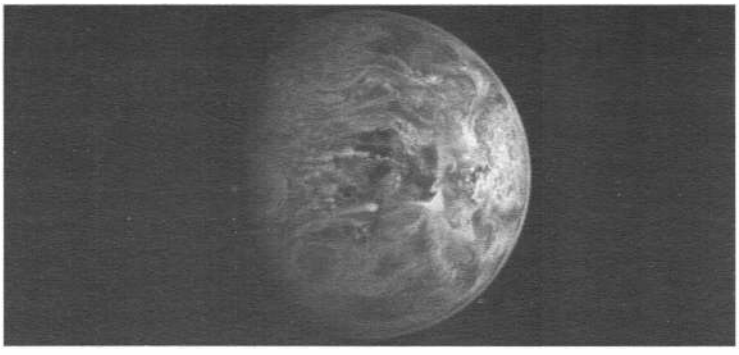

Dünya'da 63 ışık yılı uzaklıkta bulunan HD 189733b gezegeni, Hubble Uzay Teleskobu'nun yakın takibine girmiş durumda. Yıldızın etrafındaki dönüşünü 2,2 günde tamamlayan gezegenin Dünya ile tek bir benzerliği bulunuyor, o da mavi olması.

Vulpecula (küçük tilki) takımyıldızında yer alan HD 189733b gezegeni, gökbilimcilerin yakından gözlemlediği kozmik nesnelerden biri haline geldi. Gezegen üzerinde yapılan ilk araştırmalar, HD 189733b'nin atmosferinin bulutlarla kaplı olduğunu göstermişti.

Hubble'ın gezegenden yansıyan ışıkları yakalayan spektrografı, 'geçiş yapan bir gezegen' olan HD 189733b hakkında daha fazla bilgi edinilmesini sağladı. Yıldızının önünden ve arkasından dolanan gezegen, sebep olduğu Güneş tutulmaları sayesinde önemli bilimsel bilgiler sundu.

HD 189733b, yıldızının arkasından geçtiği zaman, Hubble teleskobuna düşen ışınlar elektromanyetik spektrumunda maviyi işaret etti.

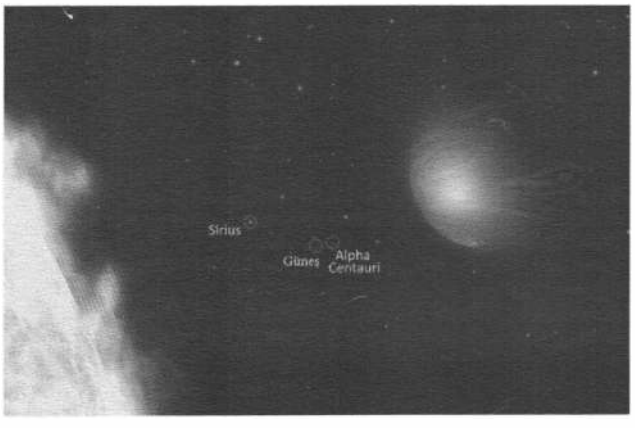

Gaz devi olan HD 189733b, yıldızına olan yakınlığından dolayı sıvı halde su bulunduramayacak kadar sıcak. Ancak gezegenin atmosferinde mavi rengi yayacak başka moleküller yer alıyor. Gökbilimciler, HD 189733b'nin bulutlarının sıvı gazdan oluştuğunu düşünüyor.

'MAVİ'NİN SIRRI NE?

İngiltere'nin Exeter Üniversitesi'nde gökbilimci olan Frederic Pont, Discovery News'e yaptığı açıklamada, "Mavi rengin silikat bulutlardan ve sodyum atomlarının emilmesinden kaynaklandığını düşünüyoruz" ifadesini kullandı.

Pont, "Diğer faktörler, duman gibi fotokimyasal aerosoller veya atomlar ve sodyum dışındaki moleküllerin gerçekleştirdiği soğurma olabilir... Ancak bunlar öne çıkan olasılıklar değil" dedi.

Bir yüzü sürekli yıldızına bakan, diğer yüzü ise sürekli karanlıkra olan HD 189733b, saatte 7000 km hıza ulaşan rüzgarlara tanık olabilir.

ABD'nin California Teknoloji Üniversitesi'nden gökbilimci Heather Knutson, "Bu gezegenin var olabilecek en Dünya dışı gezegenlerden biri olduğunu düşünüyorum... Açıkçası HD 189733b'yi görebilseydik, alışık olduğumuz hiçbir şeyle karşılaştırma yapamazdık. Oldukça ilginç bir keşif" dedi.

Mavi gezegen HD 189733b hakkındaki araştırma, Astrophysical Journal Letters dergsinin 1 Ağustos'ta yayımlanacak sayısında yer alacak.

ÖZGÜR ANAYASA

Muhammet AKYILDIZ

Özgür Anayasa'nın 1. Kısmı Libido Dergisi'nin 6. Sayısı'nda; 2. Kısmı Düşünbil Dergisi'nin 34. Sayısı'nda yürürlüğe girmiş olup; düşünce kalıplarına uygun olmayan adımlarla yürümesine devam etmektedir. Özgür Anayasa tüm canlı ve cansız varlığın korunması ve gönenmesi üzerine inşa edildiğinden, en son birçok maddesinin Gezi Parkı'nda yürüyüşe katıldığı da gözlenmiştir. "Özgür Anayasalar işte böyle yürürlüğe girer!" denilse yeridir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Madde 18- İnsanlığın ortak dili, sanat ve bilim dilidir.

Bilim gerçekliğin, sanat ise özgürlüğün ifade edilmesinin en güzel ve geçerli yoludur.

Bilimi ve sanatı yadsıyarak; gerçekliği batıl inanışlarla bürümek(örtmek), özgürlüğe ise biçilmiş elbiseler giydirmek yakışık almaz.

İkisi de ayıplanmayı göze alarak çırılçıplak dolaşır. (Asıl ayıp, bilimin ve sanatın anadan üryan dolaşmamasıdır)

Soyunmadan toplum içine çıkan bilimsel bulgular ve sanat yaratıları, bilimsel yasalar ve sanat akımları tarafından ayıplanır.

Bilim ve sanat dili Özgür Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde de yer aldığı şekliyle akıl, duyu ve duygu bütünlüğü içinde evrenselleştirilir /evrenselleştirilmelidir.

Sanat ve bilim dili dışında hiçbir dil evrensel dil olarak kabul edilemez ve evrenselleştirilemez.

Herhangi bir ulusun iletişim dilini evrensel dil olarak benimsemek; dilin, sanat ve bilimin önüne geçmesine yol açacağından, ayrıca diğer dillerin köküne kibrit suyu dökeceğinden, bilimin ve sanatın önünü açmak ve dünya dillerinin yok olmasını engellemek anayasanın görevidir.

Sanat ve bilim, ırk kavramı ile bir araya getirilemez.

Yaratıları, buluşları(icat) ve keşifleri ile canlı ve cansız varlıklara değer katmış olan sanatçı ve bilimcilerin; "İngiliz Bilimci"; "Fransız Sanatçı"; "Yunanlı Düşünür"; gibi ırkçılığı öne çıkaran gereksiz isim tamlamaları ile anılması Özgür Anayasa'nın "soysuzluk" ilkesine aykırıdır. ("Özgür Anayasa soysuz muydu yaa?" diyenlere: "Evet! Özgür anayasa aynı zamanda şeref siz ve namussuzdur!" denilecek olup; bu kavramlarla insanların bir kısmının yüceltilirken, bir kısmının nasıl aşağılandığı ve ötekileştirildiği anlatılarak; Özgür Anayasa'nın 4. Maddesinin 3. Fıkrasında yer alan: "Dünyadaki hiçbir canlı aşağılanamaz ve yüceltilemez" ifadesi hatırlatılıp, bu kavramları bir değer olarak benimsemenin anayasaya aykırı olduğu; işte bu güzelim anayasanın bu ve buna benzer birçok kavramlardan arındırıldığı için özgürleştiği örnekler verilerek açıklanacak ve karşıdakinin 'hımm' diyerek başını açıklamaya uyaklı bir şekilde sallayana kadar ikna çalışmasına devam edilecektir. Bu kadar dil dökülmesine rağmen 'katır inadı' tutanlara: "Aman ha kardeşim sen soyuna-sopuna, şerefine ve namusuna mukayyet ol!" denilerek yolun yarısından geri dönülemez. Gerekirse 'katırla katır' olunup, çatır çatır tartışmaya devam edilir. Karşı konulması olanaksız fiziksel şiddete maruz kalınması durumunda ise en az zararla tartışma ortamının acil olarak terk edilmesi esastır. Sağlam kafaların, sağlam vücut karşısında zarar görmesine bu anayasa kesinlikle göz yummaz. Kol ve bacak gücüne karşı kafa gücü nasıl olsa er geç galip gelecektir. Salak olmaya gerek olmadığının illa anayasada yazması gerekmez)

Kendini herhangi bir ulusun veya belli bir kesimin sanatçısı veya bilimcisi olarak tanımlayan kişililere "sanatçı" veya " bilimci" denilemez.

Tarihsel süreç içinde sanatçılarca yaratılmış ve zamanla insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline dönüşmüş olan eserlerin kopyalarına sanat, bu nesneleri üretenlere de sanatçı denilemez. (Canlının gereksinimlerini karşılamak amacıyla bu nesneleri üreterek geçimlerini sağlayan kişilere zanaatçı; sanatçının yapıtını bozmadan aktaranlara icracı; önceden yaratılmış herhangi bir sanat yapıtını yeni bir yapıtmış gibi sunanlara kopyacı denir.)

Art(sanat) niyetle ortaya konulan sanat eserlerini yaratan sanatçıların düşüncesindeki ışıltı, art niyetli tutum ve davranışlarla karalanamaz (Bu düşünceyle sanatı yaşamın dışına itelemek isteyenlerin niyeti kendisiyle birlikte mizahın içine çekilerek, ele güne karşı rezil rüsva edilir)

Sanatla uğraşanlara "sanatçı" denilirken, bilimle uğraşmayı bir kenara bırakıp, "bilimle uğraşanlara ne desek?" gibi sonu gelmez tartışmaları bilim çevresinin uğraş alanı haline getirmek Özgür Anayasa'ya aykırıdır.

Bilimin "evrensellik" ilkesine göre, bu uğraş insanın tekelinde olamayacağından, bilimle uğraşanlara "bilim adamı" denilemeyeceği gibi, "bilim insanı" da denilemez. (Ne denilecek peki?)

Özgür Anayasa'nın 3. Kısmının 18. Maddesinde yer alan fıkralarda yazıldığı şekliyle bilimle uğraşanlara " bilimci" denir. (Gerekçeleri: 1- Sanatla uğraşanlara "sanatçı" yerine "sanat insanı"; çift-çubukla uğraşanlara "çiftçi" yerine "çift insanı"; fizikle uğraşana "fizikçi" yerine "fizik insanı"; kimya ile uğraşanlara "kimyacı" yerine "kimya insanı"; demirle uğraşanlara "demirci" yerine "demir insanı" denilmesi nasıl garipse; bilimle uğraşanlara "bilimci" yerine "bilim insanı" demek de o derece gariptir. 2-Evrim gerçeği gün gibi ortadayken, ilerde insandan başka herhangi bir canlının bilimle uğraşması ihtimal dahilinde olduğundan, sonradan değişecek bir sözcüğü şimdiden değiştirerek geleceğe hazırlıklı olmak gerekir. Bu yüzden bilimcilere "bilim insanı" demek evrimle bağdaşmaz. Şimdi Madagaskarlı bir maymun kardeşimiz kalkıp, evrim üzerine cilt cilt kitap yazan ve kadın-erkek eşitliğinden yola çıkarak, bilimle uğraşanlara "bilim adamı" değil, "bilim insanı" denilmesi gerektiğini savunanlara: "Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu?" dese, bilim çevresinin ne yanıt vereceğini merak ediyorum doğrusu! Ya da Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkenti Washington'daki kısa adı NASA olan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi'nin bahçesine inen tanımlayamayan bir cismin içinden pörtleyen havalı bir it, yönetim odasına girip, koltuğuna gömülü bir vaziyette pencereden dışarıyı seyrederekten Mars'ta birkaç bin dönüm arazi kapatıp, bu arazi üzerine inşa ettireceği lüks villada sevgilisiyle gözlerden uzak ne cevizler kıracağının hülyasına dalmış olan Yönetici Charles Frank Bolden'e, adının Profesör Balalayka olduğunu söyledikten sonra: "3 Kasım 1957'de Sovyetler Birliği'nin Baykonur Uzay Üssü'nden Sputnik-2 adlı yapay uyduyla, araştırma yapmak üzere uzaya fırlatıp attığınız Layka adında yoksul ama onurlu bir sokak köpeği vardı hatırladınız mı? İşte o benim ninemdir! Abi ne kalın kafalı bir türmüşsünüz siz böyle ya? Sizin buralarda bilimle uğraşanlara hala bilim insanı mı deniliyor cidden? Üstelik bir köpeğin bir

insandan 4 yıl önce uzaya gittiği belgeli olduğu halde! Bu arada bana bakıp bir köpekten 'bilim adamı' olmaz diye düşünüyorsunuzdur değil mi? E herhalde yani!?" diyerek alaylı bir şekilde havlasa, bu insan için yüz kızartıcı bir durum olmaz mı? İşte buna bezer milyonlarca düşüncesizlik Özgür Anayasanın ana tasasıdır. Bu tasa yüzünden romanlarda oluşturulacak metinleri anayasada yazmak zorunda kalıyoruz gördüğünüz gibi. Yoksa anayasa fıkrası nedir ki, bir cümleyle yazar geçersin.)

Bilim ve sanatla uğraşanlar; asistan, yardımcı doçent, doçent, profesör, ordinaryüs profesör gibi unvanlarla kategorize edilemez.("Ordinaryüs profesör" unvanı nasıl kaldırıldıysa, diğer unvanların kaldırılması durumunda bilim elden gitmez meraklanılmasın!)

Hele hele üniversite denen bilim ve sanat ortamlarında sanatçıların bu unvanlarla anılması hem sanata, hem de sanatçıya yapılabilecek en büyük saygısızlıktır ve kınanmalıdır.

Sanat anlayışı üniversite yerleşkelerindeki diploma çerçevelerinin içine sıkıştırılmaz.

Üniversitelerin atölye, salon vs bölümlerine kıstırılmış sanatın belli otoritelerin görüşlerine hapsedilerek, belli ortamlar dışında gezip dolaşma özgürlüğüne engel olunmasına göz yumulamaz

Bir canlıya sanatçı, düşünür veya bilimci demek için sadece yaptığına bakılır. (Ne mutlu yarattığı eser, icat, keşif ve görüşleri yaşayıp da, unvanları olmayanlara!)

Sanat ve bilim hiçbir kesimin tekeline bırakılamaz.

Sanat alanındaki yaratılar ve bilimsel bulgular hiçbir ayrım gözetilmeden canlı ve cansızların ortamına dahil edilir.

Verilen emeğin karşılığı dışında alınamaz, satılamaz, takas edilemez ve astronomik parasal değer üzerinden pazarlanamaz. (Özellikle resim sanatındaki yaratıların gerçek anlamından ve değerinden çıkıp, müzayedelerde parasal olarak değer ve anlam kazanması ve ticari bir meta olarak kullanılması yok mu? Ne yaman bir çelişkidir o sanat-mezat işleri!)

Zamansız ölümleri tedavi edecek bilimsel bulgular ve bu bulgular ışığında üretilmiş olan kimyevi maddelerin para veya paraya dönüştürülebilecek herhangi bir madde karşılığı pazarlanması taa Hipokrat'tan beri etik dışı bir davranış olduğundan Özgür Anayasa'ya aykırıdır.

Bilimsel tartışmalarda "atıyorum" gibisinden söz kullanılamaz ve buna benzer sözlerle caka satılamaz.

Topluma karşı, kapasitesinin üzerinde bilimsel birikimi olduğu imajı uyandırmaya çalışanlarda görülen "desteksiz atmak", "kafadan atmak" "sıkmak" diye tabir edebileceğimiz davranış bozuklukları gösterenlerin bilimsel çalışmaları, lafa bakılıp da, bilimi bir kenara koyarak estetik boyutta ele alınamaz.

Bu nedenle, bilimle uğraşan insanlar, bilimsel bir durumun açıklanması sırasında desteksiz attığı izlenimi uyandıracak söz kullanamaz. (Sözle başlayan bir durum ileride davranışa dönüşebilir. Bu durum bilimcileri bilimle uğraşmayı bırakıp işin edebiyatını yapmaya, oradan da hariçten gazel okumaya kadar götürebilir.)

Sanatta ise atış serbesttir. (O ne düş bozumudur o!)

(Kışkırtıcı ek fıkra: 12.05.2013) Sanatta doğru, bilimde ise estetik aranmaz. (Bu fıkra Özgür Anayasa'nın her maddesini satır satır tartışmaya açmak maksadıyla buraya örnek olsun diye eklenmiştir)

Madde 19- Toplumların yönetim şekli ne olursa olsun, hiçbir ülkede "Bakanlar Kurulu" adı altında yönetici bir örgüt kurulamaz ve toplum düzeninin sağlanması bu kuruluşun emir, direktif veya kararlarına bırakılamaz.

Bu kuruluş yerine "Görenler Kurulu" ve daha yüksek bir örgütleme biçimi olan "Görenler, Düşünenler ve İş Görenler Üst Kurulu" oluşturulur ve bu kurullarda görev alacak kişiler işverenlerden değil, iş görenlerden seçilir.

Toplumda iş görenler dışında "işveren" adı altında kişiler barındırılamaz.

Fizik bilimine göre iş verilmez, iş yapılır ve formülü: İş=Kuvvet.Yol'dur.

Bu maddenin 4. Fıkrasından da anlaşılacağı üzere (hemen üstte oluyor) bir işin gerçekleşmesi için, belli bir kuvvet uygulanmış olması ve uygulanan bu kuvvetle belli bir yol kat edilmiş veya yeni bir durum ortaya konulmuş olması gerekir.

Fizik bilimine göre bu durumda işin ortaya çıkması tamamen emeğe bağlıdır ve işverenin işin gerçekleşmesinde hiçbir katkısı olmadığı halde, işin yapanı gibi görünmesi bilime aykırıdır.

Bilime aykırı bir durum Özgür Anayasa'ya da aykırı olduğundan, "işveren" dediğimiz kesim "iş gören" olarak değerlendirilemez.

4. Fıkrada görüldüğü gibi paranın iş formülünde hiçbir yeri yokken, "para her işi yapar" demek bilimle çelişir ve cahilliktir.

Para hiçbir şekilde güç(kuvvet) olarak kullanılamaz.(İş formülünden kuvveti alıp yerine parayı koyduğumuzda, formüldeki yol, paranın gücü ile yolsuzluğa dönüşeceğinden, ayrıca paranın yoldan çıkarıcı etkisiyle, işin formülü bozulacağından, işin gerçekleşmesi de tehlikeye girer)

Ayrıca fizik bilimine göre yapılan iş, enerji değişimine eşit olduğundan; iş görenleri yaptıkları iş için harcadıkları enerjiyi yeniden vücutlarına depolamaları için gerekli olan ücretin altında bir ücretle çalıştırmak terbiyesizliğin daniskasıdır. (Hele hele yapılan veya yapılacak olan bir işin, tanrının gücü ve yardımı ile yapıldığını veya yapılacağını söyleyip, iş görenin emeğinin karşılığının bir kısmını tanrıya ödeyecekmiş gibi görüntü sergileyerek kendi cebine indirenler yok mu? İşte onlar olmaz olasıcaların ta kendileridir)

İş görenleri uyandırmak maksadıyla: "Sen işi gerçekleştirmek için şu kadar kuvvet uyguladın ve şu kadar yol kat ettin, şu kadar üretim gerçekleştirdin. Ama aldığın para şu kadar. Bu para, gerçekleştirilen işe harcamış olduğun enerjiyi vücuduna yeniden depolamak için yetmez arkadaş! Öte yandan çor çocuk işin bir başka boyutu! Ne düşünüyorsun bu yolsuzluk hakkında?" denildiğinde; İş gören: "Bunu da bulamayanlar var. Allah'a şükür aç değiliz, açıkta değiliz! Allah patrondan razı olsun!" diyorsa, bu durumda bilimsel olarak yapılacak hiçbir şey olmadığını düşünmek, bilime inanılmadığının göstergesidir.

Ne olursa olunsun, bilimden ve canlıdan umut kesilmez.

Madde 20- Akla gelebilecek her türlü durum, olgu, olay, nesne, soyut ve somut varlığı sorgulamak serbesttir ve bu serbestliğe engel teşkil edecek yasa

çıkarmak Özgür Anayasa'ya aykırıdır.

Sorgulanacak bir durumu sorgulanamaz hale getirerek, sorgulama özgürlüğüne belli sınırlar konulamaz.

Kabul edilmiş doğruları değişmez yasa olarak kabul ederek, bilimsel doğrular üzerinden sorgulamayı engelleme yoluna gitmeye "bilimsel tutuculuk" denir ve bilim, bilimle engellenemez.

Bunun yanında hiçbir canlı kapasitesi üzerindeki bir durumu sorgulamaya zorlanamaz.(Bunun yerine canlıdan beklenen sorgulama yeterliliğini göstermesi için sorgulama ortamı yaratmak özgür anayasaya daha uygundur)

Sorgulama yeterliliği olmayan canlıların 1. Fıkrada belirtilen durum, olgu, olay, nesne, soyut ve somut varlığı ve benzer durumları sorgulamadığı gerekçesiyle, canlının dışlanması, hor görülmesi, kınanması veya canlılık haline son verilmesi kabul edilemez.

Hayatı sorgulamadığı gerekçesiyle canlının yaşamına son vermek, sorgulanacak duruma da son vermek anlamına geldiğinden, bu eylem anayasada kendine yer edinemez.

Yaşamı sorgulamadığı gerekçesiyle canlının kendi yaşamına son vermesi(intihar) için ortam hazırlayıp, bu eyleme felsefi bir kılıf uydurarak canlının kendini öldürmesini beklemek anayasaya ters bir durumdur ve suçtur.

(Kısmi Mülga:MÖ:469-399/Sokrates) "Sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez" (Bu söz Sokrates tarafından insanları gerçekleri görmeye sevk etmek için söylendiğinden, insan dışı birçok canlı için halihazırda geçerli değildir. Ayrıca insanın almış olduğu eğitim, yaşadığı toplum, edinmiş olduğu değer yargıları vs. birçok etmen insanın hayatı gereği gibi sorgulayıp sorgulamamasında olumlu veya olumsuz birer faktör olduğundan, herkesten aynı davranışı göstermesini istemek bilimsel ve insani olamaz. Akılcı da değildir. Bu nedenle "Sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez" sözü kısmen doğru olmakla birlikte her zaman ve her yerde uluorta konuşulacak bir laf değildir. Bu fıkra insanla birlikte tüm canlı varlıklar sorgulama yeteneği kazandıklarında dahi kısmi mülga olmaktan kurtulamaz. Bunun yanında bazı nadir sorgulama yeteneği olan canlılarla birlikte insanların olası bir topyekun sorgulama yeteneği yitimi durumunda ise bu fıkra tamamen mülgadır ve Özgür Anayasa'dan çıkarılır. Zaten böyle bir durumda bırakın maddelerini, anayasanın kendisi mülgadır. Bu yüzden insanın aklına mukayyet olması anayasal bir zorunluluktur)

Her ne olursa olsun canlıdan ümit kesilmez.(Her canlı birçok yönüyle bağımsız değişkendir. Yeri geldiğinde hiçbir müdahale yapılmadan da gerekli sorgulamayı yapacağı ve canlıdan beklenen tepkiyi göstereceği umut edilmelidir)

Her canlının devinimi değişmezliğe karşı bir tepkidir ve cansızlığa karşı bir başkaldırı olan bu canlılık hali, başlı başına sorgulamayı ifade ettiğinden, canlılık hali her koşulda anayasayla desteklenir. (Beslenme amaçlı cansızlaştırmalar ise bu genellemenin dışındadır)

Madde 21- Herhangi bir canlının daraltılmış bakış açısıyla evrensel canlılık hali yorumlanamaz.

Ölmeme isteği veya öldükten sonra tekrar dirilme hali bencilliğin doruk noktasıdır. Zamanında gerçekleşecek bir ölüm, evrendeki canlılık halinin devamının garantisidir.

Her canlı ölümüyle bir başka canlının yaşamının ön koşuludur.

Canlılık, içinde ölümün de olduğu evrensel bir şölendir ve tüm canlılar bu şölene kendi canlılıklarıyla katılır. .

Bunun dışında kendi canlılıklarının süresini uzatmak ve kalitesini arttırmak adına diğer canlılara zamansız ölüm veya rezil bir ömür yaşatanların niyetine uluorta küfretmek anayasaya aykırı değildir. (Ancak, bu cesareti gösteren canlılara, göstermiş oldukları cesaretinden dolayı, küfrettiklerinin elde etmeye çalıştıkları ayrıcalıkları ona bir ödül olarak sunmak da bir ayrıcalık anlamına geldiğinden, bu tür ödüllendirmeler anayasaya aykırıdır. Bu kişilere hayranlık duymak yeterli bir ödüllendirmedir)

Canlı yaşamaya başlamadan ölüm gerçekleşmeyeceğinden, yaşamak ölümden önce gelir ve anayasaya aykırı olarak ölümü önceleyen kanun, tüzük, yönetmelik ve genelge çıkarılamaz.

Ölüm gerçeğini sürekli olarak gündemde tutarak, yaşamakta olan canlıya tedirginlik verici bir yaşam sunmak, canlıyı ölümle tehdit etmek anlamına geldiğinden, toplumdaki ölüm bezirganlarıyla fikir alışverişinde bulunmak anayasaya aykırı olduğu gibi, canlının yaşamına zarar verir. (Sakınınız!)

Bu maddenin 5. Fıkrasında yer alan "Canlılık, içinde ölümün de olduğu evrensel bir şölendir ve tüm canlılar bu şölene kendi canlılıklarıyla katılır" anlayışına "yaşama şöleni" denir ve tüm canlı ve cansız varlıklar bu şölenin vazgeçilmez birer parçasıdır.

(Çağa uyarlanmış değişik fıkra:) Düşünüyorum, o halde ancak diğer canlılarla birlikte var olabilirim. (Descartes'in kulakları çınlasın)

Sonuç olarak, yaşamak bir şiirdir ve bu şiir şöyle başlar: ötekiyle yaşamaya başlamalı beriki/berikiyle var olduğunu anlamalı öteki!

(Şiir gibi bir ek fıkra:03.04.2013/Süleyman Sümen) "Yaşamak, arzu ve tutkuların neşe yoldaşlığıdır." (Katkılarından dolayı teşekkür edilir)

Madde 22- Aslolan özgür yaşamaktır!

Özgür yaşama katkı sağlayan ve yasakçı olmayan düşünceler hiçbir şekilde yasaklanamaz.

Her canlının yaşamı Özgür Anayasa'nın 16. Maddesi'nde yer alan ve "Birleşmiş Milletler Örgütü" yerine oluşturulan "Birleşmiş Canlılar Örgütü" tarafından güvence altına alınır.

Canlının yaşamı güvence altına alınırken, canlıların dengeli bir şekilde birbirini yiyerek türünün devamlılığını sağlamasına olanak tanınır. (Bazı canlılara "tüketici" bazılarına da "besin kaynağı" olarak bakmak dengesizliktir)

Aşırı çoğalan canlıların nüfus planlaması, canlıların topyekun ölümüne neden olan biyolojik, kimyasal ve nükleer yollarla yapılamaz. (Sinek ilacı dahil)

Canlıların nüfus planlaması besin zincirindeki eksik halkaların yerine konulması yoluyla yapılır.

Canlılar; kafes, ağıl, ahır, akvaryum, saksı gibi

dar mekanlara hapsedilemez; canlının sırtına semer vurulamaz; özgür iradesine engel teşkil edecek şekilde başına yular, dizgin ve tasma gibi ucu bir başkasının elinde olan nesneler takılamaz.

Canlının kavga etmesi hiçbir şekilde eğlence aracı olarak kullanılamaz ve bu amaçla mekan oluşturulamaz, kavga üzerinden bahis oynanamaz.(Boğa güreşi, horoz dövüşü, deve güreşi bibi)

Canlıyı kolay bir şekilde öldürmek adına insan tarafından tasarlanmış modern silahlar; silahı kullananların gücüne gidecek şekilde ortadan kaldırılır. (Bu amaçla sahnelerde ve meydanlarda maharetlerini ağzımız açık izlediğimiz hokkabazlara "okus pokus" yaparak bu silahları ortadan kaldırması için son bir kez olanak tanınır. Muskacılara eşkenar üçgen şeklinde muskalar ve dikdörtgen şeklinde hamaylı yazdırılır ve kendilerine üç vakte kadar süre tanınır. Süre sonunda sözü edilen silahların kullanımı hala devam ediyorsa-ki edecektir- yeryüzünde şarlatanlıkla geçinen kişi ve kuruluşlar, kökünün kurutulması maksadıyla derdest edilip Özgür Anayasa'ya teslim edilir. Söz konusu silahlar ise sanat çalışmalarında "atık madde" olarak değerlendirilmek üzere Birleşmiş Canlılar Örgütü'ndeki sanatçılara hibe edilir.)

Avcılık ve atıcılık gibi canlıyı öldürme üzerine yapılan hiçbir etkinlik spor kapsamında değerlendirilemez ve bir canlıyı öldürme üzerine hiçbir ortamda eğitim verilemez.

Konveksiyonel (geleneksel) silahlarla birlikte, bu silahlarla öldürülmüş canlıların başı (kafası) meskenlerin veya eğlence ve dinlence amaçlı kullanılan işyerlerinin nostaljik köşelerinde sergilenemez.

İnsanların iştahını kabartmak amacıyla kasap vitrinlerinde canlının herhangi bir uzvu(organı) veya derisi yüzülmüş olduğu halde cesedi ayaklarından çengellere asılarak bedeni bir bütün olarak sergilenemez (Hele ki arka ayaklarından asıp, canlının kalçasını cadde veya sokağa görünür şekilde döndürerek, anüs boşluğunu maydanoz, gül vb. bitkilerle süslemek, insanın haddini aştığının kanıtıdır ve bu durumda suç iki katına çıkar)

Özellikle dağ keçisi ve geyik gibi sarp ve taşlık arazileri mesken edinmiş boynuzlu canlıların avlanması üzerinden macera üretilemez ve bu tür yasak eylemlere girişen kişilerle geyik olsun diye sohbet edilemez.

Kendi bedenine yakışacak ve bedenini koruyacak biçimde evrim geçirerek rengarenk kıllarla donanmış olan canlıların kürkleri yüzülüp alınarak, bu canlılar uluorta yerde çırılçıplak bırakılamaz.

Bir canlının başka bir canlının kürkünü üzerine geçirip, kılıktan kılığa girmesi acayip bir durum olup, bu madde hükümleri doğrultusunda çıkarılacak "Kılık Kıyafet Yönetmeliği"nde konu etraflıca ele alınarak, bu eyleme girişenlerin akli dengesizliğine eğitimle bir çözüm bulma yoluna gidilir.

Eşeyli üreyen canlılarda çiftleşme, bu canlıların üremesi ve neslinin devamı için gerekli olduğundan serbesttir. (İnsan dışındaki her canlı bu gereklilik doğrultusunda kendi isteği doğrultusunda birleşme gerçekleştirirken, insanın birleşme ve üremesinin çeşitli toplumsal kurallara bağlanmış olması düşündürücüdür.)

Üreme çağına girmiş eşeyli canlıların çiftleşmesi gönüllüğe bağlı olup, üremek istemeyen hiçbir canlı çiftleşmeye zorlanamaz.

Çiftleşme öncesi eş seçimi sürecine müdahale edilemez ve çiftleşme arzusu içindeki canlının çiftleşmesine engel olunamaz. (Engel olunmaya kalkışılsa bile bu boşuna bir çaba olacaktır. Canlı kafaya oymuşsa bir yolunu bulur zaten)

Eşeyli üreyen canlılardan yavru elde etmek amacıyla, çiftleşmeyi engelleyici biçimde suni dölleme yapmak, canlıların cinsel özgürlüğünü kısıtlamak anlamına geldiğinden, halen çiftliklerde yaygın olarak kullanılan suni dölleme yöntemi anayasaya aykırıdır.

Bölünerek çoğalan canlılar çiftleşmeye zorlanamaz. (Bu yönde yapılacak bilimsel çalışmalar bilimsel ahlaksızlık kapsamına girer)

Kendi üreme organlarıyla kur yapmak dururken, bitkilerin üreme organlarını (çiçeklerini) koparark, tek tek veya demet yapmak suretiyle karşı cinse-genellikle dişi insana- dolaylı kur yapmak bir nezaket, üremeye bir davet gibi görülse de; incelikli düşünüldüğünde terbiyesizliktir ve üremeye saygısızlıktır.

Üreme pozisyonuna girilip girilemeyeceği kesin olmayan ve bir ihtimal dahilinde olan bir durum için, onca bitkinin üreme organlarını koparark üremesini engellemek elbette Özgür Anayasaya aykırıdır. (Hele ki elinde bir sürü cinsel organla(çiçekle) saat kulesi vb. meydanların belli yerlerinde beklemek yok mu? Bu ne rezillik! Bu tür kişiler bir süre sonra ellerindeki buruşmuş cinsel organlarla zaten genelde rezil olurlar ve bulundukları yeri buruk bir şekilde terk ederler. Olan çiçeklere olur.)

---

*(**Not:** Özgür Anayasa'nın her maddesi ve fıkrası değişime açıktır. Süreç içinde yapılacak değişiklikler ve yeni anayasa maddeleri, kişi adı ve tarihi ile birlikte Özgür Anayasa'da yer alır. İlgilenenlerin anayasa ile ilgili görüş, öneri ve yeni anayasa fıkralarını makyildiz1@mynet.com adresine göndermeleri rica olunur.)*

POSTMODERNİST KÜLTÜR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Serkan Fırtına
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü
Sahne Sanatları Yüksek Lisans öğrencisi

Postmodernizm ve edebiyat arasındaki ilişkide Connor, öncelikle Akademi dünyasının konuya yakaşımını irdeler. Postmodern fikrinin edebiyat araştırmalarında çok sağlam kökleri olduğunu ifade eder. Modernist sanat ve mimari hakkındaki teorilerin edebiyata aktarımını deşifre etmeye koyulur. Fütüristlerden başlayarak, Rus biçimcilerinin anlayışlarını irdeler. Biçimciler yapıtın maddi doğasından çok biçimine yani üslup konusuna vurgu yaparlar. Connor, 1960 ve 70'lerde ortaya çıkan Fransız post-yapısalcılığının modernizmin biçimselci açıklamasının bir onaylanması işlevini gördüğünü ve Joyce gibi önde gelen modernistlerin yapıtlarını incelediklerini söyler.

Steven Connor'ın postmodernist kültür 'Çağdaş Olanın Kuramlarına Bir Giriş" adlı çalışmasının giriş bölümünde, Post sözcüğünün kavramsal kullanımına değinir. Kitabı yazmasının nedenini, postmodernizm biçimlerini ortaya çıkarıp betimleyerek, bu alandaki kafa karışıklığınının giderilmesine yardımcı olmayı hedeflediğini söyleyerek açıklar. "Kesim I Bağlam" başlığı altında öncelikle Postmodernizm ve Akademi arasındaki ilişkiyi açımlamaya koyulur. Postmodernizm 1950 ve 60 larda kullanılmasına rağmen, felsefe, mimari, sinema ve edebiyat alanlarında, akademik disiplin içersinde 1970 lerde kullanılmaya başlandığını açıklar. Ve Lyotard'ın "Postmodern Durum" yapıtı ile kavramın disiplinlerarası bir onay bulduğunu belirtir. Bu bölümde, postmodernizm tartışmalarının farklı alanlar arasında uygulanabilirliğinin sorunları ve sonuçları ortaya serilir. Bu incelemelerin girişinde Connor, Stanley Fish'in "Postmodernizm ne anlama geliyor?" sorusuna karşı "Postmodernizm ne yapıyor?" diye sormamız gerektiğini söyler.

Akademinin modernizmin özümlenmesindeki rolüne değinerek, Terry Eagleton'ın, eleştirinin doruğu, eleştiri etkinliğini bir konuşma biçimi olarak görmenin mümkün olduğu, uzlaşmazlıkların hala bir konsensüs ve özgür iletişim zemininde yer aldığı onsekizinci yüzyılın burjuva kamusal alanı olduğunu belirtmesi düşüncesini örnekler. Said ise, yirminci yüzyıl tarihini, sorunlardan gittikçe uzaklaşmanın ve bu tarz bir araştırmanın önünü baştan tıkamak için, bilgiyi özel uzmanlık alanlarına bölen bir sistemle giderek daha fazla uzlaşmanın tarihi olarak görür. Eagleton, akademik çalışmaları gerçek konulardan uzaklaşmasını ve profesyonelleşmesini bilinç olarak sürdürdüğünü açıklar. Akademik yaklaşımlara örnek olarak, Shakespeare üzerine yazılan makalelerin gereksiz fenomenlerden ibaret olduğu ortaya konur. Connor'a göre, ABD' de insan bilimleri ile beraber gelişeni bankacılık, sanayi gibi ayrıcalıklı mesleklerin sonucu olarak, bunların doğrudan politik etkinlik gösterememeleri üniversite yapısına da etki eder.

Eleştiri, Manet'nin fırça darbelerinin kendinden geçmiş bir tavırla yakından incelemesinden uzaklaşmasının sonucu olarak, pornografi ve helanın göstergebiliminden söz etmenin önünün açıldığını belirtir.

Connor, 1960'lar ile beraber, Marksist ve Yeni Sol kuramın canlanmasının yanında, yapısalcılığın, Rus biçimciliğinin, ve Amerikan Yeni Eleştirisinin ortaya çıktığını ve bunların kendi aralarında farklarının öne çıktığını söyler.

Yazar, "Kesim II Ardıllar başlığı altında ilk olarak, Postmoderniteler: Postmodern Toplum ve Hukuk Teorisi üzerine incelemelerde bulunur.

Bu incelemenin alanını kapsayan ve yapıtları toplumsal ekonomik, ve politik postmodernite tartışmalarını doğuran "Lyotard, Jameson, Baudrillard" ın düşünce sistemlerine giriş yapar.

Lyotard'ın postmodernite irdelemesi "Postmodern Durum" adlı yapıtında ortaya konur. Connor'a göre, bu yapıtın özelliği, anlatının bilimsel söylem ve bilgi içindeki işlevi çerçevesinde döner. Lyotard, modern bilimin en başta, anlatıya dayanan meşruluk biçimlerini reddetmesiyle nitelendiğini söyler. Connor, bilimin temel anlatıları olan politik ve felsefi anlatıların kullanımını Lyotard'ın Fransız Devrimi ve Hegel üzerine yaptığı incelemeler ile örnekler. Ve Lyotard'ın üst anlatıların çöküşü üzerine ortaya attığı birçok düşüncenin sonucu olarak, kapitalist serbest girişim ruhunun önemi üzerine durur. Connor aydınlanma tartışması üzerinden, Habermas'ın yaptığı Yeni Muhafazakarlık eleştirisini tartışmaya açar.

Postmodern Durum adlı çalışmasından sonra Lyotard, The Differend (Ayrılık) adlı yapıtında bu sefer söylem çözümlemesine yönelir. Önceki çalışmasında sil oyunlarının çokluğu ve ölçekdeşsizliği konusundaki iddialarını derinleştirir. The Inhuman (İnsanlık Dışı) kitabında ise, insan doğasını ve çağdaş yaşam ve düşüncede onu aşan şeyi tanımlamaya çalışır.

Connor, daha sonra, Postmodernitenin toplumsal ve ekonomik koşullarının açıklaması olma yolunda Marksist bir eleştiri incelemesi ortaya koyan Fredric Jameson'ı ele alır.

Connor, Jemeson'ın postmodernizm üzerine yayınladığı "Postmodernizm ve Tüketim Toplumu" sonraki geliştirilmiş hali olan "Postmodernizm : ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı" adlı makaleleri üzerinden incelemesini açımlama yoluna gider. Jameson'ın sistematiği Marksist eleştiri üzerinde olumsuz etkileri olan, sanayi sonrası toplumun dünyanın sınıf çatışmalarını bitirdiği tezini ele alması üzerine oluşur. Ve yaşanılan dönemi "Postmodern çokuluslu kapitalizm" olarak adlandırır.

Jameson'a göre, Postmodernitenin doğasını ve yönelişini belirlemek çok zordur. Bi yandan her şeyi ile ortaya çıkma özelliği gösterse de diğer yanıyla haritalara yakalanmaya karşı sonuna kadar direnir.

Connor son olarak Jameson'ın yapıtları üzerine, "postmodernist kültür ile sosyo-ekonomik postmodernite arasındaki eşitsiz ve güçlüklerle dolu ilişki konusunda en anlamlı açıklamayı ortaya koyar" saptamasında bulunur.

Hemen arkasından Baudrillard'ı inceleme altına alan Connor, yazarın Markiszmin eleştrisine dayanan "Üretmin Aynası" yapıtına değinir. Baudrilard ın bu çalışmasında, geleneksel Marksizmin her şeyi üretim kavramına dayandırarak, kültür ve anlamlandırma işlemlerini ekonomik etkinliğe bağımlı kıldığını söyler. Ve bunun eleştirisine yönelir. "Gösterge Ekonomi Politiğinin Eleştirisine Katkı", "Simgesel Mübadele ve Ölüm" ilk dönem yapıtları olarak öne çıkar. Bu eserlerinde Baudrillard, baskıcı kodların istilasına karşı direnebilecek tel şeyin ölüm olduğunu söyler. Ve Göstergelerin egemenliğine direnme olanağına güvenini yitirir. Diğer yapıtlarında Connor'un dikkat çektiği özellik, kapitalist sistemin arzu kavramı ile zihinleri işgal etmeye başlamasıdır. Baudrillard, toplum bilimlerini eleştirisinde gittikçe ironik bir eleştiri tarzı ortaya koymaya başlar.

Connor ele aldığı üç düşünürün, postmodernite tanımını, toplumsal ile kültürelin birbirinden ayırt edilemez hale geldiği çoğul koşullar olarak yorumlar.

Connor daha sonra, Postmodern durumların ve postmodernist eleştirinin hukuk ve hukuk teorisinde güçlü bir konum elde etmesini sağlayan şeyin, modern anlamdaki toplumların biçimlenişi ile hukuk kurumunun Batı'da aldığı biçim arasındaki yakın ilişkide ortaya çıktığını söyler.

Hukuksal postmodernizm alanında, eleştirel hukuk araştırmalarında, Stlanley Fish'in pragmatik yaklaşımını, Costas Douzinas, Peter Goodrich ve Ronnie Warrington'un düşüncelerini açımlar.

Bu bölümün sonunda Connor, postmodern bir hukuk etiğinin Aristoteles'in Platon'a karşı önermesine uygun olarak, aynı zamanda bir postmodern hukuk estetiği olması gerektiğini söyler.

Mimaride ve Görsel Sanatlarda Postmodernizm başlığı altında, Connor, Charles Newman'ın postmodernizmi alayca bir üslüpla nitelemesini örnekleyerek konuya giriş yapar. Howe'ın postmodernizmi sinirlerin bir iflası olarak görmesine değinir. Ve "Post" önekinin, Toynbee' den itibaren

oluşan kullanımı örnekler. Bu ekin iki tür çağrışım alanın kesişmesi olduğunu söyler. Ve modernizm ile postmodernizmin arasındaki ilişkiyi incelemeye başlamak için en uygun olan alanın mimari olduğunu düşünür. Kökenlerini, Bauhaus okulunun yapıtlarında ortaya çıkmasını gösterir ve daha sonra Amerikalı mimar Lloyd Wright'ın modern yapının tarifi saptamasına değinir. Yeni mimarinin uluslararası stile karşı postmodernist bir tepki olduğunu söyler. Postmodernist mimari başka biçimlerin kendi arasına girmesine izin vererek, modernist mimarinin geometrik tek değerliliğinden uzaklaşmaya başlar. Bu konuda, Robert Venturi ve Charles Jencks'ın düşüncelerine atıflarda bulunur. Ve bu mimarinin modernizmden ayrılan en önemli yanı çoğulculuğun yanında geçmişe geçmişe açık olduğunun saptamasını yapar.

Connor, mimaride olduğu gibi daha sonra "sanat" başlığı altında postmodernizmi inceler. Sanattaki postmodernizm teorilerinin, iki ana dalını açımlar, Charles Jenckes gibi "muhafazakar çoğulcu" denilen çizgi ve Crimp, Owens ve October dergisinin başka yazarlarının temsil ettiği "eleştirel çoğulcu" denilen ikinci çizgiyi ele alır. Bu ikinci yaklaşımda bulunanları modernizmin ötesine geçmeye çalışanlar olarak nitelendirir.

Sanat alanında fotoğraf, resmin bütünlüğünü tehdit eden bir unsur olarak öne çıkar. Bu dönemin fotoğraf sanatçılarının en önemli çelişkisi, fotoğraf makinelerine sahip olanların sayısının her geçen gün çoğalması ve buna karşın kendi pratiklerini nasıl konumlandıracakları sorusu olduğu öne çıkmıştır. Connor, fotoğrafın önemini, kısıtlı modernist alan ile toplumsal bir pratik olarak beliren postmodernist genişlemiş olan arasındaki mücadeleyi açıklamak açısından önemli bir örnek olarak anlatır.

Postmodernizm ve edebiyat arasındaki ilişkide Connor, öncelikle Akademi dünyasının konuya yakaşımını irdeler. Postmodern fikrinin edebiyat araştırmalarında çok sağlam kökleri olduğunu ifade eder. Modernist sanat ve mimari hakkındaki teorilerin edebiyata aktarımını deşifre etmeye koyulur. Fütüristlerden başlayarak, Rus biçimcilerinin anlayışlarını irdeler. Biçimciler yapıtın maddi doğasından çok biçimine yani üslup konusuna vurgu yaparlar. Connor, 1960 ve 70'lerde ortaya çıkan Fransız post-yapısalcılığının modernizmin biçimselci açıklamasının bir onaylanması işlevini gördüğünü ve Joyce gibi önde gelen modernistlerin yapıtlarını incelediklerini söyler.

Postmodern edebiyat incelemelerinin en etkili savunucusu olarak İhab Hassan'ı da ele alır. Hassan, modernist edebiyatın karmaşık bir sessizliği yasa haline getirdiğini ve buna bağlı sessizliğin, tarihten, toplumdan, uzlaşım ve sanatsal biçimden bir yabancılaşma haline geldiğini söyler. Hassan'a göre, postmodernist edebiyat çağını başlatan Beckett'in kahramanca saçmalığı kutlanır. Bu özellik destanları bozma ile açıklanır.

Hassan estetik alanı diğer alanlardan ayırmaya çalışmıştır. Sade, üzerine yorumlamalarında bu bakış açısı ortaya çıkar. Connor, Sade'ın batı düşüncesi içerisindeki rolünü tam olarak kavramaksızın ve dili kendi kendisinin karşısına çıkaran ilk kişi olarak tanımlar.

Hassan'dan sonra, edebiyatta modernizmden postmodernizme geçişin bir başka yorumu olarak, Alan Wilde öne çıkar. Biri modernizme özgü olan ayırıcı, diğeri postmodernizme ait olan erteleyici ironi biçimi adı altında sınıflandırmalar yapar. Wilde Hassan'ın irdelemesine egemen olan aşkın edebiyat anlayışı fikri ile mücadeleye girişir. Connor ikisi arasında şu yorumda bulunur. "Hassan edebiyatı çatışmalardan korumaya çalışırken ve onu estetik olarak dünyadan uzaklaştırmaya çalışırken, Wilde'ın postmodernizmi, ebedi olanı basitçe dünyanın estetik olmayan ötekisi içine gömerek, çatışmayı göz ardı etmektedir."

Connor edebiyat mekan ilişkisi bağlamında, Proust'un "Kayıp Zamanın İzinde", Eliot'ın "Çorak Ülkesi", Joyce'un "Ulysses gibi modernizmin bütününde zamanla ilgili bir takıntı olduğunu vurgular. Yine, ontoloji ve üst-kurgu bağlamında ise, Ulysses'deki iç monolog teknikleri ve Robbe-Grillet'nin Yeni Roman'ının yapıları incelenir. Örneğin, Linda Hutcheon, postmodernist edebiyatın en karakteristik biçimin "tarihyazımsal üst kurgu" olduğunu söyler.

Connor, 1980'ler ile beraber bilimkurgu ve siberpunk diye bilinen tür gittikçe öne çıkmaya başladığını söyler. Postmodern medya, enformasyon ve biyo-mühendislik teknolojisiyle ilgilenen yazarların yapıtlarına eğilir. Bu tarz kurgulamaların, bir anlamda, karmaşıklaşan bir duyular dünyasında, git gide daha dolaysız hale gelen duygu uyarımlarını ve benzetilerin dünyasında, sözcüğün nihai çöküşünü işaret ettikleri belirtir. Jameson'da siberpunk kurgunun, postmodernizmin değilse geç kapitalizmin kendisinin en üst ebedi ifadesi olarak görür.

Connor, dramayı melez bir biçim olarak tanımlar. Teatrellik koşulunu postmodernizm tartışmasına girenlerin kafasını en meşgul en konulardan biri olduğunu söyler. Teatrellik, kendi dışında ya da kendisi olmayan koşullara bağımlı olan sanat ürünündeki kirlenmenin adıdır. Bu incelemesinde, Patris Pavis, Antonin Artaud gibi düşünürlerin fikirleri üzerinden tanımlamalara girişir. Artaud, tiyatronun metnin egemenliğinden sıyrılıp, asıl teatral olan ışığın, hareketin ve jestin öne çıkması gerektiğini savunur. Artaud'un gerek kuramsal gerekse uygulama alanındaki düşüncelerine karşı Brecht epik diyalektik tiyatro anlayışını ortaya koyar, ve aslında modernist anlatı geleneğini devam ettirir. Robert W. Corrigan, postmodernist tiyatroyu, her türlü geleneksel dramatik tutarlılığı, coşku ile ortadan kaldırması ile açıklar. Derrida ise, Artaud ile başlayan teatral yönelişin ve vahşet tiyatrosunun gerçekte olanaksız olduğunu düşünür. Artaud üzerine Lyotard, onun kullandığı tiyatro etmenleri ile yapılacak olan bir sahnelemeyi savunur. Philip Auslander ise, geleneksel tiyatronun dil ve deneyimiyle basitçe ilişkisini kesen radikal bir tiyatroyu savunur.

Bu bölümde diğer alanlarda yapılan postmedernist eleştiri yöntemlerinin tiyatroya uygulanabilirliği tartışılır.

Daha sonra Dans konusunda Sally Banes'in dansın evrimini modernist ve postmodernist çözümleme paradigmaları ele alınır. 1960'larda New York'ta oluşan Avangard etkinleri örneklenir. Childs'in yer aldığı Judson Dans Tiyatrosu, modernist dans geleneklerinin dışına çıkarak, dansı farklı tarzlara doğru ele almaları anlatılır.

Connor, postmodernist dansın genel olarak postmodernizmle çağdaş bir şekilde ortaya çıkan, Sally Banes'in "Lastik Ayakkabılı Dans Perisi" adlı çalışmalarını postmodern dans olarak tanımlamaya çalışır.

Connor, sonraki başlık altında mim sanatını ele alır. Mim sanatının da postmodernist toplanmanın izlediği bir ritme katıldığını söyler. Sessiz mim gösterisinin tiyatro ile olan ilişkilerini analiz eder. Thomas Leabhart, postmodern mimin, bedeni dönüştürdüğünü ve söylememeyi tercih ettiği bir takım sözcüklerin imi ya da simgesi olarak söylemeyi tercih ettiğini söyler.

Müzik alanında Connor, öncelikle modernizmin başlangıçlarının, Wagner, Bruckner ve Mahler olduğunu belirtir.

Adorno müzik alanında yaptığı değerlendirmeler ile

bu alanın diğer disiplinlerle olan ilişkisine yönelir. Adorno'ya göre, düzenlenmiş halde bulunan miziksel ses, çağdaş kültürün bütünü ile özümseyemeyeceği bir "gürültü" ya da "fazlalıktır. Connor daha sonra müzik alanında öne çıkan bir isim olan, John Cage'in çalışmalarını ele alır. 1960'lı yılların sosyo politik koşulları ile ortaya çıkan, Beatles, Pink Floyd, Dire Strais gibi grupların Avangard bir yapıda oluşan postmodernist çözümlenmesine girişilir. Bu bölümde genel olarak Müzik alanın geniş ve yaygın etkisinden dolayı postmodernist değerlendirmeler konusunda önemli olduğu ortaya çıkar.

Connor, Postmodern Tv, Video, ve Film, alanında ortaya çıkan değerlendirmeleri, Televizyonun yükselen bir etki oranına ulaşması, ve bu televizyon eğlencelerinde gerçeğin parçalanarak çok çeşitli göstergelerle sunulmasının üzerinde durulması ile başlar. Daha sonra MTV gibi popüler müzik kanallarının müzik türleri üzerine nasıl bir bakış açısı olduğunu irdeler. Postmodern video üzerine Jameson' bu tür araçların radikal özellikler taşımakla dilin egemenliğine meydan okuduklarını düşünür. Ona göre Video, geç kapitalizmin bir ürünüdür. Baudrillard televizyon ve kültür ilişkisi üzerine yorumlarda bulunur. Bu ilişkinin sanal bir değer yarattığını düşünür.

TV üstüne yayınladıkları çalışmalarında, Kanadalı sosyologlar, Kroker ve Cook, televizyonun popüler kültürün çürümüş merkezi oluğunu düşünürler. Çalışmalarında Baudrillard'ın etkileri görülmüştür.

Connor, modern elektronik medyanın etkileri üzerine en önemli kaynak yapıt olarak, Benjamin'in "Mekanik Produksiyon Çağında Sanat Yapıtı" adlı çalışmasını önerir. Daha sonra postmodern sinema anlamında çeşitli örneklendirmeleri sunar. Jameson bu tarz filmlere karakterini veren, farklı biçimlerde pastiş yada tarz çokluğudur. Yıldız Savaşları, Potemkin Zırhlısı ve Örümcek Kadının Öpücü adlı filmleri örnekler.

Postmodernist sinema denildiğinde akla gelen en önemli isimlerinden biri yönetmen David Linch dir. Onun, Bulue Velvet filminin parçalı yapısı hakkında üzerine postmodernist eleştiriler yapılmıştır.

Postmodernizm ve Popüler Kültür bölümünde, Connor, ilk olarak, Rock müzik ve popüler kültür ilşkisini ele alır. Jameson, Beatles ve Rolling Stones gibi rock guruplarını "yüksek modernist uğrağının" örnekleri olarak görür. Genel olarak söylenenler, rock müziğin, postmodern kültür biçimlerinin en iyi temsilcisi olduklarıdır.

Connor, daha sonra moda konusunu ele alır. Modanın bir dil olarak işleyişini anlamak için, Roland Barthes'ın çalışmalarını başlangıç noktası olarak örnekler. Sonra Baudrillard'ın, "The Ecstays of Communication" adlı çalışmasında önerdiği terimlerle, modanın, sanatın ve edebiyatın görünmezliğe mahkum edilmeye karşı marjinal direnmesi durumuna değinir.

Kesim III Sonuçlar başlığı altında yer alan son bölümde, Postmodernizm ve kültür politikaları konusunda öne çıkan değerlendirmelerde bulunur. İlk olarak dikkatleri, Ludwig Wittgenstein ve Mikhail Bakhtin'in yapıtlarına çeker. Dil ve söylem teorilerini özetler. Sonra, "Postmodern dönüş" fikrinin en tutarlı savunucusu olan Ihab Hassan'ın "Orfeus'un Parçalanışı" adlı yapıtını örnekler. Connor bu çalışmayı, otoriter bir akademik bir çalışma olarak niteler. Hassan eleştiriyi yeniden kültürün bir ana akımı haline getirmeye çabaladığı görülmüştür. Hassan, dilde, zihinde ve her yerde, düşüncenin kimliğini bulduğu evrensellik modelleri hayal etmektedir.

Hebdige, popüler kültür, sokak kültürü, ve altkültürler biçiminde ele aldığı konuları ele alarak toplumsak teori ve nesnesi arasındaki ilişkiyi kapatmaya çalışmıştır. Greg Ulmer'de "Postmodernizmin Nesnesi" adlı çalışması ile modern sanatın yıkıcı unsurlarını kullanarak bir eleştiriye yönelmiştir. Connor, Aavangard pratik eleştirisinin en çarpıcı örenği olarak, Derrida'nın "Glas" adlı çalışmasını görür.

Connor Baudrillard değerlendirmesinde, onun çalışmalarını yanlış okumalar yaparak değerlendirenleri, onun neyle uğraştığını anlayamadıklarını söyler.

Jameson, postmodernist kültür politikalarının ele aldığı konu ve kavramların, sol bir kültür politikası için fırsat oluşturduğunu söyler. Foucault ve Pecheux gibi başka söylem kuramcılarıda, kültür politikası alanında değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Baudrillard, kültür ve iktidar ilişkisi konusunda, devletlerin kendi karşıtlarını yok ederek sarmal bir yapı ortaya çıktığını vurgular.

David Harvey'de "Postmodernliğin durumu" adlı çalışmasında, postmodernitenin politik-ekonomik yapısını ele alır. Harvey, postmoderniteyi sermayenin aşılması olarak değil yoğunlaşması olarak görme konusunda Jameson ile aynı fikirdedir.

Connor, enformasyon çağı olarak nitelenen bu yüzyılın kodlamalarına değinir. (Bilgisayar, yazılımlar, video, programlar) çeşitli göstergeler olarak ortaya çıkar.

Connor, Posmodern Culture gibi dergilerin ortaya çıkmasıyla birlikte, siber-uzay ve sağladığı olanakların, postmodern kültür teorisi için kendini dayatan cazip bir konu haline geldiğini söyler.

Feminizm ve Postmodernizm arasında oluşan ilişki konusunda Conner, kadını, bedenin zihin, doğanın kültür, gecenin gündüz, deliğin akıl karşısında oluşan ataerkilliğinin ötekisi olarak ele alır. Jardine ve Kristeva feminist eleştirinin marjinalliğini savunurlar.

Daha sonra Connor, potmodernizmin evrensel anlatının egemenliğine son vermesine değinerek, Said'ın, batı imgeleminde doğunun tasvirine yer verir. Said'e göre Doğu, Avrupa'nın muhatabı değil, onun sessiz ötekisidir. Oryantalizm adlı çalışmasında esas olarak Batı'nın egemen bilgi biçimlerinin iç çelişkilerini vurgular. Gayatri Spivak'da benzer şekilde, tarih dışı farklılık kültürünün yeni bir sömürgecilik biçimi olabileceğine vurgu yapar.

Connor, son olarak, postmodernist sanat ve onunla birlikte postmodernist teorinin, modernizmin enerjilerinin kuramsallaştırılışına bir tepki olarak ortaya çıktığını söyler. Ve çalışmasını, kültür sonrası postmodern ekolojinin açımlamasını yaparak bitirir. Bu çalışma, Postmodernizmin kültürel alanda oluşan tartışmalarını çeşitli görüşlerle destekleyerek ortaya koyması bakımından öğrenciler ve bu alana yeni adım atmaya başlayan araştırmacılar için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir.

Steven Connor, Postmodernist Kültür, Çağdaş Olanın Kuramlarına Bir Giriş, Çev: Doğan Şahiner, Yapı Kredi Yayınları / Cogito Dizisi/ 2001/ 420 sayfa.

eXistenZ Üzerine
Psikanalitik ve Varoluşsal Bir Bakış

Cem Zengin

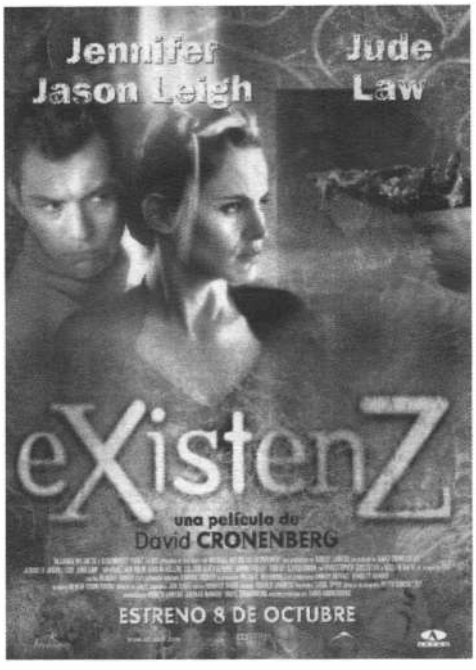

Öncelikle şunu söylemeliyim ki filmi izledikten sonra filmin bir başlangıcı ve sonu olmadığının farkına vardım. Başı ve sonu belirsiz bir olay örgüsü izliyoruz. Filmin bu özelliğinden dolayı benim yazdıklarım da tıpkı filmdeki gibi zaman ve mekanla sıkı sıkıya bağlı olmayacak ve çok net bir düzenlilik arz etmeyecek ve söylediklerimi, tıpkı filmdeki gibi, yazının tamamını okuduğunuzda daha iyi anlayacaksınız.

'Oyun' yani 'eXistenZ', bana, özelde, bastırılan ve bilinçaltına itilen isteklerimizin su yüzüne çıktığı, yani Süperego (Bilincimizdeki ideal insan olma güdüsü, ahlaksal, toplumsal baskıların olduğu bölüm) kavramından olabildiğinde kurtulup, İd (Daha ilkel ve bastırılan isteklerimiz: Saldırganlık ve cinselliğin etkili olduğu bölüm) ve Ego (İd ve Süperego'nun orta yolunu bulmaya çalışan bölüm) bölümlerinin aktif olduğu; genelde ise baskıdan kurtulduğumuz 'özgür' olduğumuz ütopik bir yer olarak görünüyor. Game padlerin çıkardığı sesler ve rahimdeki bir bebeğe benzemesi, göbek bağı gibi uzanan bir bağlantısı olması beni psikanalitik düşünmeye yöneltti. Psikanalizde, insanın ilk travmasını doğduğu anda yaşadığı söylenir. Annenin güvenli ve rahat rahminden çıkan bebek hiç bilmediği, ışığı gözlerini yakan, havası ciğerlerini yakan bir dünyaya gelmiştir ve bu 'dünyaya atılmışlık' ölene kadar sürecektir. İnsanlar, yaşadığı süreçte kötü hissettiklerinde tekrar o güvenli ve rahat dünyaya dönmek isterler. (Mesela dikkat ederseniz psikolojik hastalar veya kötü hisseden insanların tıpkı anne rahmindeki gibi pozisyonda dizler karnına çekik oturduğunu ya da yattığını görebilirsiniz.) Buradan hareketle game padin bu geri dönüş isteğinin bir alegorisi olduğunu düşünüyorum. 'Oyun'un kendisi de zaten insanların isteklerini bastırmadığı, özgür ve kendi olduğu bir dünyaydı. İlerleyen sahnelerde Allegra, Ted'e 'kilisenin bebeğin kordonunu kopardığını ve ilk o zaman hasar aldığını' söylüyor. Buradan da şunu anlıyorum ki henüz insanlar birey olmadan, maruz kaldıkları kültür aktarımı bireylerin psikolojisini etkilemekte, bireylerin kendini gerçekleştirmelerine engel olmaktadır. Kilise, birey bilincine varmamızı istemez, kendimizi Tanrı'ya adamamızı, öbür dünya için çalışmamızı ister, dolayısıyla eğer onlara uygun davranmazsanız bireyi ve yaşamı kötüler. Gaz istasyonuna gelindiğinde oradaki Gas isimli karakter Allegra sayesinde çok mutlu olduğunu söyler ve Sanat Tanrısı, Tanrı'nın makinist olması gibi şeylerden bahseder. Burada tanrı gibi olgular alaya alınıyor. Sanatın ise insanı mutlu ettiği belirtiliyor. Ted'e bioport takılması için gelinen bu yerde Ted ayak diretir, bu ayak diretmesi ise sıradan, gerçek hayattan, filmde bahsedileceği üzere 'realizm'den ayrılmak istememesidir. Ted, Allegra'ya 'bana ismimle hitap eder misin?' dediğinde, 'belki daha sonra' cevabını alır. Burada da Ted henüz oyuna dahil olmadığı için, günlük ve sıradan hayattan kopamadığından ötürü henüz birey bilincine erişemediği için ona ismiyle hitap

edilmemektedir. Sonraki sahnede mutant bir yaratık görüp 'bilimin mucizesi' denilmesi ise ironik bir şekilde bilimin uç noktalarını eleştirmektedir. Doğanın kendi düzenine aşırı müdahale kötü sonuçlara yol açabilir. Allegra, Ted'e bioportlarını bağlamak istediğini söyler ve bağlar fakat kısa devre olur. Sonraki sahnelerde Ted'in bioportundan çıkarılan 'küçük siyah kalp' görülür. Bu da aslında Ted ve Allegra'nın ruhlarının uyumsuz olduğunu gösterir. Yine aynı mekanda game pad tedavi edilirken Ted, 'Pille mi çalışıyor?' gibi bir söz edince 'Onu çalıştıran sensin,senin bedenin.' cevabını alır. Burada da yine bireylerin dış etkenlerden çok kendi içinde değişim geçireceğine, klişe bir ifadeyle 'güç içinde' sözüne dikkat çekiliyor. Game pad tekrar kullanıma hazır olduğunda Ted oyuna bağlanıyor ve iyi hissediyor. Allegra'ya oyunun amacını soruyor ve Allegra 'Oynadıkça anlarsın.' diyor. Burada yaşamımızın esasında amaçsız olduğu, yani bize verilen bir amaç olmadığı fakat bunu birey bilince varıp yaşamaya başladığımızdan itibaren kendimizin yaratabileceği gösteriliyor. Farklı oyunların da bulunduğu mekanda Ted, bu oyundan önceki oyunları beğenmediğini söylüyor. Buradan da şu çıkıyor:Birey bilincine varmadan önceki yaşamımız ve bu bilince eriştikten sonraki yaşamımız arasındaki fark. Ki çoğunlukla farkındalık oluşunca geçmişin bir saçmalık olarak görünmesi, davranışlarımızı tasvip etmememiz anlatılıyor. Küçük bioportlarla birlikte konuştukları adama Ted sert bir çıkış yapıyor ve adam şaşırmış bir şekilde bilincini kaybediyor. Ted, söylediği şeyi söylemek istemediğini, sanki başkası söylemiş gibi olduğunu söylüyor. Burada da yukarıda bahsettiğim İd, Ego ve bastırılmışlık gün yüzüne çıkıyor. Tıpkı insanlara küfür etmek isteyip de yüzüne karşı edemediğimiz gibi. Karşıdaki şaşıran, bilincini kaybeden adamı tekrar geri döndürmek içinse daha 'kılıfına uydurulmuş' sözler söyleniyor ve adam düzeliyor. Ted, küçük bioportu Allegra'ya takarken bioportu takacağı deliği yalaması da yine İd'in bir dışavurumu olarak görünüyor. Allegra ilk başta kızıyor; çünkü Süperego devreye giriyor, ardından ise ikisinin de bilinci bastırılmışlıktan kurtuluyor ve özgürce sevişiyorlar. Bu durumun oyunda sorun yaratma ihtimalinden de çekinmiyorlar, oyundan ayrılmayı göze alıyorlar. Ted zamanla bu oyun dünyasına o kadar alışıyor ki, o kadar kendi gibi hissediyor ki, gerçek dünyaya döndüğünde gerçek dünyada olduğuna inanamıyor. Bu sefer de gerçek dünya ona sahte görünüyor. Çünkü oyundayken kendi benliğinin farkına vardı ve önceden düşünmediği şeyler üzerine rahatça düşündü. Ted'in Çin lokantasında özel yemek istemesi de yine bilinçaltının bir dışavurumu. Şöyle ki insanlar farklı olmak istiyorlar ve Ted bu isteğini orada rahatça dile getiriyor. Önüne gelen 'iğrenç' yemeğin tadını merak ediyor ve bu oyun dünyasında isteklerini bastıran şeyler olmadığı için yiyor. Yemeği yerken, kemiklerden bir silah yapıyor ve Allegra'ya doğrultuyor, bu sahne bize filmin başını hatırlatıyor. Ardından Allegra'dan çekip silahı, birini öldürmek istediğini söylüyor ve garsonu öldürüyor. Burada da İd'deki saldırganlık dürtüsü ortaya çıkıyor. Üstelik bunu yaparken de 'özgür irade'nin olmadığını söylemesi gayet bağlantılı. Bir cinayet işlenmesine karşılık etraftaki insanların buna tepki göstermemesi ise insanlardaki sadomazoşist duyguların bir dışavurumu. Ardından köpeğin silahı alıp götürmesiyle olayın kapanması da manidar. İlerde bir 'realist ayaklanma'dan bahsediliyor. Yani bu oyun dünyasının, kendi dünyamızın, benliğimizin, hayallerimizin yok edilmesine dair ayaklanma. Yine küçük bir ayrıntı, oyunda bireyler ismi söylenmedikçe size bakmıyor, kulak asmıyorlar. Bu da birey bilincine yapılan güzel bir vurgu. Sonra Allegra hastalıklı bir bioporta bağlanmak istiyor ve bağlanınca kendini iyi hissetmiyor, Ted kordonu kesiyor, bu sefer de kan kaybından öleceğini söylüyor. Burada bağlandığı bioport realizm bioportu, yani gerçekleri, dayatmaları ne kadar benliğinde duyarsa o kadar kötü hissediyor. Ardından 'realizme ölüm' sözlerini duyuyoruz. Oyundaki karakterler realizmi yok etmeye çalışıyorlar. Realizm bioportu yok edilmek için yakılıyor fakat o zaman da mikroplar etrafa yayılıyor. Realizmle kurulan bu bağ Allegra'nın oyunu kaybettiğini düşünmesine yol açıyor. Ardından Allegra ve Ted sonradan taktıkları küçük bioportların realizm bioportları olduğunun farkına varıyor. Küçük bir realizm bioportu, oyunlarını mahvedebiliyor. Oyunun gerçek dünyayı istila etmesi sahnesine geçiyor. Realizmin zaferi sesleri duyuluyor fakat eve gelen asker tıpkı bir bilgisayar oyunundaki karakter gibi davranıyor, gerçeğin ve sanal olanın sınırlarını kestiremiyoruz. Sonra Ted'in realizm casusu olduğunu ve Allegra'yı öldürmek istediğini öğreniyoruz. Fakat Allegra onu daha önce öldürüyor ve oyunu kazanıp kazanmadığını soruyor bağırarak kendi kendine. Son sahnede filmin başındaki sahneye tekrar dönüyoruz. Oyun bitmiş ve herkes normal hayata gelmiş gibi görünüyor. Fakat asıl oyun tasarımcısı, Ted ve Allegra tarafından tıpkı oyundaki sahneler gibi 'Şeytana ölüm!' sözleri söylenerek silahla vuruluyor. (Üstelik oyuna başlanmadan çıkarılan kemikten silah da neyin oyun neyin gerçek olduğunu ayırt etmemizi zorlaştıyor,bu yüzden ilk başta başı ve sonu belli değil dedim.) Ted ve Allegra silahlarıyla dolaşırken Çinli adamı görüp silahı doğrulttuklarında 'Yine oyunda mıyız?' cevabını alıyorlar ve film bitiyor.

Sonuç olarak film bir yere bağlanamıyor. Tüm yaşadıklarımıza rağmen varoluştaki belirsizlik, yaşamımızın gerçek mi sahte mi olduğu havada kalıyor.

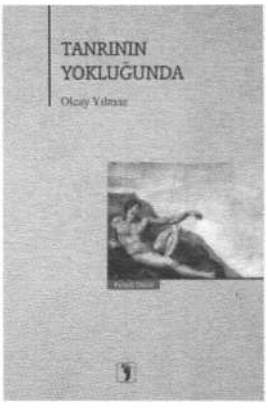

Tanrının Yokluğunda

Olcay Yılmaz
Düşünbil İm Yayınları
Felsefe Dizisi

İnsanlık kabına sığmıyor; taştıkça taşıyor evrenin sonsuz mutluluğuna. Sevgiyi sığdıramıyor insanlık yeryuvarlağına. Düşünce, evreni kavramak istiyor. Yeni yaşamlar bulmak ve var olan her şeyi görmek özümsemek istiyor. Mutluluğu bilgide düşüncede arıyor insanlık. Oysa yeryuvarlağı hala açlıklarla, savaşlarla, kanla boğuşuyor. Milyonlarca insan aç, susuz bırakılıyor. İnsanlığın kanseri olan mülkiyet isteği yüzyıllarca yeryuvarlağını kana boğup, kanla besleniyor. Yalanları kökünden söküp atmalıyız. Bilimin gittiği yol yalanın bittiği yerdir. Yalanları yıkmak için elimizde çok gerçek vardır. Düşünmeli, üretmeli, paylaşmalı ve sevmeliyiz.

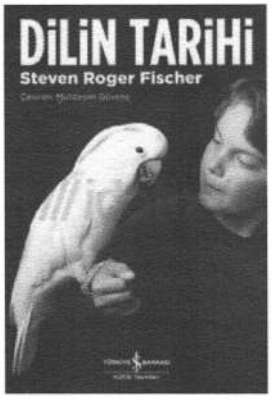

Dilin Tarihi

Steven Roger Fischer
İş Bankası Kültür Yayınları
Tarih Dizisi

Doğada görülen en büyüleyici yeteneğin, sıradan ve benzersiz bir becerinin, yani dilin hikâyesini anlatan Dilin Tarihi, bilinen ya da gün yüzüne çıkarılan insan dillerindeki değişikliklerin formel ve teknik anlatımıyla yetinen geleneksel dilbilim tarihi eserlerinden çok farklı bir kitap.

Eserde sırasıyla bütün hayvanların dillerinden primat dillerine, genel olarak Homo Sapiens'lerin dilinden insan dillerinin büyük ailelerine, özgül dil ailelerinden yeni küresel toplumun dil kullanımına, internetle birlikte değişen iletişim teknolojisinin dil üzerindeki etkisine ve günümüzde "dünya dili" konumuna giderek yaklaşan İngilizcenin muhtemel geleceğine kadar geniş bir konu yelpazesi üzerinde duruluyor. Dilbilim öğrencileri için yararlı bir hazırlayıcı metin olan Dilin Tarihi, özel dilbilim terminolojisi ya da yöntemleri hakkında hiçbir önbilgi gerektirmediği için, genel okuyucunun da dilin hikâyesini, bu benzersiz serüveni kolayca izlemesine olanak veriyor.

Dilin Tarihi, Steven Roger Fischer'ın kaleme aldığı üçlemenin ilk kitabı. Önümüzdeki aylarda yayımlanacak diğer kitaplar ise, Yazmanın Tarihi ve Okumanın Tarihi. Steven Fischer'ın ilgi çekici ve iddialı çalışması, bir bölümü neredeyse hiç bilinmeyen, bir bölümü ise yıllardır çeşitli derinliklerde araştırılmış engin bir sahayı keşfe çıkıyor. Fischer, insan doğasının ve başarılarının temel ve özgün yönlerine ilişkin zorlu sorular ortaya atıyor. Heyecan verici ve son derece bilgilendirici bir araştırma.

-Noam Chomsky-

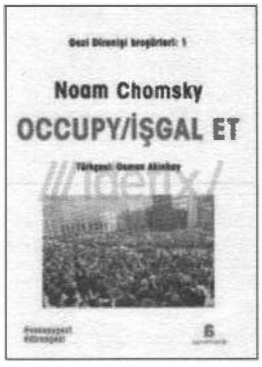

Occupy / İşgal Et

Noam Chomsky
Agora Kitaplığı

Agora'da daha önce "Anarşizm Üzerine" adlı kitabı yayınlanan Noam Chomsky'nin "Occupy/İşgal Et" kitabı, Amerika'da 2010 ve 2011 yılarında patlak veren İşgal Et hareketinin temel özelliklerini ve bu hareketin dünyanın başka ülkelerindeki isyanlarla ortak bağlarını anlatmaktadır. Bu kitapta ayrıca, Chomsky'nin Gezi Direnişine verdiği destek mesajı da yer almıştır.

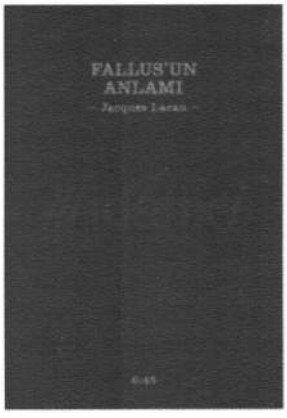

Fallus'un Anlamı

Jacques Lacan
Altıkırkbeş Yayınları
Psikoloji Dizisi

"Ünlü Fransız psikiyatr ve psikanalist Jacques Lacan (1901 - 1981) ya da Amerikalıların hafif alaycı bir tonda taktıkları lakap ile "Fransız Freud", mirası kolayca değerlendirilemeyecek bir yazardır. Adı, "çağımızı en çok etkileyen psikiyatrlar" listesinde ön sıralarda yer almasına rağmen böyle bu. Kimileri yere göğe koyamaz onu; bazı basit denklemlerini sloganlaştırarak çarpıcı bir şeyler söylemeye çabalar, Lacan'ı putlaştırırlar. Başkaları ise, özellikle psikoterapi pratiğine gerçekten ne kattığını sorgulayarak küçültür onu. Böyle bir ortamda sağduyu ile Lacan'ı değerlendirmek güçleşir...

Lacan sadece psikiyatri ve psikanaliz alanında değil, felsefe ve antropoloji alanlarında da etkili olmuş ve bu alanlardan etkilenmiş bir psikiyatırdır." (Saffet Murat Tura, Önsözden...)

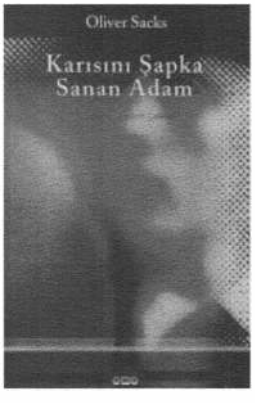

Karısını Şapka Sanan Adam

Oliver Sacks
Yapı Kredi Yayınları

Somut zamanda "kayıp" olan bir insanın varlığını oturtabileceği, kendini var kılabileceği bir yer var mıdır? Varlığının farkında bile olmadan kullandığımız duyularımızın küçük bir kısmını kaybettiğimizde neler olabilir? Profesör Sackstan romantik tavırlı, geniş ve açık uçlu yaklaşımlarla örülmüş "ciddi" bir kitap. Sıradan her insan için "zihinsel" bir yolculuk, nöroloji ile ilgilenenler içinse kaçınılmaz bir kitap

Kitap tanıtımları için kitap gönderi adresi: PK :17 35371 Buca / İzmir

Gezi Raporu / Osman Akyol

Meydanlara Dökülenleri Anlamak / Nuri Bilgin

ISSN 1309-3304

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!

düşünbil

▶ 36

iki aylık bilim ve düşün dergisi | Temmuz - Ağustos / 2013 | 7.5 TL

halk geziye çıktı

Gezi Parkı ve Akp Faşizmi
Okan Yolcu

Gezi'nirken Düşündüklerim
H. İbrahim Türkdoğan

Toplumsal Bilinçdışının Bilinçlenmesi
Olcay Yılmaz